

ΧΡΟΝΙΚΑ זכרונות

ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΙΣΡΑΗΛΙΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΕΥΧΟΣ 19 ● ΜΑΪΟΣ 1979 ● ΙΓΙΑΡ 5739

והנה שר יין בא

«Καί Ἰδού, ὁ ἄρχων τῆς Ἑλλάδος θέλει εἰθεῖν».

(Δανιήλ, 10:20).

ΕΛΠΙΔΑ ΓΙΑ ΜΙΑ ΠΑΝΑΝΘΡΩΠΙ- ΝΗ ΕΙΡΗΝΗ

ΤΡΙΑΝΤΑ ΕΝΑ χρόνων μίσος και πόλεμος μεταξύ Αιγύπτου και Ισραήλ τερματίσθηκαν με τή συμφωνία ειρήνης που υπέγραψαν στο Λευκό Οίκο ο πρόεδρος Σαντάτ και ο Ισραηλινός πρωθυπουργός Μπέγκιν.

Η ΣΥΝΘΗΚΗ αυτή δέν μπορεί παρά νά χαροποιήση όσους, σέ όποιοδήποτε μέρος του κόσμου κι άν βρίσκωνται, πιστεύουν κι έργάζονται γιά τήν Ειρήνη. Έξω από πολιτικές τοποθετήσεις, από κοινωνικές κατατάξεις, από φυλετικές ή θρησκευτικές διαφορές ή συνθήκη αυτή απέτέλεσε βάλαμο γιά τίς ψυχές, θεμέλιο γιά τήν παγκόσμια ήσυχία και γαλήνη.

Η ΤΗΡΗΣΙΣ και επέκτασις τής συνθήκης αυτής δέν είναι καθόλου εύκολη υπόθεσις: υπάρχουν έχθρότητες και πάθη που συσσωρεύθηκαν κατά τή διάρκεια δεκαετιών όλοκληρων. Υπάρχουν διαφορές που χρειάζεται πολύ κόπος και καλή πίστις γιά νά γεφυρωθοῦν σέ μιά μάλιστα γεωγραφική περιοχή όπου συγκρούονται πολλά, ποικίλα και μεγάλα συμφέροντα.

ΣΥΜΦΕΡΟΝ όλων τῶν λαῶν κι όλων τῶν ἀπλῶν ἀνθρώπων του κόσμου είναι νά επικρατήση ή συνεννόησις και ή συνεργασία. Όταν ή ἀμοιβαία δυσπιστία υποχωρήση, όταν οί έχθρότητες κοπάσουν, τότε θά δημιουργηθοῦν οί κατάλληλες συνθήκες γιά νά λυθοῦν ἐκεῖνα τά προβλήματα που σήμερα φαίνονται ἄλυτα κι ἀξεπέραστα.

ΓΙ' ΑΥΤΟ όλοι οί ἀπλοί ἄνθρωποι, σέ όποια χώρα κι άν ζοῦμε, πρέπει νά αισθανθοῦμε στρατευμένοι σ' αὐτή τήν προσπάθεια τής Ειρήνης. Η συνθήκη Αιγύπτου και Ισραήλ ἄς ἀποτελέση πρότυπο και γι' ἄλλες χῶρες και γι' ἄλλες διαμάχες, μιά και ή Ειρήνη, κατά τόν Εὐριπίδη, είναι πάντα «γλυκεῖα, βαθύπλουτος, ὀλβιοδότειρα και πλουτοδότειρα τοῖς βροτοῖς».

ΤΟ ΝΟΗΜΑ ΤΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ ΑΙΓΥΠΤΟΥ - ΙΣΡΑΗΛ

Ἡ παρακάτω ὁμιλία τοῦ κ. Δανιήλ Σ. Ἀλχανάτη ἐκφωνήθηκε στή Συναγωγή τῶν Ἀθηνῶν, στίς 31.3.1978. Λόγω τῆς ἐπικαιρότητος τοῦ θέματος δημοσιεύεται στό περιοδικό μας.

Ἀραβες καί Ἑβραῖοι συνομιλοῦν στήν ἓνο ποιημένη Ἱερουσαλήμ

Οἱ παλαιότεροι ἀπό ὄσους εἴμαστε παρόντες στήν ἀποφινὴ τούτη συγκέντρωση, ἔχουμε μπροστά μας ζωηρὴ τὴν εἰκόνα τῆς ὄμοιας συγκέντρωσής μας, στὸν ἴδιο τοῦτο χῶρο, πρὶν 30 χρόνια καὶ ἀκούμε τὸν ἦχο τοῦ ΣΕΞΧΙΓΙΑΝΟΥ πού ἀπαγγείλαμε γιὰ τὴν ἴδρυση τοῦ κράτους τοῦ Ἰσραήλ στὴ γῆ τῶν προγόνων, ἦχο ὅμως πού συνοδεύοταν κ' ἀπὸ τὴν εὐχὴ καὶ τὴν παράκληση γιὰ τὴν εἰρήνη στό Κράτος καὶ τὸ λαό του, ἐπειδὴ εἶχε κίβλας ἀρχίσει ὁ πόλεμος ἀπὸ τὰ γειτονικά κράτη γιὰ νὰ τὸ ἀφανίσουν πρὶν ἀκόμη γεννηθῆ.

Ἀπὸ τότε καὶ κάθε χρόνο, τὴν ἴδια μέρα καὶ στὸν ἴδιο χῶρο, συγκεντρωνόμαστε, μαζί μέ τὴν καινούργια γενιά μας πού γεννήθηκε καὶ μεγάλωσε μέ τὸ Ἔθνος υπερέφα-νο, ὅτι ἔχει τὸ κράτος στήν ἐθνική του γῆ, γιὰ νὰ τιμήσου-με τὴν ἐπέτειο, καὶ νὰ προσευχηθοῦμε γιὰ τὴ διαφύλαξη τοῦ κράτους κλείνοντας ὅμως κάθε χρόνο μέ τὴν ἴδια εὐχὴ καὶ παράκληση γιὰ νὰ πάψῃ ὁ πόλεμος καὶ νὰ ἀποκαταστα-θῆ ἡ εἰρήνη. ΤΕΝ ΣΑΛΩΜ ΜΠΑΜΕΝΤΙΝΑ.

Ἔτσι κύλησαν 30 χρόνια, πού καθένα μᾶς γέμιζε μέ θαυμασμό καὶ υπερηφάνεια γιὰ τίς προόδους τοῦ Κράτους καὶ τοῦ λαοῦ του, ἀλλὰ μᾶς ἔπνιγε κ' ὁ πόνος γιὰ τὸ αἶμα πού χυνόταν ἀπὸ τὰ στρατευμένα νιάτα τοῦ Ἰσραήλ, γιὰ νὰ υπερασπίσουν τὰ σύνορά του. Τώρα, τὸ ὄνειρο κ' ὁ πόθος μας, ἦταν νὰ ἀποκατασταθῆ ἡ εἰρήνη.

Ἐπί τέλους, ἐφθασε καὶ ἡ καινούργια μεγάλη ἡμέρα γιὰ τὸ Ἔθνος, πού συμπληρώνει τὴν 5ην Ἱγιάρ τοῦ 5708, καὶ ἡ εὐχὴ ΤΕΝ ΣΑΛΩΜ ΜΠΑΜΕΝΤΙΝΑ ἄρχισε νὰ γίνεται πραγματικότητα μέ ὑπογραφή τῆς πρώτης συνθήκης εἰρή-νης τοῦ κράτους τοῦ Ἰσραήλ μέ τὸ γειτονικό του κράτος τὴν Αἴγυπτο, τὴν 28 Ἀδάρ 5739.

Σεῖς, ἡ νέα γενιά, πού γεννηθήκατε καὶ μεγάλωσατε μα-ζί μέ τὸ ἐλεύθερο κράτος καὶ μέ τὴ γενιά αὐτῶν πού τὸ ὑπερασπίσθηκαν μέ τὸ αἶμα τους μέχρι σήμερα γιὰ νὰ φθάσῃ στήν ἡμέρα τῆς ὑπογραφῆς αὐτῆς τῆς συνθήκης εἰ-ρήνης μέ τὴν Αἴγυπτο, δέν θάχετε πιά λόγο νὰ μᾶς ζηλεύε-τε τοὺς παλαιότερους, γιατί δέν προλάβετε νὰ ἰδεῖτε τὴ με-γάλη ἐκείνη ἡμέρα τῆς 5 Ἱγιάρ τοῦ 1948. Ἡ ἡμέρα αὐτὴ πού ζῆτε σήμερα, ἡ 28 Ἀδάρ 5739, μέ τὴν ὑπογραφή τῆς πρώτης συνθήκης εἰρήνης μέ γειτονικό του κράτος, θά μεί-

νη τὸ ἴδιο μεγάλη καὶ ἐθνική ἡμέρα μέ 'κείνην καὶ θά τιμᾶ-ται παράλληλα γιατί ἡ μία συμπληρώνει τὴν ἄλλη.

***

Ἡ συνθήκη εἰρήνης πού ὑπέγραψαν οἱ ἀρχηγοὶ τῶν κρατῶν τοῦ Ἰσραήλ καὶ τῆς Αἴγυπτου, Μεναχέμ Μπέγκιν καὶ Ἀνουάρ Σαντάτ θά μείνῃ ἓνα ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα καὶ τὰ πιὸ σπουδαῖα γεγονότα στήν ἱστορία τῶν δύο λαῶν, μέ ἄ-μεσες καὶ θετικές προεκτάσεις γιὰ τὴν πρόοδο καὶ τῶν ἱ-δίων καὶ τῶν γειτονικῶν λαῶν, ὅταν τὰ γειτονικά κράτη μπορέσουν νὰ τὸ καταλάβουν καὶ στραφοῦν στό σωστό δρόμο ἀφήνοντας τὸ λαθεμένο δρόμο πού πήραν καὶ τὸν συνεχίζουν ἀπὸ 30 χρόνια.

Μέ τὴ συνθήκη εἰρήνης, ἀνοίγεται μία περίοδος γόνιμης συνεργασίας μεταξύ τῶν δύο ἀρχαιότερων λαῶν τῆς πε-ριοχῆς αὐτῆς, τοῦ Ἰσραήλ καὶ τῆς Αἴγυπτου, μέ βέβαιη τὴν πρόοδο καὶ τὴν ἐυημερία τῶν λαῶν τους.

***

Ἦταν στὴ μοῖρα τοῦ ἑβραϊκοῦ λαοῦ, νὰ χωρισθῆ ἀπὸ τὴ φυσική του γῆ, πού γεννήθηκε, ἀναπτύχθηκε καὶ ἐδη-μιούργησε τὸν πολιτισμὸ του, πού ἔγινε ρίζες καὶ θεμέλια τοῦ πολιτισμοῦ ὅλων τῶν πολιτισμένων λαῶν τῆς γῆς μέ-χρι καὶ σήμερα καὶ χρειάστηκε νὰ περάσουν δύο χιλιάδες χρόνια γιὰ νὰ ἐπανασυνδεθῆ ὁ λαός αὐτός μέ γῆ τῶν προ-γόνων του.

Ἦταν, ὅμως στὴ μοῖρα καὶ τοῦ ἀραβικοῦ κόσμου, νὰ πέ-σουν στήν παρακμὴ καὶ νὰ μὴ μπορέσουν νὰ παρακολου-θῆσουν σέ τίποτε τὴν ἀλματώδη πρόοδο πού ἐσημείωναν οἱ λαοὶ τῆς Εὐρώπης, μάλιστα δέ στοὺς δύο τελευταίους αἰῶνες, πού ἄλλαξαν τελείως τὴ μορφή τοῦ κόσμου. Ὁ ἀ-ναλφαβητισμός, ἡ ἀγνοια κάθε ἰδέας ὑγειονομικῆς μέρι-μνας καὶ ὁ τρόπος τῆς ζωῆς στό σύνολο τοῦ ἀραβικοῦ κό-σμου, τὸν ἔφερνε ὄλο καὶ πιὸ πίσω στὸν πρωτογονισμό, ὅ-ταν οἱ ἄλλοι λαοὶ τῆς γῆς ἔτρεχαν μέ τεράστια δάματα μπροστά. Ἀκόμη καὶ στίς πρώτες πόλεις του, στό Κάιρο, στήν Ἀλεξάνδρεια, στὴ Δαμασκό, ὅ,τι εἶχαν οἱ πόλεις αὐ-τές ἀπὸ σύγχρονο πολιτισμὸ, αὐτὸ ἦταν σέ μιά περιωρι-

Μιά διαθρησκευτική συνάντηση
στό Ισραήλ: 'Ο τέως
πρωθυπουργός Λεβή Έσκολ
δέχεται σέ άκρόαση τούς
Άρχηγούς τών Έκκλησιών όλων
των θρησκευιών πού υπάρχουν στό
Ισραήλ.

σμένη συνοικία τους, τήν εύρωπαϊκή συνοικία, προωρισμένη, όμως άποκλειστικά γιά τούς εύρωπαίους καί άύστηρά άπαγορευμένη γιά τόν ίδιο τό λαό τής χώρας, πού δέν τολμούσε νά περάσει τά όριά της παρά μόνον σάν ύπηρέτης κάποιου εύρωπαίου.

Αυτή ήταν ή κατάσταση του άραβικού κόσμου όταν άρχισε ή επιστροφή των Έβραίων στή γή των προγόνων τους. Κι' ένας λαός πού ζούσε αιώνες σ' αυτή τήν κατάσταση ήταν πολύ δύσκολο νά συνειδητοποιήσει ό ίδιος πού ήταν ό δρόμος πού θά άλλαζε τή μοίρα του καί θά τόν έφερνε στήν οίκογένεια των πολιτισμένων λαών.

Στό μεταξύ τό πετρέλαιο, όλο καί άνέβαζε περισσότερο τά συμφέροντα των ίσχυρών τής γής γιά τό χώρο τής Μ. Άνατολής καί στά συμφέροντά τους αυτά δέν συνέφερε καθόλου νά αλλάξει ό τρόπος τής ζωής του άραβικού λαού καί νά μπή στό δρόμο τής άλλαγής, πού θά τόν έφερνε στήν πρόοδο καί τόν πολιτισμό.

Άντίθετα, ό έβραϊκός λαός, επιστρέφοντας στήν πατρίδα του γή, μέ ένα τεράστιο κεφάλαιο συγχρόνου πολιτισμού πού έφερε μαζί του καί μέ σκοπό νά έγκαταστήσει καί πάντα στή γή αυτή πού του άνήκει, μέ γείτονες από όλες τές πλευρές τής χώρας του τόν άραβικό λαό, ένα μόνο συμφέρον είχε - νά μεταδώσει τόν πολιτισμό του στους γειτονικούς λαούς καί νά τούς βοηθήσει νά βγούνε από τόν πρωτογονισμό, στόν όποιον είχαν περιέλθει καί παρέμεναν.

Αυτοί λοιπόν πού είχαν συμφέρον νά παραμείνει ό άραβικός κόσμος στό σκοταδιό του, ζέροντας ποιά μεγάλη μεταβολή θά γινόταν μέ τόν έρχομό των Έβραίων στήν περιοχή, ρίξαν τό σύνθημα νά καταπολεμήσουν τούς Έβραίους, νά ματαιώσουν κάθε έγκατάστασή τους στήν περιοχή. Σ' έναν κόσμο πού ζει στήν κατάσταση πού ζούσαν τά άραβικά κράτη, είναι πιό εύκολο νά τούς παρασύρουν γιά νά καταστρέψουν από ό,τι νά τούς πείσει νά δουλέψουν γιά πρόοδο καί προκοπή.

Σέ τέτοιο περιβάλλον έντεχνα καλλιεργημένου φανατισμού των γειτόνων του έναντίον του, γεννιόταν τό νέο κράτος, πρίν 30 χρόνια καί, φυσικά, δέν είχε άλλη έκλογή από τού νά δεχθί τόν πόλεμο καί νά άπαντήσει μέ τά όπλα.

Τό πόσο άδίκη καί άδικαιολόγητη ήταν ή στάση αυτή των άραβικών κρατών άπέναντι στό Ισραήλ, από πόσο πρωτόγονα αισθήματα έκινείτο, τό έδειξαν τά άποτελέσματα τής πρώτης αυτής σύγκρουσης του '48, στήν όποία

60.000.000 ρίχτηκαν νά άφανίσουν τίς 600.000 άλλα έ-φτασαν λίγες έβδομάδες γιά νά σκορπισθούνε καί νά χαθούν σάν τόν άνεμο.

Άλλ' ό,τι καί νά πούμε, τό κακό είχε γίνει. 'Ο πόλεμος άνάμεσα στό Ισραήλ καί τά άραβικά κράτη είχε άρχισι καί τό αίμα χυνόταν άπάνω στή γή, εκεί πού ό λαός του Ισραήλ όνειρό του καί σκοπό του είχε νά χύσει ιδρώτα - πολύ ιδρώτα γιά νά πρασινίσει τήν έρημο, γιά νά καρπίσει καί νά θρέψει όλους τούς κατοίκους της καί νά τούς βγάλει από τήν πείνα, τή φτώχεια καί τή μιζέρια.

* * *

Τριάντα χρόνια συνεχίζεται αυτό τό κακό του πολέμου άνάμεσα στους γείτονες λαούς. 'Η κατάσταση έν τώ μεταξύ άλλαξε. Έκείνοι πού παρακίνησαν πρós τόν πόλεμο έφυγαν από τήν περιοχή, άλλα γι' αυτούς όλη ή ζημία του, μαζευόταν σέ μία φράσι τους στό «λάθος κάναμε». Μέσα στους άραβικούς λαούς πού έκαναν καί συνέχιζαν τόν πόλεμο, έγιναν επίσης μεγάλες άλλαγές, άλλα δυστυχώς, δλες αυτές οι άλλαγές γίνονταν γιά νά τροφοδοτούν τή συνέχιση του πολέμου καί νά απομακρύνουν κάθε έλπίδα ειρήνης όπουδήποτε παρουσιαζόταν.

Άπό τήν άλλη πλευρά τό Ισραήλ καί ό Λαός του, πού μέτραγαν τήν άξια κάθε ρανίδα άνθρωπίνου αίματος μέ έντελώς αντίθετο μέτρο από ό,τι τήν μέτραγαν οι άρχηγοί των Άράβων, δέν σταματούσε ούτε στιγμή, νά προτείνει τό χέρι γιά μία ειρήνη έπαναλαμβάνοντας πάντοτε:

«Άς σταματήσουμε τό μεταξύ μας σκοτωμό - έλάτε καί ένωμένοι χέρι - χέρι νά κάνουμε τόν πόλεμο ένάντια στήν έρημο καί ν' αναγκάσουμε τή γή νά θρέψει τούς λαούς μας καί νά δώσει σέ όλους τήν εύτυχία καί τήν πρόοδο...»

Είναι τά λόγια του Μπέν - Γκουριόν σ' όλα του τά μηνύματα πρós τούς άρχηγούς των άραβικών κρατών πού δέν έπαψαν καί οι διάδοχοί του νά τά έπαναλαμβάνουν σέ κάθε περίπτωση.

* * *

Έπί τέλους ήλθε καί ή ώρα πού τό φώς τής λογικής άρχισε νά ρίχνει τίς άκτίνες του εκεί πού τρεις δεκαετίες τό μίσος καί ό παραλογοισμός είχαν τυφλώσει τούς άνθρώπους.

Ήταν, σ' άλήθεια άδιανόητο, πώς, άν όχι τά άλλα άραβικά κράτη, τουλάχιστον ή Αίγυπτος, πού είναι τό άρχαίο-

Πριν 30 χρόνια ή δοξολογία πού άναφέρεται στό κείμενο, στή Συναγωγή τών Άθηνών, έπί εύκαιρία τής άνακηρύξεως του κράτους του Ίσραήλ. Διακρίνονται: Βαλεντίνος Ίνζελμπεργκ, Ζαχαρίας Βιτάλ, ραββίνος Μπαρτζιλιά, Άσέρ Μωϋσής (όμιλών), Νωε Γιουσουρούμι και άλλοι πολλοί.

τερο κράτος μεταξύ τους, μέ τό βάρος τών 4000 χρόνων Ιστορίας του καί τόν πολιτισμό του πού κάποτε στό παρελθόν είχε φθάσει νά είναι πρῶτος στόν κόσμο καί πού μέχρι σήμερα άκόμη, πλήθη συγχρόνων κορυφαίων τής επιστήμης, τών γραμμάτων καί τής τέχνης, άφιερώνουν τή ζωή τους στή μελέτη αὐτοῦ τοῦ αἰγυπτιακοῦ πολιτισμοῦ καί στήν άναζήτηση τών μυστικῶν του, πώς εἶναι δυνατόν, σ' ἕναν τέτοιο λαό νά μή ὑπάρχει ἕνας άρχηγός, πού ζυγίζοντας άνάμεσα στόν πόλεμο μέ τό γείτονα λαό του καί στήν εἰρήνη, νά προτιμήσει τήν εἰρήνη, άφού μάλιστα ἔχει μπροστά του ὀλοζώντανες τίς καταστροφές πού του σώρευσε ή πολιτική του πολέμου 30 ὀλόκληρα χρόνια.

Τόν άρχηγό αὐτό, έπί τέλους τόν βρήκε ή Αἴγυπτος στό πρόσωπο του Προέδρου τής Άνουάρ Σαντάτ πού μολονότι, ὄταν άνέλαβε τήν ήγεσία τής χώρας του βρέθηκε κι' αὐτός άγκιστρωμένος στό γρανάζι του πολέμου καί τόν συνέχιζε, δέν παρέλειψε παράλληλα νά μελετᾷ καί τήν περίπτωση μιᾶς εἰρήνης. "Ετσι, πήρε τή μεγάλη, γιά τίς περιστάσεις καί τή χώρα του, άπόφαση νά κάνη τή στροφή καί νά δεχθῆ τό χέρι πού τόσα χρόνια του πρότεινε ὁ Μεναχέμ Μπέγκιν καί οἱ προκάτοχοί του στήν ήγεσία του Ίσραήλ, καί στό ὄνομα τής εὐτυχίας τών δύο λαῶν τους, νά σφίξουν τά χέρια τους, νά σταματήσουν τόν άλληλοσκοτωμό καί νά άνοιξουν μιά νέα περίοδο γιά συνεργασία, γιά καλή γειτονία καί γιά τήν πρόοδο.

***

Μέ πολλή λογική καί σωφροσύνη, ὁ Πρόεδρος Σαντάτ καί μέ ἔντονο τό ἔθνικό του συναίσθημα καί τής εὐθύνης του, άπέναντι ὀλοκλήρου του άραβικοῦ κόσμου, πρῖν νά προχωρήσει στήν πραγμάτωση τής άπόφασής του γιά εἰρήνη μέ τό Ίσραήλ, έστράφηκε πρὸς τούς άρχηγούς τών άλλων άραβικῶν κρατῶν γιά νά τούς πείσει ὅτι ὁ δρόμος του πολέμου μέ τό Ίσραήλ πού τόν εβιάδizαν έπί 30 χρόνια ἦταν ὁ πιό λαθεμένος δρόμος γιά ὄλους τούς λαούς τής περιοχῆς κι' αντί νά βλέπουν στό Ίσραήλ τόν ἔχθρο θάπρεπε νά δοῦν, τό γείτονα, σύμμαχο καί βοηθό γιά τήν πρόοδο καί τή βελτίωση τής ζωῆς τών λαῶν τους. Κάνοντας μιά τελευταία προσπάθεια πρὸς τήν κατεύθυνση αὐτή ὁ Πρόεδρος Σαντάτ, πήρε τήν τολμηρή άπόφαση νά πάη ὁ ἴδιος στό Ίσραήλ καί νά παρουσιασθῆ καί νά μιλήσει άπ' εὐθείας μέ τό λαό στήν Κνέσσεται καί τήν ἔνέργεια του αὐτήν τήν ἔκανε ὄχι γιατί δέν εἶχε άνοικτό μπροστά του τόν κλασικό

δρόμο τής ἐπικοινωνίας μέ τόν Πρωθυπουργό Μεναχέμ Μπέγκιν, νά διαπραγματευθοῦν τήν εἰρήνη, άλλα κυρίως, γιά νά δώσει τήν εύκαιρία στους άρχηγούς τών άλλων άραβικῶν κρατῶν νά ἰδοῦν, σέ ζωντανή εἰκόνα, ὅτι αὐτός ὄντως ὁ λαός του Ίσραήλ ἔκτιμᾷ, σέβεται καί ὑπολογίζει τούς άραβικούς λαούς καί ποθεῖ ἀληθινά τή συνεργασία γιά τήν πρόοδο. Άποφασίζοντας ὁ Πρόεδρος Σαντάτ, νά ἔλθη σέ ἐπαφή άπ' εὐθείας μέ τό λαό του Ίσραήλ στήν Κνέσσεται, τό ἔκανε γιά νά πεισθοῦν καί οἱ άρχηγοί τών άραβικῶν κρατῶν ὅτι οἱ διακηρύξεις καί διαβεβαιώσεις πού ἔδιναν οἱ άρχηγοί του Λαοῦ του Ίσραήλ, τώρα μέ τό στόμα του Πρωθυπουργοῦ του καί τών ὑπουργῶν του, ἦσαν ἀπολύτως σύμφωνες μέ τή θέληση ὀλοκλήρου του λαοῦ καί δέν ἦταν σκέψεις, εἰλικρινεῖς ἴσως, άλλα προσωπικές μόνον, αὐτῶν πού τίς ἔλεγαν.

***

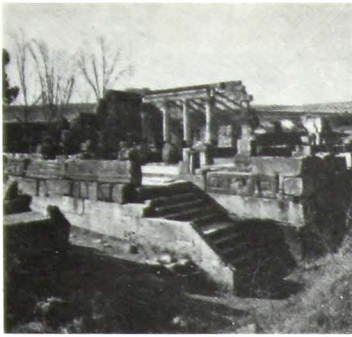
"Όταν, τελικά, ἀντιλήφθηκε ὁ Πρόεδρος Σαντάτ,

ΕΒΡΑΙΟΙ ΚΙ ΕΛΛΗΝΕΣ

Άπό τό λόγο του Προέδρου τής Δημοκρατίας κ. Κ. Τσάτσου στή Σορβόννη.

Στό λόγο του μέ τήν εύκαιρία τής άνακηρύξεως του σάν ἐπίτιμο διδάκτορας τής Φιλοσοφίας του Δικαίου στό Πανεπιστήμιο τής Σορβόννης ὁ Πρόεδρος τής Δημοκρατίας κ. Κ. Τσάτσος εἶπε, μεταξύ τών άλλων:

«Όλο οἱ λαοί πεθαίνουν ὄταν οἱ ἴδιοι ξεχνοῦν τήν ὑπαρξή τους. Οἱ Ἐβραῖοι δέν πέθαναν ποτέ, αὐτε κι οἱ Ἕλληνες. Άπομονωμένοι φυλετικά καί περιτριγυρισμένοι ἀπό πολυάριθμους ἔχθρους, δέν πέθαναν, γιατί εἶχαν μέσα τους μεγάλες ἰδέες: Οἱ Ἐβραῖοι τήν ἰδέα του μονοθεϊσμοῦ, οἱ Ἕλληνες ὄλες τίς ἀξίες του οὐμανισμοῦ. Γιά νά διατηρήσουν αὐτές τίς μεγάλες ἰδέες, ἀρνήθηκαν νά πεθάνουν καί δέν πέθαναν».

Τὰ ἑρείπια τῆς ἀρχαίας συναγωγῆς τῆς Καπερναούμ, δεύτερο - τρίτο μεταχριστιανικό αἰώνα.

μέ αυτήν ακόμη τὴν ἐνέργειά του, οἱ ἀρχηγοὶ τῶν ἄλλων ἀραβικῶν κρατῶν δὲν ἦσαν διατεθειμένοι νὰ μεταπεισθοῦν, πῆρε τὴν ὀριστικὴ ἀπόφαση νὰ προχωρήσῃ μόνος του στὴν ὑπογραφή μιᾶς συνθήκης εἰρήνης μετὰ Ἰσραήλ, ἀνταποκρινόμενος καὶ ἱκανοποιώντας μετὰ αὐτὴν τὴ θέληση καὶ τὸν πόθο τοῦ αἰγυπτιακοῦ λαοῦ νὰ τελειώσῃ τὸν πόλεμο καὶ νὰ δοκιμάσῃ τὴν εἰρήνην.

Μετὰ τὴν ἐνέργειά του νὰ ὑπογράψῃ μόνος ἀπὸ ὅλα τὰ ἀραβικά κράτη τὴ συνθήκη εἰρήνης μετὰ Ἰσραήλ, δὲν εἶχε πρόθεση νὰ ἀποκοπῇ ἀπὸ τὸν ὑπόλοιπο ἀραβικὸ κόσμο, ἀλλὰ ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετο: νὰ συσφίξῃ περισσότερο τοὺς δεσμούς μαζί του, ἀλλὰ καὶ νὰ τὸν φέρῃ στὸ σωστό δρόμο γιὰ τὴν πρόδοδό του, καὶ νὰ τὸν βγάλῃ ἀπὸ τὸ λαθεμένο δρόμο τοῦ πολέμου πού τὸν ἔσερναν οἱ ἀρχηγοὶ του.

Ὁ Πρόεδρος Σαντάτ, ὑπογράφοντας μετὰ τὸν Πρωθυπουργὸ Μεναχέμ Μπέγκιν τὴ συνθήκη εἰρήνης τῶν δύο κρατῶν πιστεύει ὅτι πραγματικά ἡ συνθήκη εἰρήνης θὰ φέρῃ τὴ γαλήνη καὶ τὴν πρόδοδό στὴ γῆρα του καὶ τὸ λαό του καὶ μετὰ τὴ συνεργασία του μετὰ τὸν γείτονά του Ἰσραήλ, θὰ ἀνοίξῃ μιὰ νέα περίοδος εὐτυχίας καὶ προόδου τῶν λαῶν τους καὶ κατ' ἐπέκταση ὅλων τῶν λαῶν τῆς περιοχῆς. Πιστεύει ἀκόμη, δικαίως, ὅτι τὰ καλά ἀποτελέσματα πού θὰ ἔχῃ γιὰ τὸν αἰγυπτιακὸ λαό ἡ εἰρήνη καὶ ἡ συνεργασία του μετὰ τὸ λαό τοῦ Ἰσραήλ, θὰ γίνοντο ἰσχυρὸς μαγνήτης πού θὰ τραβήξῃ στὴν ἴδια κατεύθυνση καὶ τὰ ἄλλα ἀραβικά κράτη γιὰ μιὰ εἰρήνην στὴν περιοχῇ.

Ἀπὸ τὴν πλευρά του τὸ Ἰσραήλ, ἀφοῦ ἄρχισαν νὰ διακλιώνονται οἱ πόθοι του καὶ οἱ ἐλπίδες του γιὰ μιὰ εἰρήνην μετὰ τοὺς γειτονικοὺς του ἀραβικοὺς λαούς, δὲν χωρεῖ ἀμφιβολία, ὅτι θὰ ἐντείνῃ τὴς δυνάμεις του γιὰ νὰ βοηθήσῃ τὴν Αἴγυπτο νὰ προοδεύσῃ καὶ νὰ βελτιωθῇ τὸ ἐπίπεδο τῆς ζωῆς τοῦ λαοῦ της, γιατί ἔτσι θὰ μπορέσῃ νὰ προσελκύσῃ στὸ τραπέζι τῶν διαπραγματεύσεων γιὰ εἰρήνην καὶ τὰ ἄλλα ἀραβικά κράτη.

Μετὰ ἀπὸ τὴν ὑπογραφή τῆς Συνθήκης εἰρήνης τῆς 26 Μαρτίου 1979, μποροῦν νὰ εἶναι ἱκανοποιημένοι ἐκείνοι πού ἔδωσαν τὸ Νόμπελ τῆς Εἰρήνης στοὺς Μεναχέμ Μπέγκιν καὶ Ἄνουάρ Σαντάτ.

Βέβαια δὲν εἴμαστε τόσο ἀφελεῖς, ὥστε νὰ ἀγνοήσουμε, ὅτι μετὰ τὴ συνθήκη τῆς εἰρήνης πού ὑπεγράφη οὔτε ὁ πόλεμος στὴ Μ. Ἀνατολή τελείωσε οὔτε ἡ εἰρήνη μεταξὺ τοῦ Ἰσραήλ καὶ τῶν ἄλλων ἀραβικῶν κρατῶν, ἐκτός ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο, ἀποκαταστάθηκε. Θάνα ἀκόμη μακρὺς κ' ἐπίπνοος ὁ δρόμος γιὰ νὰ φθάσουμε ὡς ἐκεῖ. Ἔνα ὅμως εἶναι βέβαιο: ὁ δρόμος γιὰ μιὰ γενικὴ εἰρήνην Ἰσραήλ καὶ Ἀράβων ἀνοίξε καὶ τὸ Ἰσραήλ πορεύεται τὸ δρόμο τοῦτο χέρι - χέρι μετὰ τὸ μεγαλύτερο ἀπὸ τὰ ἀραβικά κράτη, τὴν Αἴγυπτο.

Η ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ ΑΡΧΙΣΕ ΑΠΟ ΤΟ ΜΩΨΗ

Σὲ ἄρθρο τοῦ κ. Ἄλ. Β. Καραγιάννη μετὰ τίτλο «Κοινωνιολογικὴ ἔρευνα καὶ οἰκονομικὸς σχεδιασμός» (Περιοδικό «Σπουδαί», Ἰούλιος 1973) διαβάζουμε:

«Εἰς τοὺς νόμους τοῦ Μωϋσῆ ἀνευρίσκουμε στοιχεῖα τουλάχιστον κοινωνιολογικῆς ἐρεύνης, καθὼς ἐπίσης καὶ εἰς ἄλλα κείμενα τῆς Π. Διαθήκης. Ἀναφερόμεθα ἐν προκειμένῳ εἰς ἓνα εἶδος πρωτογόνου προγραμματισμοῦ καὶ κατανομῆς ἐργασίας, ἀναλόγως τοῦ κατὰ πόσον ὠρισμένον ἄτομον ἀνήκεν εἰς ὠρισμένην φυλὴν. Ὡς εἶναι γνωστόν, ἐκάστη τῶν φυλῶν εἶχε καὶ ὠρισμένα καθήκοντα καὶ ὠρισμένας ὑποχρεώσεις καὶ ἀπολαυὰς ἐκ τοῦ κοινωνικοῦ προϊόντος. Διὰ νὰ ἐπιτευχθῇ τὸ ἀνωτέρω ὑπῆρξεν ἀνάγκη ἀπογραφῆς ἢ τουλάχιστον ἀπαριθμῆσεως τῶν ἀνδρῶν ἐκάστης φυλῆς καὶ βάσει αὐτῆς ἡ ἀνάληψις ὠρισμένων ὑποχρεώσεων. Ἡ φυλὴ τοῦ Λεβὶ π.χ. ἀπηλλάσσετο πολλῶν ὑποχρεώσεων ἀλλὰ ἀνελάμβανε ὡς ἀντάλλαγμα τὰς ἱερατικὰς λειτουργίας, τὴν μεταφορὰν καὶ προστασίαν τῆς Κιβωτοῦ καὶ ἄλλα παρόμοια».

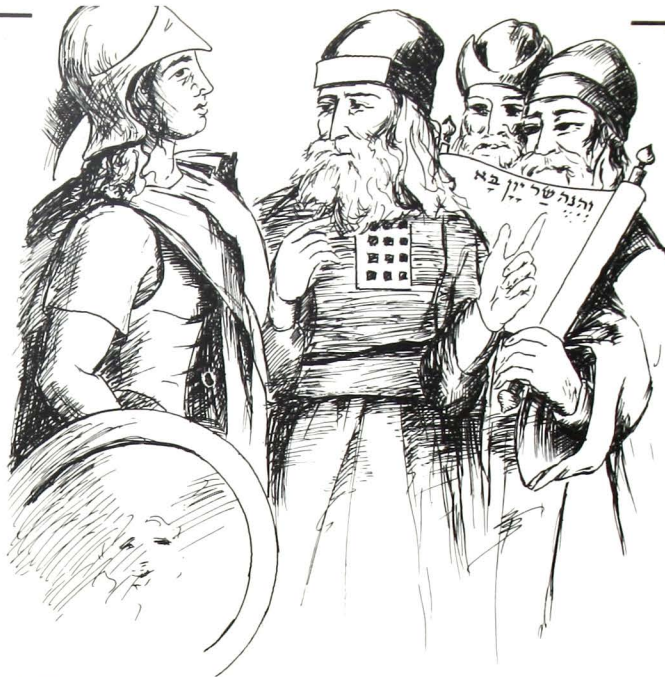
Ἄρα ἡ πρώτη ἀπογραφή δὲν ἔγινε, ὅπως ὑποστηρίζεται, ὑπὸ τῶν Ρωμαίων κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Αὐγούστου, ἀφοῦ καὶ οἱ νόμοι τοῦ Μωϋσέως τὴν προβλέπουν καὶ ὁ Ὅμηρος τὴν ἀναφέρει, προκειμένου περὶ τῶν προσόντων τῶν στρατευομένων.

Ἀκόμη δὲν ἀγνοοῦμε ὅτι καὶ μέσα στὸ Ἰσραήλ καὶ μέσα στὴν Αἴγυπτο ὑπάρχουν κ' ἀπὸ κείνους πού δὲν εἶναι σύμφωνα γιὰ τὴ συνθήκη εἰρήνης.

Καὶ γιὰ μὲν τοὺς δυσαρεστημένους τοῦ Ἰσραήλ, ὅς μὲς ἐπιτραπῇ νὰ τοὺς ποῦμε, ὅτι οἱ νεκροὶ μας τῶν πολέμων τῶν 30 τούτων ἐτῶν, ἔχυσαν τὸ αἷμα γιὰ νὰ προστατεύσουν τὸ Ἰσραήλ καὶ νὰ τοῦ ἐξασφαλίσουν τὰ δίκαια καὶ ἀσφαλῆ σύνορα πού δικαιοῦται νὰ ἔχῃ καὶ πρέπει νὰ ἔχῃ, καὶ δὲν σκοτώθηκαν στίς ἐρήμους γιὰ νὰ κατακτήσουν οὔτε τὸ Σουέζ οὔτε τὸ Κάιρο ἢ τὴ Δαμασκὸν.

Ἡ συνθήκη πού ὑπεγράφη, ἱκανοποιεῖ πλήρως τοὺς λόγους τῆς θυσίας τους γιατί καὶ ἀσφαλῆ σύνορα ἐξασφαλίζει στὸ Ἰσραήλ καὶ εἰρήνην ἀπὸ τὴν πλευρά πού ὑπεγράφη.

Στοὺς ἄλλους ἄλμ, ἐκείνους, πού παραπονοῦνται γιατί τὸ πράσινο πού μετὰ κόπο, ἰδρώτα καὶ ἀγάπη ἔκαναν νὰ βλαστήσῃ στίς ἔρημες περιοχῆς τοῦ Σινᾶ, πρέπει τώρα νὰ τὸ δώσουν ἔτοιμο, στὴν Αἴγυπτο, ὅς ἔχουν ὑπ' ὄψη ὅτι πολὺ ὅμοια γῆ τοὺς περιμένει στὸ Ἰσραήλ γιὰ νὰ τὴν πρᾶσινίσουν κ' ἂν ὅσα ἔκαναν στὸ Σινᾶ, τὰ ἀφήνουν δῶρο στὴν Αἴγυπτο, ὅς εἶναι προσφορά τους γιὰ τὴν εἰρήνην καὶ δείγμα πρὸς τὸν αἰγυπτιακὸ λαό ἐκείνων πού μποροῦν νὰ ὠφεληθοῦν, ἀπὸ συνεργασία μαζί τους σὲ κλίμα εἰρήνης, φιλίας καὶ καλῆς γειτονίας.

(Ἡ εἰκόνα τοῦ ἐξωφύλλου αὐτοῦ τοῦ τεύχους)

Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος καί οἱ Ἑβραῖοι

Μέ τήν πώση τῆς Γάζας ὁ δρόμος γιά τήν Αἴγυπτο ἦταν ἀνοιχτός. Πρίν ὁ Ἀλέξανδρος προχωρήσει πρὸς τὰ ἐκεῖ, λέγεται ὅτι ἐφθασε ὡς τήν Ἱερουσαλήμ. Ἦθελε νά ὑποτάξει τοὺς Ἑβραίους, πού ἂν καί ὑπόδουλοι στό Δαρεῖο, εἶχαν ἀρνηθεῖ νά παραβοῦν τόν ὄρκο τους στό Μεγάλο Βασιλέα καί νά προσχωρήσουν στοὺς Ἕλληνες. Ὁ Ἀρριανός βέβαια, δέν ἀναφέρει κάτι τέτοιο. Τό ἀναφέρει ὁμως ὁ Ρωμαῖο — ἑβραῖος ἱστορικός Φλάβιος Ἰώσηπος, πού γεννήθηκε τό 37 μ.Χ., καί πού ἡ μαρτυρία του, ὕστερα ἀπό τρεῖς ὀλόκληρους αἰῶνες, κάθε ἄλλο παρά μπορεῖ νά εἶναι ὑπολογίσιμη. Ἐπειδή ὁμως οἱ Ἑβραῖοι διατηροῦσαν πάντα μιάν ἱστορική παράδοση γιά τό κράτος τους, διόλου πάλι δέν ἀποκλείεται στήν παράδοση αὐτή νά διατηρήθηκαν τά γεγονότα, πού ἐφτασαν ὡς τόν Ἰώσηπο. Λέγεται λοιπόν πώς ὕστερα ἀπ' τήν ἀρνηση τῶν Ἑβραίων νά δηλώσουν ὑποταγή, ὁ Ἀλέξανδρος πῆρε τήν ἀπόφαση νά καταλάβει τήν Ἱερουσαλήμ. Ὅταν

ὁμως ὁ στρατός του ζύγωσε στήν πόλη, εἶδαν νᾶρχεται πρὸς τό μέρος τους μιά μεγάλη πομπή, μ' ἐπικεφαλῆς τό Μεγάλο Ἀρχιερέα Γιαδδοῦ, περιτριγυρισμένον ἀπ' τά ἱερά σύμβολα τοῦ Θεοῦ. Ὁ Ἀλέξανδρος ἔδωσε τότε διαταγή στό στρατεύμα του νά σταματήσει, καί μέ τούς βασιλικούς ἑταίρους προχώρησε γιά νά συναντήσει τόν ἀρχιερέα καί τή συνοδεία του. Καί ἡ συνάντηση ἐκείνη εἶχε σάν ἀποτέλεσμα νά κατέβει ὁ Ἀλέξανδρος ἀπ' τό ἄλογό του καί νά προσκυνήσει τά σύμβολα τοῦ Ἰεχωβά. Εἶχε βέβαια προηγηθεῖ κάποια συζήτηση μέ τόν Ἑβραῖο ἀρχιερέα, κι ἀπό τή συζήτηση ἐκείνη ὁ Ἀλέξανδρος εἶχε θαυμάσει τό Θεό τοῦ Μωϋσῆ. Δέν πρέπει ὁμως νά ξεχνᾶμε πώς ἦταν μαθητής τοῦ Ἀριστοτέλη, καί πώς τήν ἐποχή ἐκείνη ἡ ἀρχαία ἑλληνική λατρεία εἶχε ἀρχίσει νά χάνει τό πολυπρόσωπό της, καί προσανατολιζόταν στήν πνευματική παρουσία ἐνός μόνον ὑπέρτατου ὄντος.

ἽΟ Ἀλέξανδρος ἦταν πολὺ φυσικό λοιπόν νά παραξευτεῖ, ἄν ὄχι καί νά θαυμάσει τὸ Θεό τοῦ ἀρχιερέα Γιαδοῦ. Γι' αὐτὸ ὅταν οἱ ἄλλοι Βασιλικοὶ Ἐταῖροι παραξενεύτηκαν γιὰ τὸ φέρισμό του, ἐκεῖνος τοὺς ἀποκρίθηκε:

— Μὴ νομίζετε πὺς τιμῶ αὐτόν τὸν ἄνθρωπο. Τὸ Θεὸ τοῦ τιμῶ.

Σύμφωνα πάντοτε μὲ τὸν Φλάβιο Ἰώσηπο ὕστερα ἀπὸ τὴν δὴλωση ἐκείνη, ὁ ἀρχιερέας ὀδηγήσει τοὺς Ἕλληνας στὴν Ἱερουσαλήμ καί ἐκεῖ, ἀφοῦ ὁ Ἀλέξανδρος πρόσφερε θυσία στὸν Ἰεχωβά, ἀφῆσε τοὺς Ἑβραίους νά ζήσουν ἐλευθεροί, ἐπιζητώντας τὴ φιλία τους.

ΜΑ ΕΚΤΟΣ ΑΠΟ Τὸ Ἰώσηπο καί ὁ θρύλος ἔχει πλάσει χίλιες δυὸ φαντασίσεις γύρω ἀπ' τὸ φάσιμο τῶν Ἑλλήνων στὰ Ἱεροσόλυμα. Στὴ «Φυλλάδα τοῦ Μεγαλέξαντρου» μάλιστα, ἀναφέρονται τὰ γεγονότα τόσο παραστατικά, πού δὲν πρέπει νά τὰ προπεράσουμε. Μεταφέρουμε ἀπ' τὸ κείμενο μερικά: «... Ὁ Δαρείος ἔγραψε καί εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ καί εἰς τὴν Αἴγυπτον νά μὴ παραδοθοῦν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, ὅτι μὲ τὴν δύναμιν του ὀγλήγορα θέλει τοὺς ἐλευθερώσει ἀπὸ αὐτόν. Ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὸ μεταξὺ ἤλθε καί εἰσέβη εἰς τὸν τόπον τὸν Ἰουδαϊκόν, εἰς τὸ σύνορον τῆς εὐγενικῆς Ἱερουσαλήμ, ὅπου τὸν καιρὸν ἐκείνον ἦτον Ἀρχιερεὺς ὁ Προφήτης Ἱερεμίας. Καί ἔγραψεν ὁ Ἀλέξανδρος πρὸς τὸ ἔθνος τῶν Ἰουδαίων τὴν ἐφεξῆς ἐπιστολήν:

«ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΠΡΟΣ ΙΟΥΔΑΙΟΥΣ: Ἀλέξανδρος ὁ Βασιλεὺς τῶν Βασιλέων μὲ τὴν δύναμιν τοῦ Ὑψίστου, εἰς τοὺς εὐρισκομένους εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, ὅπου ὁμολογεῖτε ἓνα Θεόν τὸν Οὐρανοῦ καί τῆς Γῆς, τὸν παντοκράτορα Σαβαώθ, πολλὰ σὰς χαιρετῶ. Τὴν ὥρα τὸ λοιπὸν ὅπου θὰ ἰδῆτε τὴν ἐπιστολήν μου, νά προσκυνήσετε καί νά εὐχῆτε εἰς συναπάντημά μου, ἐπειδὴ ἐγὼ μὲ τὴν δύναμιν τοῦ παντοκράτορος Σαβαώθ ἔχω νά σὰς ἐλευθερώσω ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν Εἰδωλολατρῶν. Μὴ ποιήσετε ἄλλως, καί ἐγὼ θέλω φροντίσει διὰ τὸν τόπον σας καί δι' ἐσὰς ὅπως θέλετε.

«ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΩΝ ΙΟΥΔΑΙΩΝ: Ἀλέξανδρε Βασιλεῦ, τὴν Ἐπιστολήν σου ἐδεχθήκαμεν, καί ἐπροσκυνήσαμεν σε. Ἄς εἶναι γνωστὸν εἰς τὴν Βασιλείαν σου, ὅτι ἡμεῖς ἡμεσθεν προσκυνηταὶ τοῦ Θεοῦ Σαβαώθ, ὁ ὁποῖος μὰς εὐγάσεν ἀπὸ τὴν σκλαβίαν τῆς Αἴγυπτου. Τὴν ἐρυθράν θάλασσαν ἐπεράσαμεν, ἤλθαμεν νά κατοικήσωμεν ἐδῶ· καί τώρα διὰ τὰς ἁμαρτίας μας μὰς ἔβαλεν εἰς τὰ χεῖρας τοῦ Δαρείου. Ἐάν παραδοθῶμεν χωρὶς τὸ θέλημά του, ἔρχεται καί αἰχμαλωτίζει μας παντελῶς. Σὺρε λοιπὸν κατεπάνω εἰς τὸν Δαρεῖον, καί ἄν τὸν νικήσης, ἡμεῖς ἡμεσθεν δοῦλοι σου. Ἐὰν τότε, σέβα εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, καί νά σέ εὐφημήσωμεν ὡς Βασιλέα τοῦ Κόσμου ὅλου.

«ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΠΡΟΣ ΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜ: Ἀλέξανδρος ὁ Βασιλεὺς, καί τοῦ Παντοκράτορος Θεοῦ δοῦλος, εἰς ὅλους τῆς Ἱερουσαλήμ. Ἐγὼ ἔλεγα νά μὴν εἴστε τέτοιοι ἄνθρωποι, νά ὑψηλοφρονεῖτε τὸν Δαρεῖον, ἐπειδὴ προσκυνεῖτε τὸν Παντοκράτορα Θεὸν Σαβαώθ. Διατί νά εἴστε δοῦλοι τῶν Εἰδωλολατρῶν καί νά μὴν εἴστε ἐδικοί μου, ὅπου προσκυνοῦμεν ἓνα Θεόν; Ἐγὼ εἰς τὸν Δαρεῖον τώρα δὲν ὑπάγω, καί νά μὴν μόνον ἔρχομαι αὐτοῦ εἰς ἐσὰς, καί κάμετε ὡσάν γροικᾶτε:

«ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΙΕΡΕΜΙΟΥ: Ὡσάν εἶδε τὴν δευτέρα Ἐπιστολήν τοῦ Ἀλεξάνδρου ὁ Ἱερεμίας, εἶπεν. Ἄρχοντες τῆς Ἱερουσαλήμ, ὅς δεχθοῦμεν τὸν Ἀλέξανδρον, νά ἔλθῃ εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, ὅτι ἐγὼ εἶδα εἰς τὸν ὕπνον μου τὸν Προφήτην Δανιήλ, καί εἶπεν μου ὅτι αὐτὸς ὅπου ἔρχεται θέλει σὰς ἐλευθερώσει ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ Δαρείου. Αὐτὸς ὁ λόγος ἤρρεσεν εἰς ὅλους τοὺς Ἱεροσολυμίτας. «Ὁνειρον Ἀλεξάνδρου: Ὁ Ἀλέξανδρος εἶδεν εἰς τὸν ὕπνον του τὸν Προφήτην Ἱερεμίαν ἐνδεδυμένον ἱερατικὴν στολήν καί τοῦ ἔλεγεν. Ἐὰν, τέκνον μου Ἀλέξανδρε, σέβα εἰς τὴν Ἱερου-

σαλήμ, εἰς τὴν Ἁγίαν Σιών, προσκύνησον τὸν Θεὸν τοῦ Οὐρανοῦ καί τῆς Γῆς, καί ἀπ' ἐδῶ θέλεις ὑπάγῃ εἰς τὸν Δαρεῖον νά τὸν νικήσης μὲ τὰ φουσατά σου:

«Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΛΗΣΙΑΖΕΙ ΕΙΣ ΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜ: Ἄνεστη ὁ Ἀλέξανδρος ἀπὸ τὸν ὕπνον καί ἐκίνησεν ἴσια εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ. Ὡς ἤκουσεν ὁ Προφήτης Ἱερεμίας ὅτι ἔφθασεν ὁ Ἀλέξανδρος, ὠρῖσε νά συναχθοῦν ὄλοι μικροὶ μεγάλοι, διὰ νά ὑπάγουν εἰς συναπάντησιν τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ὁ Προφήτης ἐνδύθη στολήν ἀρχιερατικὴν, καί χίλιοι ἱερεῖς ἐνδεδυμένοι καί μὲ θυμιάτᾳ χρυσᾷ εἰς τὰ χεῖρια, ὁμοῦ καί δέκα χιλιάδες ἄνθρωποι μὲ λαμπάδες ἀναμμέναις, ἐσυναπάντησαν καί ἐπροσκύνησαν τὸν. Ὁ Ἀλέξανδρος ὡσάν εἶδεν τὸν Προφήτην ὅπου ἤρχετο, εἶπεν. Ἄρχοντες, τέτοιας λογῆς τὸν εἶδα εἰς τὸν ὕπνον μου, καί ἐπέzeugσα καί ἐπροσκύνησά τον. Ὁ Προφήτης τὸν ἐθυμίασε μὲ Σμύρνα καί Λίβανον, ὡς ὄξιον Βασιλέα, καί πιάνοντάς τον ἀπὸ τὸ χεῖρι, εἰσέβησαν ὁμοῦ εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ. «Ὁ Ἀλέξανδρος ἐμβαίνει εἰς Ἱερουσαλήμ. Τότε ὁ Ἀλέξανδρος εἰσέβη, καί ἐπροσκύνησε τὴν Ἁγίαν Σιών. Ἐδειξάν τον οἱ προεστοὶ πὺς τὴν ἔκτισεν ὁ Σολομὸν ὁ σοφὸς Βασιλεὺς, καί αὐτὸς ἐρώτησέ τους, ποίου Θεοῦ εἶναι. Ὁ Προφήτης τοῦ εἶπεν. Ἡμεῖς ἓνα Θεὸν προσκυνοῦμεν, ὅπου ἔκαμε τὸν Οὐρανό καί τὴν Γῆν. Ὡς ἤκουσεν ὁ Ἀλέξανδρος, εἶπεν. Ἐπ' ἀληθείας, Θεοῦ τοῦ ὕψιστου δοῦλοι εἴστε, πιστεῦω καί ἐγὼ εἰς αὐτόν τὸν Θεόν καί τὸν προσκυνῶ. Χαρίζω σας τὰ δῶρα ὁμοῦ μὲ τὸ χαράτζιον, ὅπου ἤθελα ἐπιχειρισθῆ. Ὁ Προφήτης Ἱερεμίας ἐπῆρε τοὺς ἄρχοντας ὄλους, μὲ δῶρα πολλά, καί ἐπροσκύνησαν τὸν Ἀλέξανδρον. Ἄλλὰ δὲν ἠθέλησε νά τὰ δεχθῆ καί εἶπεν. Ἄς εἶναι δωρήματα εἰς τὸν Θεόν Σαβαώθ.

«Ο ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΙΕΡΕΜΙΑΣ συνεύγαλε τὸν Ἀλέξανδρον ἓνα μεσημέρι, καί εἶπεν του. Ὁ προφήτης Δανιήλ προεφήτευσεν, ὅτι θέλεις ἔλθῃ εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ νά προσκυνήσης τὸν Θεὸν τοῦ Οὐρανοῦ καί τῆς Γῆς. Λέγω σου διὰ τοῦτο, Ἀλέξανδρε, νά τὸν προσκυνῆς, παρακαλοῦσας τον νυκτός καί ἡμέρας διὰ νά σοῦ γενῆ βοηθός, ν' ἀφανίσῃ τὴν δύναμιν τῶν Περσῶν. Αὐτοῦ ὅπου πηγαίνει εἰς τὴν Αἴγυπτον, θέλεις τὴν κυριεύσει, τὸν Βασιλέα τῆς Ἰνδίας θέλεις σκοτώσει, καί εἰς ἀσθένειαν θέλεις πέσει. Ὁ Θεὸς ἔλελε σέ βοηθήσει, καί θέλεις γενῆ ὄλου τοῦ Κόσμου Βασιλεὺς. Εἰς τὸν Παράδεισον κοντὰ θέλεις ὑπάγῃ, ἐκεῖ θέλεις εὐρὴ ἄνδρας καί γυναῖκας εἰς ἓνα νησί φυλακωμένους, ὅπου εἶναι τὸ φαγὶ τους πωρικά, τὸ δὲ ὄνομά τους εἶναι Μακάριοι, οἱ ὁποῖοι θέλουν σοῦ ὁμολογήσει διὰ τὴν ζῶήν σου, καί διὰ τὸν θάνατόν σου. Αὐτὰ ὅλα θέλεις τὰ ἰδῆ, μὲ ἄλλα περισσότερα καί ἡ εὐχή μου ἔσται μετ' ἐσένα.

«ΔΩΡΑ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΙΤΩΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΝ: Ὁ Προφήτης Ἱερεμίας εἶπε τὸν Ἀλεξάνδρου. Ἐπαρε καί ἀπὸ ἡμᾶς τίποτας, νά μὴ μὰς ἀφίσῃς παραπονεμένους. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἀπεκρίθη. Ὁ,τι ὀρίσεις νά κάμω. Ὁ Προφήτης ἐπρόσταξε καί ἔφεράν του κάποια λιθαρόπουλα, ὅπου εἶχαν τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ Σαβαώθ γραμμένον. Αὐτὰ ἐβάστα ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ εἰς τὴν περικεφαλαίαν του, ὅταν ὑπήγαιεν εἰς τὸν πόλεμον. Ἐφεράν του καί τὸ σπαθὶ τοῦ Γολιάθ, καί τὴν περικεφαλαίαν τοῦ ἀνδρειωμένου Σαμψῶν, ὅπου ἦτον μὲ τῶν ὀφιδίων τὰ ὄνυχια κοσμημένη, τὸ κοντάριον ὅπου εἶχε τὸ ξιφάρι διαμαντέιον, καί τὸ ἐπάνωφορον τοῦ Βασιλέως Σαοῦλ, τὸ ὁποῖον δὲν τὸ ἐπέρνα σίδηρον. Ἐφεράν του καί οἱ Ἑβραῖοι δωρήματα, ὄλογα χίλια τοῦ σταύλου, καί καμήλια χίλια, ἀπὸ τὰ εὐμορφότερα. Εὐφήμησάν τον ὄλοι καί ἐπροσκύνησάν τὸν ὡς ὄξιον Βασιλέα. Τέλος τὸν εὐλόγησεν ὁ Προφήτης Ἱερεμίας καί ἀφηκέ τον νά ὑπάγῃ...»

ΔΕΝ ΝΟΜΙΖΩ πὺς χρειάζεται νά σχολιάσουμε, τὰ ὅσα ὁ γραπτὸς αὐτὸς θρύλος μὰς προσφέρει γιὰ τὸ πέρασμα τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀπ' τὴν Ἱερουσαλήμ. Εἶναι ὄλα τόσο ζων-

τανά, και διατηρούν μία απόμακρη σχέση με τὰ δσα ἀναφέρει ὁ Ἰώσηπος, πού γίνεται φανερό πόσο ἡ μορφὴ τοῦ Ἀλεξάνδρου κυριάρχησε στὴ φαντασία τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν λαῶν τῆς τότε Οἰκουμένης. Ἡ ἀχλύ τοῦ ὄνειρου, προσθέτοντας τὸ ξεχωριστὸ φῶς τῆς, ἦρθε καὶ τὰ συμπλήρωσε ὅλα αὐτὰ, πού τελικὰ νὰ μὴν ξέρης τί νὰ διαλέξεις: Τὴν πραγματικὴ ἱστορία, ἢ τὸ θρύλο; Ὡστόσο ἀπὸ τὴν ἀντιπαράθεση, πού ἐπιχειρήσαμε, γίνεται ἀρκετὰ φανερό, πῶς — καὶ στὴν ἱστορία καὶ στὸ θρύλο — τὸ πνεῦμα τοῦ Ἀλεξάνδρου σὰν οὐσιαστικὴ παρουσία κυριαρχεῖ.

ΩΡΙΣΜΕΝΟΙ μελετητὲς ἀνακαλύπτουν τὴν ἐμφάνιση καὶ τὴν ἱστορία τοῦ Ἀλεξάνδρου, καὶ στὶς Προφητεῖες τοῦ Δανιήλ. Ὁ Προφῆτης αὐτὸς, πού πέθανε τὸ 536 π.Χ., στὸ τέλος τοῦ βιβλίου του ἀναφέρει καὶ τὰ ἐξῆς:«... Τότε θὰ ἐμφανισθῇ βασιλεὺς ἀνδρείος, ὁ ὁποῖος θὰ κυβερνᾷ μὲ μεγάλην ἐξουσίαν καὶ θὰ πράττει κατὰ τὴν θέλησιν του. Ἀλλ’ ὅταν αὐξηθῇ ἡ δύναμις του, ἡ βασιλεία του θὰ συντριβῇ καὶ θὰ διανεμηθῇ εἰς τοὺς τέσσαρας ἀνέμους τοῦ οὐρανοῦ. Δέν θὰ μεταβιβασθῇ εἰς τοὺς ἀπογόνους του, οὔτε θὰ διατηρήσῃ τὴν ἐξουσία μὲ τὴν ὁποίαν ἐκυβέρνα, ἀλλ’ ἡ βασιλεία του θὰ ἐκρίθῃ καὶ θὰ παραδοθῇ εἰς ἄλλους, ἐκτός τούτων». Ἐντυπωσιάζει πραγματικὰ ἡ προφητεία αὕτη, πού ἀναφέρεται στὸν Ἀλέξανδρο. Ὅπως ὁμως ἐχει ἀποδειχθεῖ ἀπὸ σύγχρονες ἐρευνες, τὰ ἱστορικὰ κυρίως στοιχεῖα πού ἀποδίδονται στὸν Προφῆτη Δανιήλ, ἔχουν προστεθεῖ πολὺ μεταγενέστερα, γύρω στὸ 200 π.Χ., ὅταν πιά ἦταν γνωστὴ ὄχι μόνο ἡ ἱστορία τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἀλλὰ καὶ ἡ ἱστορία τῶν διαδόχων του.

ΤΩΡΑ τίποτα δέν ἐμπόδιζε τὸν Ἀλέξανδρο νὰ βαδίσει στὴν Αἴγυπτο. Μ’ ὄλο πού ἦταν Δεκέμβρης, ὁ ἠλιόλουστος γλυκὸς χεῖμῶνας τῆς Ἄνω Αἴγυπτου ὑποδέχτηκε τὸ ἐλληνικὸ στράτευμα, ἐνῶ τὰ καράβια παραπλέαν ἀνενόχλητα τὶς αἰγυπτιακὲς ἀκτές. Ὁ Ἀλέξανδρος ἤξερε πῶς δέν θὰ χρειαζόταν πολεμικὲς ἐπιχειρήσεις γιὰ νὰ καταλάβει τὴν πλούσια χώρα τοῦ Νείλου. ἤξερε ἀκόμη τὸ βαθύ μῖσος πού χώριζε τὸ λαὸ τῆς χώρας αὐτῆς, ἀπ’ τοὺς Πέρσες. Ὅταν ὁ Καμβύσης, ὁ βασιλιάς τῶν Περσῶν, κατακοῦσε τὴν Αἴγυπτο, εἶχε σφάζει τὸν ἱερό ταῦρο τοῦ Ἄπιος, πού ἦταν, σύμφωνα με τὴ λατρεία τῶν Αἰγυπτίων, ἡ προσωποποίηση τοῦ Θεοῦ. Αὕτη ἡ περσικὴ ἱεροσυλία ἔμενε ἀξέχαστη καὶ μεταδιδόταν ἀπὸ στόμα σὲ στόμα κι’ ἀπὸ γενιά σὲ γενιά. Τώρα ἡ φῆμη τοῦ Ἀλεξάνδρου σὰν πολεμιστῆ ἀκανίκητου καὶ ταυτόχρονα μεγαλόψυχου καὶ δίκαιου, εἶχε φτάσει πολὺ πρὶν ἀπ’ αὐτόν ὡς ἐκεῖ, καὶ ὅλοι τὸν περίμεναν σὰν ἐλευθερωτῆ. Φυσικὰ ἐκεῖνος δέν εἶχε κανέναν λόγον νὰ μιμηθῇ τὴν ἀνοησία τοῦ Πέρση κατακτητῆ. Ὁ στενὸς δεσμός, πού ἔκρινε ἀπὸ παλιά τὴν Αἴγυπτο μὲ τὴν Ἑλλάδα, ἦταν εὐκόλο νὰ βεβαιωθῇ. Μιὰ θυσία του στὸν Ἄπιο Δία — τὸ ἤξερε — ὅταν γι’ αὐτὸ ἄρκετῆ.

Ο ΣΑΤΡΑΠΗΣ τῆς Αἴγυπτου πού λεγόταν Μαζάκης, εἶχε μὲ τ’ ἀποκομμένα στρατεύματά του κάποια δυνατότητα ν’ ἀμυνθεῖ. Αὐτὸ μπορούσε νὰ τὸ κάνει στὸ Πηλοῦσιο, μιὰ ὀχυρωμένη πόλη πού βρισκόταν κοντὰ στὸ Δέλτα τοῦ Νείλου. Ὅμως μὲ τὴ βεβαιότητα πῶς κανεὶς δέν θὰ ρχόταν νὰ τὸν βοηθήσει, ἔκρινε τὴν ἀντίσταση περιττῆ. Τὸ Πηλοῦσιο παραδόθηκε δίκως μάχη καὶ ὀλόκληρη ἡ Αἴγυπτος δεχόταν τὸν ἀπόγονο τοῦ Ἡρακλῆ, σὰν θεόσταλο ἐλευθερωτῆ. Ὁ λαὸς εἶχε πλάσει κιόλας τὸ θρύλο του γι’ αὐτὴν τὴν ἀπελευθέρωση. Σύμφωνα μὲ τὸ θρύλο αὐτόν ὁ Ἀλέξανδρος δέν ἦταν γιὸς τοῦ Φιλίπου, ἀλλὰ γιὸς ἑνὸς Φαραῶ καὶ ταυτόχρονα ἐξαιρετικοῦ γιαιτροῦ καὶ μάγου, τοῦ Νεκτεναβόου. Σύμφωνα μὲ τὸν Ψευδοκαλλιθένη, «Ὁ Νεκτεναβὸς ἐβασίλευσε εἰς ὄλην τὴν Αἴγυπτον μὲ τὰ μαγικά του τεχνάσματα. Αὐτὸς ἤξευρεν μὲ τὶς μαγεῖες του τὰ δσα ἤθελον τοῦ συμβῆ, καὶ καμμίαν φορὰν δέν ἐξέβαινε εἰς πόλεμον, ἀλλὰ ἐκάθητο εἰς τὸ παλάτι του καὶ ἔκαμνε τὶς μαγεῖες του. Ὅσοι ἐπήγαιναν κατεπάνω του, ἐνύριζαν κακῶς ἔχοντες

εἰς τοὺς τόπους τους. Βλέποντες λοιπὸν οἱ Βασιλεῖς τὸ κακὸν ὅπου τοὺς ἔκανε, ἐσυμφώνησαν νὰ ἔλθουν κατεπάνω του, καὶ νὰ τὸν ἐξολοθρεύσουν. Αὐτοὶ ἦσαν ὁ Δαρεῖος Βασιλεὺς τῆς Περσίας, ὁ Βασιλεὺς τῆς Λενθίας καὶ τῆς Ἰβερίας, καὶ ἄλλοι πολλοί, ὅπου ἐσύναξαν τὰ φουσάτα τους καὶ ἐκίνησαν κατεπάνω του».

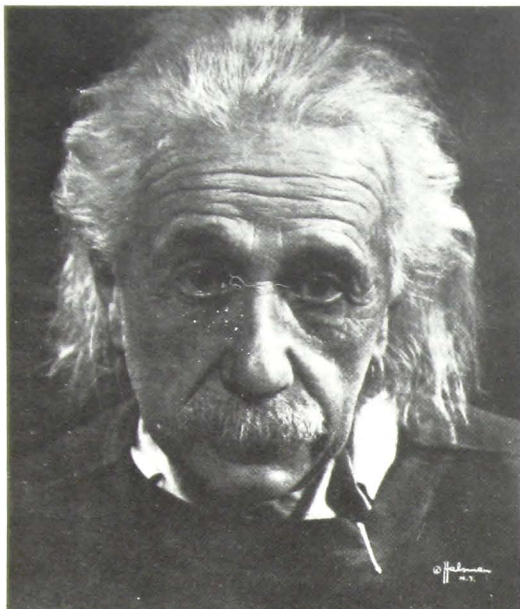
ΚΑΙ Ο ΦΕΥΔΟΚΑΛΛΙΣΘΕΝΗΣ συνεχίζει: «Ἐνας στρατιωτῆς ὀνόματι Βερβέρης βλέποντας τὰ φουσάτα, ὅπου ἔρχονταν κατεπάνω τοῦ Νεκτεναβόου, ἔτρεξε πρὸς αὐτόν καὶ τοῦ εἶπεν: «Ἥξευρε, Βασιλεῦ, ὅτι ἄπειρα φουσάτα ἔρχονται διὰ νὰ σέ πολεμήσουν καὶ κάμε κυβερνήσιν διὰ νὰ μὴ μᾶς ἀφανίσουν». Ὡς ἤκουσεν τοὺς λόγους τούτους ὁ Νεκτεναβός, εἶπεν τοῦ Βερβέρη γελώντας: «Σῦρε ἀναπαύσου, καὶ ἐγὼ μὲ ἕναν μου λόγον θέλω τοὺς κάμε ὄλους νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τοὺς τόπους τους, χωρίς νὰ μὲ βλάψουν τίποτε». Ἐσηκώθη, ἐσέβη εἰς τὴν οἰκίαν του, ἄρχισε νὰ κάμη τὴν τέχνην τῆς μαντείας, καὶ βλέπει ὅτι χάνει τὸ Βασίλειόν του, καὶ ὅτι θέλει νικηθῆ. Τότε ἐξάλισθη πολὺ, ἔκλαυσε πικρῶς καὶ εἶπεν: «Ὡ κάστρον ὠραιότατον τῆς Αἴγυπτου, ὅπου σέ ἐτίμησα μὲ τόσα πλοῦτή καὶ τῶρα σὲ στερίζομαι». Ἐξύρισε ἐυθύς τὰ γένηια του, ἄλλαξε τὴν φορέσιαν του, ἐπήρην δηνάρια μετ’ αὐτοὺ ὅσα ἡμπόρεσεν, καὶ ἐφυγεν ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον ἀγνώριστος. Ἐδίαθη δὲ τὴν Μακεδονίαν, εἰς τὴν χώραν τῶν Φιλίππων, ὀνομαζομένην εἰς τὸ παλαιὸν Πέλλαν. Ἐκεῖ ἔκαμε τοῦ λόγου του τὸν Μάγον καὶ Ἀστρονόμον περίφημον. Ἐκεῖ δὲ δι’ ἀπάτης ἐκοιμήθη μὲ τὴν βασιλίαν, ὅπου τὴν ἔλεγον Ὀλυμπιάδα, καὶ οὕτω ἐγεννήθη ὁ Ἀλέξανδρος».

Ο ΘΡΥΛΟΣ ὁμως εἶχε κι’ ἕνα δεῦτερο μέρος, πού σχετιζόταν μὲ τὸν ἐρχομὸ τοῦ Ἀλέξανδρου στὴν Αἴγυπτο. Ὁ Νεκτεναβός, πρὶν φύγει ἀπ’ τὸ παλάτι του, εἶχε ἀφήσει ἕνα γράμμα, πού ἔγραφε: «Ἡγαπημένοι μου ἄρχοντες τῆς Αἴγυπτου καὶ λοιποί, σᾶς δίδω τὴν εἰδησιν ὅτι ἐγὼ μὲ τὸ νὰ εἶδα ὅπου δέν ἡμπορῶ νὰ ἀντισταθῶ εἰς τὰ φουσάτα, ὅπου ἤρχοντο κατεπάνω μου, φεύγω ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον, καὶ μετὰ εἰκοσιτέσσερις χρόνους, πάλιν θέλω γυρίσει. Τώρα μισεῦγγ γέρων, καὶ τότε θέλω γυρίσει νέος, — τοῦτο τὸ ἐλεγε νὰ τὸν ἰδόν του τὸν Ἀλέξανδρον. Σᾶς παρακαλῶ νὰ μὴν βαρεθῆτε εἰς τὸ νὰ στήσετε ἕναν στύλον εἰς τὴν μέσην τῆς Αἴγυπτου, καὶ νὰ ζωγραφίσετε τὸ πρόσωπόν μου ἐπάνω, βάνοντας καὶ τὸ στεφάνι μου εἰς τὴν κορυφήν τοῦ στύλου. Εἰ, τις ἔληθ νὰ σταθῆ εἰς τὴν ρίζαν τοῦ στύλου, καὶ πῆσθ τὸ στεφάνι μου εἰς τὴν κεφαλὴν του ἐπάνω, θέλετε τὸν προσκυνῆσαι, ὅτι θέλει εἶναι ὁ υἱός μου ἐκεῖνος»...

ΕἶΧΕ ΛΟΙΠΟΝ, σύμφωνα μὲ τὸ θρύλο, ὁ Ἀλέξανδρος πατέρα Αἴγυπτιο, καὶ μάλιστα ἕναν ἰσόθεο Φαραῶ. Κι’ ἦταν ταγμένο νὰ ξαναγυρίσει γιὰ νὰ ἐλευθερώσει τὴ χώρα, ἀπὸ τὸν Πέρση κατακτητῆ. Τὸν περίμεναν λοιπὸν οἱ Αἴγυπτιοι, ὡσπου συμπληρώθηκαν τὰ εἰκοσιτέσσερα χρόνια. Καὶ ὁ θρύλος συνεχίζει: «Τὸ πρῶτ’ ὤρισε νὰ Ἀλέξανδρος νὰ ἀρματωθοῦν ὀλόγυρα τὸ κάστρον καὶ ἐρριπταν ὄλοι λιθάρια μέσα ἀπὸ σαίτες πολλὰς τῶσον ὅπου οἱ Αἴγυπτιοὶ ἐβόησαν φωνῆ μεγάλῃ καὶ εἶπον: «Ἀλέξανδρε Βασιλεῦ συμπατριῶτα, γιὲ τοῦ Νεκτεναβόου Βασιλέως, κάμε ἔλεος εἰς ἡμᾶς καὶ λάβε εὐσπλαχνίαν διὰ νὰ μὴν χαθῶμεν ὄλοι». Ὡς ἤκουσεν αὐτὰ ὁ Ἀλέξανδρος, ὥρισε καὶ ἔπαυσε ὁ πόλεμος. Εἰσέβη εἰς τὸ κάστρον καὶ ὄλοι τὸν ἐπροσκύνησαν. Τότε λέγει πρὸς αὐτοὺς, «Πῶς μὲ εἶπατε ὅτι εἶμαι υἱός τοῦ Νεκτεναβόου, τοῦ ἰδικοῦ σας Βασιλέως; Αὐτοὶ δὲ τοῦ ἀπεκρίθησαν: «Ὁ Νεκτεναβός, ὅταν ἐδίαθη ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον, μᾶς ἀφῆσεν ἐπιστολήν, τὴν ὁποίαν φυλάγομεν. Καὶ ἀπὸ αὐτὴν φαίνονται τὰ πάντα». Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος, ὡς ἤκουσεν τὴν ἐξήγησιν, ἐπήγε εἰς τὸν στύλον ὑποκάτω καὶ εὐθύς ἔπεσε τὸ στεφάνι εἰς τὴν κεφαλὴν του. Εἶδον ὄλοι οἱ μεγιστάνες τῆς Αἴγυπτου τὸ παράδοξον, καὶ ἐθαύμασαν».

Γ. ΚΙΤΣΟΠΟΥΛΟΣ

(Ἀπὸ τὴν ἐφημερίδα «Ἑλληνικός Βορρᾶς»)

«ΕΙΝΑΙ ΕΒΡΑΙΟΣ, ΑΛΛΑ ΚΑΛΟΣ...»

‘Ο κ. Π. Τζερμιός, σέ άρθρο του στήν «Καθημερινή» (22/3/1979), μέ τίτλο «Άντισημιτισμός», μέ άφορμή τά 100 χρόνια του ‘Αϊνστάϊν, σημειώνει μεταξύ τών άλλων.

Τό 1909 έγινε καθηγητής τής Θεωρητικής Φυσικής στό Πανεπιστήμιο τής Ζυρίχης. Από στοιχειά, πού δημοσιεύτηκαν τελευταία σέ έγκυρη έλβετική έφημερίδα προκύπτει, πώς κατά τή διαδικασία τής έκλογής του χρειάστηκε ν’ άντικρουστεί τό «έπιχειρήμα» ότι δέν θά έπρεπε νά γίνει καθηγητής ένας ‘Ισραηλίτης.

Θεωρώ σκόπιμο νά σταματήσω λίγο στό γεγονός, γιατί δείχνει πώς ό άντισημιτισμός δέν ήταν μονοπώλιο του γερμανικού έθνικοσοσιαλισμού. Υπήρξε και πριν άπ’ αυτόν. Έπαιξε τόν κακό ρόλο του και σ’ άλλες χώρες. Καί τόν παίζει και σήμερα άκόμη. ‘Η άρμόδια έπιτροπή του Πανεπιστημίου τής Ζυρίχης λοιπόν πρότεινε όμόφωνα τόν ‘Αϊνστάϊν. Στή Σχολή έγινε μυστική ψηφοφορία μέ άποτέλεσμα: δέκα ψηφοδέλτια μέ «ναί» και ένα κενό. Γενική συνεπώς ήταν ή άναγνώριση τών έπιστημονικών ίκανοτήτων του ‘Αϊνστάϊν. Κι όμως. ‘Η γνωμάτευση τής Σχολής τής 4ης Μαρτίου 1909 περιέχει άπολογητικές άναπτύξεις πού δείχνουν πώς τό κλίμα δέν ήταν και τόσο ευνοϊκό για τήν έκλογή ενός ‘Ισραηλίτη. Συνοψίζω σέ έλεύθερη άπόδοση τήν άπολογητική έπιχειρηματολογία: «Ναί, βέβαια. ‘Ο κύριος ‘Αϊνστάϊν είναι ‘Ισραηλίτης. Καί άκριβώς στους ‘Ισραηλίτες διανοουμένους άποδίδονται διάφορες δυσάρεστες ίδιορρυθμίες του χαρακτήρα π.χ. άδιαντροπία ή έμπορικότητα κατά τήν έκπλη-

ρωση τών πανεπιστημιακών τους καθηκόντων. Καί σέ πολυάριθμες περιπτώσεις οι χαρακτηρισμοί αυτοί δέν είναι έντελώς άδικοι. Όμως πρέπει νά είπωθεί ότι υπάρχουν και ‘Εβραίοι χωρίς ίχνος αυτών τών δυσάρεστων ιδιοτήτων, όπως άλλωστε κι άνάμεσα στους μή ‘Ισραηλίτες συναντά κανείς κάποτε άνθρώπους, πού έχουν ιδιότητες, τίς όποιες συνηθίζουν νά θεωρούν ειδικά έβραϊκές. Οι πληροφορίες για τόν κύριο ‘Αϊνστάϊν μάς έχουν καθησυχάσει τελείως».

‘Η άπολογητική τής Σχολής θυμίζει εκείνες τίς γνωστές καθημερινές ύποσυνείδητα άντισημιτικές έκφράσεις του είδους: «Είναι ‘Εβραίος, αλλά καλός».

ΤΑ ΑΝΤΙΣΗΜΙΤΙΚΑ ΑΡΘΡΑ ΤΟΥ κ. Γ. Θ. ΧΑΤΖΗΘΕΟΔΩΡΟΥ

Στίς 21 και 23 ‘Ιανουαρίου και στίς 27 Φεβρουαρίου 1979 έδημοσιεύθησαν στήν «Πρωινή» (Καβάλας) ύβριστικά και συκοφαντικά άρθρα κατά τών ‘Εβραίων του Δρ. Γ. Θ. Χατζηθεοδώρου.

Έπειδή ό άρθρογράφος στους τίτλους αναφέρει ότι είναι πολίτευτής τής ΕΔΗΚ ό πρόεδρος και αντιπρόεδρος του Κ.Ι.Σ. κ. κ. ‘Ιωσ. Λόβιγγερ και ‘Αλβ. Κόβο έπεσκέφθησαν σχετικώς τόν άρχηγόν τής ΕΔΗΚ κ. ‘Ιω. Ζιγδην. ‘Ο κ. Ζιγδης εξέφρασε τήν άγανάκτησή του για τά γραφόμενα στα άρθρα και προσέθεσε ότι οι άπόψεις του άρθρογράφου είναι ξένες προς τό κόμμα και τίς άποδοκιμάζει.

Σχετικά τό Γραφείο Τύπου τής ΕΔΗΚ άπέστειλε στή Διεύθυνση τής «Πρωϊνης» τήν παρακάτω έπιστολή:

«Άναφερόμενοι στό άρθρο του Δρος Γ. Θ. Χατζηθεοδώρου πολίτευτου τής ΕΔΗΚ, ύφηγητου, μέ τόν τίτλο «‘Ο σιωνισμός και ή μεθόδευση τών στόχων του στήν ‘Ελλάδα», πού δημοσιεύθηκε στήν έφημερίδα σας, στίς 21 και 23 ‘Ιανουαρίου 1979, παρακαλούμε νά διευκρινίσετε ότι τά άναγραφόμενα άπήχαν προσωπικές άπόψεις του συγγραφέα και όχι του κόμματος τής ΕΔΗΚ».

★ Στο μεταξύ στήν ίδια έφημερίδα έδημοσιεύθη (10/2/1979) ή παρακάτω έπιστολή του κ. Δημ. Λαμπαδίτη: «Άπό τήν έπιστοφήν εκ Δράμας τής συστημένης έπιστολής μου και άπό τήν δημοσιευθείσαν χθές έπιστολήν σας εις τήν «Πρωϊνήν» έπληροφορήθην ότι διαμένετε εις Γερμανίαν.

Λυπούμε ειλικρινά κ. ύφηγητά, διότι λόγω άποστάσεως δέν είναι δυνατή ή πραγματοποίησις τής προταθείσης συναντήσεώς μας. ‘Απαντών όμως εις τήν άνωτέρω έπιστολήν σας, σός γνωρίζω εκ πέρας, ότι ό άπό τών στηλών τών έφημερίδων διάλογος δέν προάγει πολλάκις τήν συζήτησιν, προς δημιουργίαν άληθοϋς πνεύματος κατανόησεως μεταξύ τών διαλεγομένων, άντιθέτως μάλιστα άπομακρύνουν τήν κατανόησιν, έφ’ ό άναφερόμενος εις τά δημοσιευθέντα άρθρα σας, διαπιστώνω ότι ταύτα άποτελοϋν πλάνην άν μή άπαράδεκτον εικότολογίαν. Δέν σός άδικώ όμως διότι έν Γερμανία, παράλληλα μέ τάς λαμπράς σπουδάς σας, έγκύψατε ιδιαιτέρως φαίνεται και εις τάς άρχάς και θεωρίας του ώ-ραίου ‘Αδόλφου, ό όποιος, ως είναι γνωστόν, κατέδωξεν άπηνώς κατά τόν πόλεμο τούς ‘Εβραίους άλλα και τούς Μασώνους, οι όποιοι οϋδεμίαν σχέσηιν έχουν μέ τόν Σιωνισμόν».

Σ. ΣΟΥΛΤΣΜΠΕΡΓΚΕΡ:

40 χρόνια γεγονότα

(1937 - 1977)

‘Ο Σάϊρους Σουλτσμπέργκερ, Έβραϊός τό θρήσκευμα, θεωρείται «ό δημοσιογράφος του αιώνας μας». Τελευταία, έκυκλοφόρησε ένα βιβλίο (μέ τόν παραπάνω τίτλο), όπου αναφέρει τά τών συνομιλιών του μέ τίς μεγαλύτερες προσωπικότητες τής ύψηλίου.

Γιά τό βιβλίο αυτό ό ‘Αντρέ Μαλρώ παρατηρεί ότι είναι «τό βιβλίο του τελευταίου δεινόσαυρου, ενός τύπου πού βρίσκεται μάλλον στό δρόμο πρός τήν εξέλιξη, γιατί ό τύπος αυτός δέν πέθανε άκόμα. Άλλά, όταν δέν θά ύποκινεί πιά βιβλία σάν κι’ αυτό, οι άνθρωποι θά όνειρεύονται τούς δεινόσαυρους».

‘Από τό «άναντικατάστατο αυτό έργο», όπως χαρακτηρίζεται, έδημοσιεύθησαν μερικά άποσπάσματα στό «Νέα» (5-9-1977 έως 1-10-1977). ‘Από τά άποσπάσματα αυτά άναδημοσιεύουμε μερικά πού άφορούν τούς Έβραίους.

Βιέννη: Θηριοτροφείο και νεκροφυλάκιο

«Τό Λονδίνο ήταν ή βάση μου ως μόλις πρίν άπ’ τή Συμφωνία του Μονάχου, τόν ‘Οκτώβριο του 1938, όταν ή Βρετανία και ή Γαλλία έστρωσαν οι ίδιες τόν έξευτελιστικό δρόμο γιά τή δική τους πώση. Είχα άκούσει τόσα πολλά γιά τό φασισμό, χωρίς ό ίδιος νά έχω ζήσει τή φρίκη του, πού άποφάσισα νά επιθεωρήσω τό νοσηρό έργαστήριό της. Διάλεξα τήν Αυστρία. ‘Η Βορειοαμερικανική Ένωση Έφημερίδων μ’ έφοδίασε μέ πιστοποιητικά και ή «Λόντον ‘Ηβνικ Στάνταρντ», του λόρδου Μπήβεμπρουκ, μέ προσέλαβε σάν άνταποκριτή.

‘Εξασφάλισα βίζες και είσιτήρια γιά τή Βιέννη και τήν Πράγα. ‘Υστερα, έπισκέφτηκα τόν Γιάν Μάζαρκ, γιό του πρώτου Τσέχου Προέδρου, άπεσταλμένο στό Λονδίνο και μέλλοντα ύπουργό Έξωτερικών. Μου έδινε πάντα σοφές συμβουλές. ‘Ο σπουδαίος αυτός άνθρωπος ύπήρξε τό θύμα ενός κομμουνιστικού πραξικοπήματος τό 1948. ‘Η έπίσημη ιστορία είναι ότι πήδηξε και σκοτώθηκε από τό διαμέρισμά του στό άνάκτορο Τσζέρνιν, όταν τό έπισκέφτηκε ή μυστική άστυνομία. Έχω λόγους νά πιστεύω πώς δέν ήταν αυτοκτονία.

‘Ο Γιάν μου έδωσε έπιστολές, άνάμεσά τους και μία πρός τόν Πρόεδρο Μπένες. Και ξεκίνησα γιά τή Βιέννη. ‘Η πόλη αυτή είχε ήδη ύποβιβαστεί σέ έπαρχιακό έπίπεδο, σάν πρωτεύουσα τής ναζιστικής γερμανικής ‘Οστμαρκ. Έγκαταστάθηκα σέ ξενοδοχείο τής Σινγκερστράσσε, πού ό διευθυντής του μέ ύποδέχτηκε μέ ένα «Χάιλ Χίτλερ» και τό γελοίο χαιρετι-

σμό, πού οι ναζιστές φαντάζονταν πώς ήταν ρωμαϊκός.

‘Αφίσσες είχαν τήν εικόνα του Φύρερ και τά βιβλιοπωλεία ήταν γεμάτα βιβλία του ή βιβλία πού τόν εκθείαζαν. Τά περισσότερα μαγαζιά είχαν σήματα πού έλεγαν: «‘Αρειανό Κατάστημα» ή «Αυτός ό Έβραϊός βρίσκεται ήδη στό Νταχάου» ή «Αυτός ό Έβραϊός έπρεπε νά βρίσκεται στό Νταχάου».

‘Η άτμόσφαιρα τής περίφημης αυτής παλιάς πόλεως συνδύαζε τά πιό δυσάρεστα χαρακτηριστικά ενός θηριοτροφείου και ενός νεκροφυλάκιου. ‘Από τότε, έχω άκούσει πολλά γιά τή γοητεία και τήν καλοζωία των Αυστριακών και πραγματικά, πολλές φορές, τίς συνάντησα και τίς έζησα. ‘Αλλά εκείνες τίς μέρες, οι ιδιότητες αυτές άπουσίαζαν. Αισθανόμουν έξοργισμένος σάν Έβραϊός και άηδισμένος σάν άνθρωπος.

Μέ τή βοήθεια ενός ‘Αμερικανού ρεπόρτερ, πού ήταν έγκαταστημένος στή Βιέννη και κατάληξε άργότερα νά γίνει προδότης και ναζιστής προπαγανδιστής, του Ρόμπερτ Μπέστ, κατάφερα νά μπω μία νύχτα στό έβραϊκό τμήμα του δημοτικού νεκροτομείου, άφου δωροδόκησα ένα διεφθαρμένο ύπάλληλο.

‘Ολη τή νύχτα μελέτησα τά αρχεία μέσα εκεί, μέ τή βοήθεια ενός φακού τής τσέπης, γιατί δέν έπρεπε ν’ άνάψω φώς. Στό θάλαμο των άζήτητων πτωμάτων έλεγξα πολλά όνόματα πού άνάγραφαν γιά αίτια θανάτου τήν αυτοκτονία, αλλά τά αντίστοιχα άποστειωμένα πτώματα έφερναν καταφανή τά ίχνη βασανιστηρίων και ξυλοδαρμών. Τά ζημερώματα ό ύπάλληλος του νεκροτομείου μέ συνόδεψε ως τήν έξοδο. Τόν ρώτησα γιατί ήταν τόσα πολλά άζήτητα πτώματα. Σή-

ΓΙΟΡΤΗ

Νά, τὰ κεριά καί τό κρασί,
κι' ὁ ἄρτος γιά τήν εὐλογία.
Ἐδίκαι γύρω ψάχνεις, Δέν εἶν' κανεῖς.
Καί ξέρεις, πῶς ἐγώ εἶμαι ὁ καλεσμένος.
Ἐπί στά τραπέζια τῶν φτωχῶν νά ἐρχόταν ἡ χαρά,
σέ τοῦτο τό ξημέρωμα γιορτῆς εὐλογημένης.
Τά δύο κερ'ί, θά ἐφώτιζαν τὰ πρόσωπά τους τὰ ὠ-
χρά,

καί θάλαμπε ἡ καρδιά τους σάν τή φλόγα.
Τά χέρια σοι: ἀκουμπισμένα ἀπάνω μου,
λευκά χωρίς στολίδια.
Ἐσπρη ποδιά θά φόραγες, πάνω ἀπ' τό φόρεμά
σου.

Μά ἡ δική μου ἡ φορεσιά πάντοτε ἄσπρη εἶναι.
Ἐς ἦτανε νά κατοική, Θεέ μου, ἡ χαρά
ἀπάνω στά τραπέζια τους ὀλόφωτη,
καί στά τραπεζομάντηλά τους.
Κόρη μου, ἐσύ ξέρεις ὠραία νά μιλάς, γιά κάθε τί.
Μά λόγια ἐγώ δέν ἔχω πιά καλά γιά νά τά εἰπῶ.
Ἐὁ ἄρτος δέ μᾶς ἔλειψε
κι' ἡ κούπα μας δέν ἔμεινε ἀδειανή.
Μόνη χτυπᾷ ἡ πληγωμένη σου καρδιά.
Καί κλαίει ἀπόψε ἀπό χαρά.
Εἶν' δυνατή ἡ χαρά σάν οἱ φτωχοὶ γιορτάζουν.
Στή νύχτα αὐτή τῆς ἁγιασμένης ἑορτῆς,
ἄφωνα λάμπουνε κι' ἀκίνητα τὰ κύπελλα
κι' ἡ φλόγα τῶν κεριῶν χαμηλώνει.
Ἐγωνιοῦνε τὰ κεριά, μά τό κρασί ἠσυχάζει,
ἀπ' ὅταν σερβιρίστηκε.
Κυτᾶς παντοῦ, μά οὔτε ψυχὴ τριγύρω σου δέ βλέ-
πεις.

Καί λές: Ἐ, τί λαμπρό πού ἦταν τό συμπόσιο!
Καί λές: Πόσο ὠραία εἶσαι τοῦ φτωχοῦ χαρά,
πού ἡ καρδιά μας τό μεγαλεῖο σου δέν ξεσηκώνει.
Μά ἡ ζωὴ μας δέν ἐφτιάχτηκε γιά σέ.
Ἐἰδίως στόν τάφο δέ θά σέ πάρουμε μαζί.

Νάθαν Ἐλτερμαν: Γεννήθηκε στήν Πολωνία τό 1910. Ποιητής καί μεταφραστής. Μετανάστευσε στό Ἰσραήλ τό 1925 καί εἶναι ἀπό τούς πρωτοπόρους τῆς μοντέρνας Ἰσραηλινῆς σχολῆς. Πέθανε τό 1970. (Ἡ μετάφραση τοῦ ποιήματος τῆς κ. Μαρίας Τ. Μωραΐτινη).

κωσε τούς ὤμους. Προφανῶς ὄλοι οἱ συγγενεῖς θα ἦ-
ταν νεκροί».

Τσῶρτσιλ: Οἱ ὑπηρεσίες τῶν Ἐβραίων

*Τήν 1 Δεκεμβρίου 1943, μέ τήν εὐκαιρία τῶν
Διασκέψεων κορυφῆς τοῦ Καίρου καί τῆς Τεχε-
ράνης, ὁ Τσῶρτσιλ βρισκόταν στό Κάιρο. Ἐ
Σουλταμπέργκερ, πού τόν συναντᾷ, γράφει:*

«Ἦταν πολύ καταβεβλημένος καί μιλοῦσε μέ κου-
ρασμένη φωνή. Σφίξαμε τὰ χέρια καί μέ κάλεσε σέ
διαμέρισμά του ὑπενθυμίζοντας ὅτι ὁ παπούς του
Τζέρομ ἦταν κάποτε ἰδιοκτήτης τῶν «Νιού Γυόρκ

Ἰάιμς». Ἦταν ἔτοιμος νά στοιχηματίσει ἀκόμα καί ἕνα
χρηματικό ποσόν ὅτι οἱ Γερμανοὶ δέν θά μπορούσαν
νά ἀντέξουν ὄλο τό χειμῶνα».

Συνέχισε: «Στήν Παλαιστίνη, πρέπει νά ὑπάρξει
ἀρκετός χῶρος καί γιά τούς Ἐραβες καί γιά τούς
Ἐβραίους. Ὅπως ξέρεις, ἐγώ ἀπό τήν ἀρχὴ ἤμουν
Σιωνιστής. Ἐλλά πιστεύω ὅτι ὑπάρχει ἀρκετός χῶρος
γιά ὄλους. Βοήθησα τούς Ἐραβες καί ἀνέβασα τό
Φεϊζάλ στό θρόνο τοῦ Ἰράκ καί τόν Ἐμπντουλά στό
Ἐμμάν. Μερικοὶ ἔχουν τήν τάση νά ὑποτιμοῦν τίς με-
γάλες ὑπηρεσίες τῶν Ἐβραίων. Ἐκτίσαν πόλεις ἐκεῖ
πού προηγουμένως ὑπῆρχαν χωριουδάκια καί φύτε-
ψαν πορτοκαλεῶνες ἐκεῖ πού δέν ὑπῆρχε παρά ἄμ-
μος».

39ον Πληροφοριακόν Δελτίον δημοσιευμάτων Τύπου

1 ΠΕΡΙ ΕΒΡΑΙΩΝ

«**Προοδευτική Εύβοια**» (**Χαλκίδα**): Δημοσιεύονται έντυπώσεις τοῦ κ. Δ. Δεμερτζή ἀπό τό Ἄουσιβιτς, πού τελειώνουν: «Στήν ἀτμόσφαιρα τῶν θαλάμων τῶν ἀερίων, στή κρεματόρεια, ὑπάρχει ἀκόμη «χειροποίητή» ἡ φρίκη ἐκείνων τῶν χρόνων πού δέν εἶναι πολὺ μακρινή. Βιάζεσαι νά βγεῖς ἔξω, πέρα ἀπό τὰ συρματοπλέγματα. Ν' ἀνασάνεις» (9/11/78).

«**Νέα**»: Σέ χρονολογία τοῦ ὁ κ. Ἰακ. Καμπανέλλης, μέ τίτλο «Κατασκευή ἀμνησίας», ἀναφέρεται στήν παραγραφή τῶν ἐγκλημάτων τῶν Ναζι καί γράφει μεταξύ ἄλλων. «Καί βέβαια εἶν' ἀπαράδεκτη — ἱστορική ντροπή τῆ λέω ἐγώ — ἡ ἀμνηστία πού δίνει ἀπ' τήν 1/1/1980 στοὺς ἐγκληματίες ναζί, ἡ κυβέρνηση τῆς Δυτικῆς Γερμανίας. Ἐγκλήματα σάν αὐτά πού ἔκαμαν οἱ «ἰδεαλιστές» αὐτοὶ κακοῦργοι δέ σηκώνουν καμιά ἀναστολή δίωξης. Κι εἶναι ἀσχος ἡ δικαιολογία πῶς τό 1980 θάξουν πιά συμπληρωθεῖ 35 χρόνια ἀπ' τό τέλος τοῦ πολέμου καί φτάνει πιά. Λάθος! Ἡ κατηγορία πού τοὺς βαραίνει πρέπει νά μήν ἀπαλειφθεῖ, ἀκόμα κι ἂν περάσουν χίλια χρόνια. Σέ ἐγκλήματα χωρίς προηγούμενο στήν ἱστορία, πρέπει καί μιά καταδίκη χωρίς προηγούμενο. Μιά καταδίκη πού νά γίνει ἱστορική μνήμη στοὺς αἰῶνες. Ἡ κυβέρνηση τῆς Δυτικῆς Γερμανίας ἴσως νά πιστεῦει πῶς κλείνοντας τό φάκελλο τῶν ἐγκλημάτων τοῦ Γ' Ράιχ, ἀποκόβει πιά τό γερμανικό λαό ἀπό ἕνα παρελθόν πού πρέπει νά πάψει νά συζητιέται καί νά ξεχαστεῖ. Ἐσχάτη πάλιν. Τέτοια ἀμνηστία δέν πετυχαίνεται μέ σιωπές καί ἀποκρύψεις. Κι οὔτε θά ὠφελῆσει τό γερμανικό λαό. Θά τόν βλάψει. Γιατί ὡς τώρα, μέ τή σύλληψη καί τή δίκη τῶν ἐγκληματιῶν, ἡ εὐθύνη ὀριοθετοῦν στοὺς ἠθικούς καί φυσικούς αὐτουργοὺς τῶν ἐγκλημάτων. Ὅταν αὐτοὶ πάθουν νά διώκονται, ἡ εὐθύνη θά μείνει ἀπόρροια, ἀδέσποτη, ἀδάχτυτη νά βαραίνει τό σύνολο τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ, πού ἐδῶ πού τὰ λέμε, κι ἂν ἀκόμα ἀγνοοῦσε τὰ ναζιστικά κακοῦργήματα, μιά τέτοια ἀγνοία δέ στοιχειοθετεῖ ἀφῆση ἀμαρτιῶν.

Δέ χωρᾶ ἀμφιβολία, κανεῖς δέν τό ἀρνιέται, πῶς οἱ Ἑβραῖοι τῆς Εὐρώπης πλήρωσαν ὅσο κανεῖς ἄλλος λαός τῆ χιτλερική κτηνωδία. Δέν εἶν' ἡ ποσότητα τῶν θυμάτων πού δίνει στήν περίπτωση τοῦς τήν πιά τραγική θέση. Οἱ Ρῶσοι εἶχαν πολλαπλάσια θύματα. Ἐκείνου πού κάνει τό χιτλερικό κακοῦργημα κατά τῶν Ἑβραίων χωρὶς ἀπολύτως καμιά ἐνοχή. Ἦταν μιά ἐν ψυχρῶ γενοκτονία. Γι' αὐτό ἀλλωστε ὅταν κι ὅπου ἀναφέρονται τὰ Ἔς - Ἐς ἡ στρατοπέδα συγκεντρώσεως, ὁ νοῦς πάει αὐτόματα στήν ἑκατομμύρια Ἑβραίων πού ἐξοντώθηκαν ἐκεῖ. Καί δέν ἐννοῶ γιά τό νοῦ λαῶν, πού ὅπως οἱ Ἀμερικάνοι π.χ. βρέθηκαν καί μακριά ἀπ' τήν αἰματοκυλισμένη Εὐρώπη. Μιλῶ γιά τό νοῦ τῶν λαῶν πού τυραννίστηκαν ἀπό τή χιτλερική κατοχή, τῶν λαῶν πού σύρθηκαν γιά μακελιό στό Ἄουσιβιτς, στό Μαουτχάουζεν, στό Μπούχενβαλντ κι ἄλλοι» (30/3/79)

«**Νέα**»: Σέ συνέντευξη μέ τόν κ. Β. Μαθιόπουλο ὁ ὑπαρχηγός τῶν Γερμανῶν σοσιαλδημοκρατῶν κ. Χ. Ἐμκε, ἀναφερόμενος στό θέμα τῆς παραγραφῆς τῶν ἐγκλημάτων τῶν Ναζι ἐδήλωσε: «Ἐγκλήματα φοβερά ἐναντίον ἑκατομμυρίων ἀνθρώπων, δέν παραγράφονται ποτέ. Γιατί αὐτοὶ πού ὀργάνωσαν κι ἐξετέλεσαν πρωτοφανεῖς θηριωδίες, δέν μποροῦν νά κινηθοῦν μέ τοὺς φυσιολογικούς πολίτες κάθε κοινωνίας. Ὅπως εἶμαι ἐναντίον τῆς θανατικῆς ποινῆς, τό ἴδιο πιστεύω πῶς οὐδέποτε μπορεῖ νά ὑπάρξει παραγραφή γιά ἐγκλημα πού ὀργανώθηκε ἐπιστημονικά κι ἀπέβλεψε σ' ἐξόντωση ἀθῶνων ἀνθρώπων. Ἐλπίζω νά δεχτεῖ ἡ πλειοψηφία τῆς Γερμανικῆς Βουλῆς τήν ὀριστική κατάργηση παραγραφῆς. (Σημ. τῶν «Νέων»: Ἡ ἀπόφαση θά ληφθεῖ μέχρι τέλους Ἰουνίου)» (9/4/79).

→ Στήν ἴδια ἐφημερίδα ἀναδημοσιεύεται ἀπό τό «Σπῆγκελ» ὅτι στοὺς «Νεοναζί μειώθηκαν τὰ μέλη τους ἀλλά αὐξήθηκε ἡ βία τους» 11/4/79.

«**Ἐπίκαιρα**»: Μέ τίτλο «Θά παραγραφοῦν τὰ ἐγκλήματα τοῦ πολέμου;» γράφουν ὅτι ἂν οἱ ὑποστηρικτές τοῦ νομοσχεδίου γιά τήν κατάργηση τῆς παραγραφῆς τὰ καταφέρουν «οἱ ἐγκληματίες στή Δυτική Γερμανία καί στίς ὑπόλοιπες χώρες θά μάθουν ὅτι πῶτε δέν θά πάθουν νά φοβοῦνται γιά τή ζωή τους» (26/4/79).

«**Νέα**»: Σέ ἔρευνα τῆς Λ. Ἀλεξίου γιά τό θέμα τῆς παραγραφῆς ἀπαντοῦν Ἕλληνες καί ξένοι ποινικολόγοι ἐγκλημάτων (Καθηγητῆς Φ. Βεγλερῆς εἰσαγγελεὺς Σπ. Κανίνας, Καθηγητῆς Ἰω. Μανωλεδάκης, Καθηγήτρια Ἄλ. Μαραγκοπούλου — Γιωτοπούλου, Ν. Μακντέρμοντ, γεν. γραμματεὺς τῆς Διεθνούς Ἐπιτροπῆς Νομικῶν, Π. Μπουζά, πρόεδρος τῆς Διεθνούς Ἐταιρίας Ποινικοῦ Δικαίου). Συμπέρασμα τῆς ἐρεύνης εἶναι «Ὅχι παραγραφή στοὺς Ναζι: Αὐτὰ τὰ ἐγκλήματα δέν πρέπει νά ξεχαστοῦν». (17/4/79)

Ἀθηναϊκός Τύπος: Δημοσίευσε τήν πληροφορία γιά τήν Ἡμέρα Μνήμης τῶν 6 ἑκατομμυρίων θυμάτων πού ἔγιναν στήν Ἀθήνα καί Θεσ/νίκη (28 καί 29/4/79).

«**Ἀκρόπολις**»: Ἐξετάζοντας τή θρησκεία σάν «ψυχικό καί ἱστορικό φαινόμενο» ὁ Χρ. Φιλιππίδης ἀναφέρει, ἐκτός τῶν ἄλλων: «Ἄς κιντᾶζουμε γύρω μας, χωρίς προκαταλήψεις, πόσο μεγάλη ἐπίδραση ἔχουν, πάντα, οἱ πιστές τῶν προπάππων μας. Ἀκόμη καί στήν πολιτική τῶν λαῶν, ἀκόμη καί στή διεθνή ζωή.

Οἱ Ἑβραῖοι, κατορθώνουν νά δημιουργήσουν κράτος, μέσα σέ μύριες ἀντιξοότητες, μέ μοχλό τήν πανάρχαια, — τήν ξεπερασμένη, ἂν θέλετε — ὀρθοδοξία τους» (29/4/79).

2 ΠΕΡΙ ΙΣΡΑΗΛ

«**Ἀκροπολις**»: Ἡ Μ. Παραπονιάρη — Παπαιοικονόμου δημοσιεύει τίς έντυπώσεις τῆς ἀπὸ τήν Ἱερουσαλήμ τήν «πόλι τῆς εἰρήνης» πού γνωρίζει μόνο πόλεμο» (20/4/79).

«**Γνώμη**» (Πατρῶν): Ὁ Λ. Λοῦκος γράφει γιά τό «Ἰσραήλ: τῆ γῆ μέ τῆ μεγάλη εὐλογία καί τῆ φοβερὴ κατάρα», μέ ἀφορμὴ ταξίδι τοῦ στήν «εὐλογημένη καί ἁγιασμένη χώρα τῆς Παλαιστίνης», ὅπου εὐχεται «νά ἀπλωθεῖ ἡ εἰρήνη» (16/4/79).

Προβλήματα του σύγχρονου Έβραϊσμού

Αιώνες διωγμών, πού έφτασαν στο άποκορύφωμά τους την εποχή της χιτλερικής θηριωδίας, δεν κατόρθωσαν να έξοντώσουν τόν Ιουδαιισμό. Σήμερα, ενώ τó εβραϊκό έθνος απέκτησε μία έθνική έστία σημαίνουσες προσωπικότητες τού Ιουδαιισμού φοβούνται ότι τó αίσθημα ασφαλείας τών Έβραίων óδηγει στην αυτοδιάλυση τής φυλετικής συσπειρώσεώς τους.

...“Ο χλωμός, πανικόβλητος κακομοίρης πού καθόταν στο έδωλο τού κατηγορουμένου, στο ειδικό δικαστήριο τής Ίερουσαλήμ, σε τίποτα δέν θύμιζε τόν τρομερό ναζί, τόν Άδολφο Άιχμαν, πού έφάρμοσε την «τελική λύση» κατά τών Έβραίων. Δεκάδες μάρτυρες παρέλασαν για να περιγράψουν πώς, σύμφωνα με τις έντολές του, έκτελέσθηκαν εκατομμύρια ανθρώπων. Όμως ως τó τέλος τής δίκης αιωρούσαν στην αίσουσα τού δικαστηρίου τó έφιαλτικό ερώτημα πού τó διατύπωσε, βαθιά άπορώντας πάντα, ó εισαγγελέας: «Κατηγορούμενε, δέν μάς εξήγησες άκόμη: Γιατί τóσος θάνατος;»

Δέκα óχτώ χρόνια από τότε – ή δίκη τού Άιχμαν έγινε τó 1961 – τó ίδιο ερώτημα θασανίζει τούς άναριθμητους ανθρώπους πού με κομμένη ανάσα παρακολουθούσαν τó «Όλοκαύτωμα» στην τηλεόραση: Ναι, γιατί αυτή ή μαζική έξόντωση τóσων εκατομμυρίων Έβραίων; Η άπάντηση δέν είναι εύκολη. Πολλοί προσπάθησαν να έρμηνεύσουν τó φρικιαστικό φαινόμενο αλλά δέν γίνονται πειστικοί, άμα άναλογισθούμε τó κόστος τού Όλοκαυτώματος. Πραγματικά, ένας από τούς έγκυρότερους μελετητές τού ναζισμού, ó Άμερικανός Πέραλντ Ρέιλινγκερ, στο μνημειώδες βιβλίό του «Η Τελική Λύση» γράφει:

« Από την άποψη τής πολεμικής προσπάθειας τής Γερμανίας ή εκτέλεση τής διαταγής τού Χίτλερ για τή θανάτωση τών Έβραίων όλης τής Εύρώπης άποτελούσε καθάρη παραφροσύνη, όπως αντίληφθηκαν και οι περισσότεροι από τούς χιτλερικούς ηγέτες. Η Γερμανία είχε άποδυθεί σε όλοκληρωτικό πόλεμο. Και όμως, χιλιάδες ικανών για πόλεμο άνδρών και πολύτιμο υλικό χρησιμοποιούνταν για την έξόντωση ανθρώπων πού ó θάνατός τους καμιά ζημιά δέν μπορούσε να προκαλέσει στους αντίπαλους τής. Άμαξοστοιχίες πού μπορούσαν να μεταφέρουν στρατεύματα στο μέτωπο χρησιμοποιούνταν για να μεταφέρουν χιλιάδες Έβραίων σούς θαλάμους άερικών τών στρατοπέδων. Εκατομμύρια δούλων εργατών εισέγονταν στη Γερμανία από τις κατακτημένες χώρες, γιατί υπήρχε μεγάλη έλλειψη εργατικών χεριών. Εκατομμύρια όμως Έβραίων, πού θα μπορούσαν να υποχρεωθούν να εργασθούν, θανατώνονταν.»

Δίνονται πολλές έρμηνείες, φιλοσοφικές, θρησκείολογικές, ρατσιστικές, κοινω-

νικές, οικονομικές, πολιτικές. Έχουν γραφεί άπειρα κείμενα. Την άδρότερη ίσως, την άπλουστερη και πιο προσιτή άνάλυση τήν δίνει ó Άμερικανός κοινωνιολόγος Άλβιν Ρόζενφελντ:

«Ο άντισημιτισμός άρχίζει ουσιαστικά από τόν 1ο μ.Χ. αιώνα, όταν οι Ρωμαίοι κατακτητές άνάγκασαν τούς Έβραίους να διασπαρούν σ' όλο τόν κόσμο. Οι αίτιές του είναι πάρα πολλές. Άν θελήσουμε να ξεχωρίσουμε τις πιο καθοριστικές, ξεχωρίζουμε βασικά τρεις:

● Πρώτον, τόν οικονομικό άναταγωνισμό. Παντού οι Έβραίοι στις νέες τους πατρίδες κατόρθωσαν να επιβληθούν στο έμποριο και στις συναλλαγές. Τά ντόπια στοιχεία ξεσηκώναν τότε έναντιόν τους τις μάζες για να τούς έξοντώσουν και να άπαλλαγούν από τούς έπληθύνες αυτούς άναταγωνιστές.

● Δεύτερον, τή ληστεία. Άκριβώς γιατί επιβάλλονταν οικονομικά οι Έβραίοι, συσώρεσαν πολύ πλούτο πού γινόταν στόχος άρχόντων και άρχομένων. Ο Βασιλιάς τής Άγγλιας Ριχάρδος ó Λεοντόκαρδος, για να συμμετάσχει στις σταυροφορίες, δανείσθηκε τά άναγκαία χρήματα από τούς Έβραίους σαράφηδες τού Λονδίνου. Όταν γύρισε, για να μην τού ζητήσουν πίσω τά δανεικά, έξαπέλυσε έναντιόν τους τόν όχλο πού τούς έξόντωσε κι' έτσι εκείνος άπαλλάχθηκε από τούς άνεπιθυμητους δανειστές του.

● Τρίτον, κοινωνικούς και πολιτικούς σκοπούς. Καθώς σε πολλές χώρες οι μάζες μισούσαν τούς Έβραίους – χάρη στη συστηματική προπαγάνδα πού γίνεται έναντιόν τους – ένα καθεστώς, ένας ηγεμόνας, μία τάξη, πού κλονίζονται από κοινωνικές συσπάσεις ή πολιτικές επιθέσεις, στρέφει τά λαϊκά στρώματα έναντιόν τους για άντιπερισσασμό τών αντιπάλων του χτυπητή είναι ή περίπτωση τών «πογκρόμ» τής τσαρικής Ρωσίας, πού όργάνωσε ή Όχράνα (μυστικές ύπηρεσίες τού τσάρου), όταν είχε άρχεισει ó κοινωνικός θρασμός στή χώρα από τó δεύτερο ήμισυ τού περασμένου αιώνα. Με άλλα λόγια, οι Έβραίοι προσφέρονται εύκολα για να γίνουν εξιλαστήρια θύματα και να δημιουργηθεί φανατισμός, μίσος και πάθος σε όριωμένες ή σε όλες τις μερίδες ενός λαού.»

Ο Πέραλντ Ρέιλινγκερ, στο βιβλίό του «Η Τελική Λύση», πού προαναφέραμε, συμφωνεί με την παραπάνω έρμηνεία τού

άντισημιτισμού και προχωρεί στην άνατομία τού Όλοκαυτώματος τών Έβραίων από τόν Χιτλερισμό. Παρατηρεί ότι οι ναζί άξιολογούσαν και τις τρεις πηγές τού άντισημιτισμού.

● Έξαφάνισαν πρώτα τόν οικονομικό άναταγωνισμό τών Έβραίων, γιατί τούς άποστερήσαν τó δικαίωμα τής εργασίας και τούς εκδίωξαν από την οικονομική διαδικασία.

● Έξαφάνισαν έπειτα τή ληστεία, γιατί τούς άφαιρέσαν κάθε ίχνος περιουσίας.

● Και τέλος έξόντωσαν τούς Έβραίους για κοινωνικούς και πολιτικούς σκοπούς.

«Ο Χίτλερ και οι έμπνευστές του με τόν Γκαιοπελς έπικεφαλής – γράφει ó Πέραλντ Ρέιλινγκερ – θέλησαν να καταστήσουν τόν άντισημιτισμό νέα φανατική θρησκεία για τόν γερμανικό λαό. Έτσι θα τόν γαλθάνιζαν και θα τού πρόσδιναν μία νέα έμπιαθή ιδεολογία πού εκφραζόταν με τó σύνθημα: «Μία Εύρώπη χωρίς Έβραίους». Με τόν τρόπο αυτόν κάναν τούς Γερμανούς πιο δυναμικούς και πιο εύχειριστους. Ταυτόχρονα, θα συμμαχούσαν με τή Γερμανία όλα τά άντισημιτικά στοιχεία τής Εύρώπης. Η «Τελική Λύση» θα ήταν ή πρακτική ύλοποίηση τού σκοπού αυτού. Και ή Χιτλερική ηγεσία έκρινε ότι τή κέρδη από τήν έφαρμογή τής ύπερκαλύπτου τó κόστος τής κατά πολύ...»

Καθώς ó χιτλερισμός είχε την ικανότητα να έμπνεύσει στις μάζες ύστερικό φανατισμό πρós όριωμένη κατεύθυνση, δέν δυσκολεύθηκε να επιβάλει τó Όλοκαύτωμα βρίσκοντας τούς άναγκαιούς εκτελεστές. Τά σχέδια πού κατέστρωσαν οι άρμόδιες ύπηρεσίες προβλέπαν τή θανάτωση 11.000.000 Έβραίων, δηλαδή όλων όσων ζούσαν στην Εύρώπη μέχρις ενός. Βέβαια, προύπόθεση αυτού τού «μεγαλόπνοου» σχεδίου ήταν ή νίκη τού Χιτλερισμού, ή όποια δέν πραγματοποιήθηκε. Έτσι μπόρεσαν να σκοτώσουν μόνο... 7.000.000 περίπου.

Η Τελική Λύση τού Έβραϊκού Προβλήματος άρχισε να εφαρμόζεται τόν Ιούνιο 1941, μαζί με την είσοδή στη Σοβιετική Ένωση, και τερματίσθηκε μόνο με τή συνθηκολόγηση τής Γερμανίας τόν Μάιο 1945. Έξοντώθηκαν 210.000 Έβραίοι τής Γαλλίας, 40.000 τού Βελγίου, 140.000 τής Ουλανδίας, 55.000 τής Γιουγκοσλαβίας, 425.000 τής Ρουμανίας, 600.000 τής Ούγγαρίας, 2.700.000 τής Πολωνίας, 2.100.000 τής Σοβ. Ένωσης.

Στην Ελλάδα το 1940 οι Έβραίοι άνερχονταν σε 77.377, καταμετρημένοι σε 25 κοινότητες. Στη Θεσσαλονίκη μείναν 56.000, στην Αθήνα 3.000, στη Ροδό - Κώ 1.900, στην Καβάλα 2.100, στην Κέρκυρα 2.000, στα Ίωάννινα 1850, στη Δράμα 1.200, στη Λάρισα 1.120 κλπ. Από αυτούς μόνο 10.226 διασωθήκαν. Χάθηκαν δηλαδή 66.000 με ποσοστό εξόντωσης 87%, ένα από τα υψηλότερα της Ευρώπης.

Σε κείνο το Όλοκαύτωμα παρουσιάστηκαν αντίδρασεις και μέσα στη Γερμανία. Ίδιως στη Βέρμαχτ, με δυσφορία και συχνά με όργη, θλέπαν αυτή την ανελέητη σφαγή πολλά ανώτερα ότελέχη της. Ο Ρόμελ έδωξε με τις κλωτσιές - τους απείλησε να τους τουφεκίσει - τους αξιωματικούς των ειδικών σωματών εξόντωσης που ήρθαν στο νησί Πέντα της Τυνησίας (τη «Χώρα των Λυτοφάγων») για να απαγαγούν τους εκεί πολυάριθμους Έβραίους. Και στην Κέρκυρα το 1944 ο στρατιωτικός διοικητής συνταγματάρχης Ζαΐγκερ αντέδρασε όσο μπορούσε στο ειδικό απόσπασμα «Φελντκομμαντούρ 1032» που έφθασε για να περιμολέξει τους Έβραίους του νησιού. Κωλυσιέργησε με κάθε μέσο, θέλοντας να κερδίσει καιρό, προβλέποντας ότι σε λίγους μήνες θα εγκατέλειπαν την Κέρκυρα οι Γερμανοί. Μεταξύ αυτού και του διοικητή του απόσπασματος Μπούργκερ διεξήχθη μία δραματική μονομαχία. Άλλα τελικά ο Ζαΐγκερ έχασε το παιχνίδι. Την 19η Ιουνίου 1944 - τέσσερις μήνες πριν λήξει η Κατοχή στην νήσο - παραλήφθηκαν 1.795 Έβραίοι. Δεν γύρισαν παρά 187...

Και όμως η «Τελική Λύση» ήταν μάταιη. Αν ζούσαν ο Χίτλερ και οι άλλοι έμπνευστές της, θα καταλαμβάνονταν από Ιερή αγανάκτηση θλέποντας πώς σήμερα οι Έβραίοι είναι πολύ περισσότεροι παρά πριν από το Όλοκαύτωμα. Πραγματικά, το Έβραϊκό Γραφείο Στατιστικής της Νέας Υόρκης ανεβάζει το σύνολο των Έβραίων στον κόσμο σε 14.800.000 περίπου το 1972, που κατανέμονται ως εξής:

Βόρεια Αμερική	6.396.000
Νότια Αμερική	774.000
Ευρώπη	4.114.000

Ασία	3.233.000
Αφρική	184.000
Όκεανία	77.000

Οι περισσότεροι Έβραίοι σήμερα βρίσκονται στα εξής κράτη:

Ην. Πολιτείες	6.060.000
Ισραήλ	3.125.000
Σοβ. Ένωση	2.654.000
Γαλλία	550.000
Αργεντινή	500.000
Αγγλία	450.000
Καναδάς	300.000
Βραζιλία	150.000
Νότ. Αφρική	150.000
Ρουμανία	100.000
Ούγγαρία	80.000
Ιράν	80.000
Δ. Γερμανία	30.000

Στην Ελλάδα υπολογίζονται σε 7.000.

Σε όρισμένες πόλεις υπάρχει εκπληκτική συγκέντρωση Έβραίων. Στη Νέα Υόρκη ανέρχονται σε 1.836.000 - ο ένας στους 4 νεοορκέζους είναι Έβραιος. Στο Λός Άντζελες 535.000, στο Μπούενος Άϊρες 350.000, στη Φιλαδέλφεια 350.000, στο Παρίσι 300.000, στη Μόσχα 285.000, στο Λονδίνο 280.000, στο Κίεβο 220.000, στο Σικάγο 220.000.

Και βρίσκεται σε πλήρη ακμή σήμερα ο Έβραϊσμός. Ένω η εθνική του έστια, το Ισραήλ, κατόρθωσε να επιβιώσει και τώρα όρθώνεται ισχυρότερο παρά ποτέ, οι Έβραίοι, έλευθεροι και άπερίσπαστοι πιά στο μεγαλύτερο μέρος του κόσμου, έχουν καταλάβει πανόχρυρες και περιθλιπτες θέσεις στην οικονομία, στην πολιτική, στις επιστήμες, στην κουλτούρα. Οι «Τάιμς της Νέας Υόρκης» γράφουν: «Ουδέποτε ο Έβραϊσμός γνώρισε τέτοια ασφάλεια, πλούτο, δύναμη και εύημερία όσο στα χρόνια αυτά, από το 1950 και έπειτα».

Άλλ' άκριβως έδώ ζεπειτείται ένα εκπληκτικό και παράδοξο γεγονός.

Ούτε η Ισπανική Ίερά Έξέταση, ούτε το Όλοκαύτωμα της Τελικής Λύσης, ούτε η άραβική αντίδραση κατά του Ισραήλ με τους τρεις ως την ώρα εναντίον του πολέ-

μους - 1948, 1967, 1973 - ούτε οι όλοι κινδύνοι και οι διώξεις κατορθώσαν να εξαλείψουν το έβραϊκό έθνος, ή την έβραϊκή φυλή όπως την όποκαλούν πολλοί.

Και όμως τώρα, που φαίνεται τόσο ασφαλής και ισχυρός ο έβραϊκός κόσμος, τώρα άκριβώς πολλοί ίθυοντες Έβραίοι ανησυχούν.

«Περνάμε τη μεγαλύτερη εθνική - φυλετική κρίση από το 1450 προ Χριστού που ο Μωσής πραγματοποίησε την «Έξοδο» - έχει γράψει πανικόβλητη ή έγκυρη «Έβραϊκή Έπιθεώρηση» του Λονδίνου.

«Επιζήσαμε από τη χιτλερική σφαγή για να άπειλούμαστε τώρα με έξαφανιση» - κρούσσε εντρομος ο Έβραιος καθηγητής του Τεχνολογικού Ίνστιτούτου της Μασσαχουσέτης Ντ. Π. Φάιν.

Γιατί αυτή ή άπροσδοκήτη άγωνία,

Την έρμηνεία την έδωσε ο δρ Ισραελ Έλνταντ, γνωστός μελετητής της Ισραηλινής Βίβλου και άλλοτε από τους ηγέτες της έπαναστατικής όργανωσης «Στέρν», όταν άκομη ή Παλαιστίνη θρισκονταν υπό άγγλική κατοχή.

«Για πρώτη φορά στα 2.000 χρόνια του διαωμού μας κινδυνεύουμε όχι με διάλυση, άλλα με αυτοδιάλυση. Γιατί για πρώτη φορά άπολαμβάνουμε τόση ασφάλεια, που αυτόματα χαλαρώνει τη θρησκευτική και φυλετική άσπείρωση ή όποια στους μακρούς άνους των διαωμών ήταν ή ισχυρότερη δύναμη της επιβίωσης μας».

Σε ένα συμπόσιο 40 Αμερικανών και Ισραηλινών διανοουμένων στο Ίνστιτούτο Βάισμαν του Ρέχοβοθ, τονίσθηκε ότι πραγματικά παρατηρείται ραγδαία χαλάρωση των έσωτερικών δεσμών του έβραϊσμού. Ο καθηγητής κ. Άμνον Ρουμπίσταϊν συνόψισε το φαινόμενο ως εξής:

«Η έπιμειξία Έβραίων με μη Έβραίους άποκτά ταχύ ρυθμό. Από τους γάμους αυτούς γεννιούνται παιδιά που σε πολλές περιπτώσεις, δεν ακολουθούν την πατρογονική θρησκεία. Άγνοούν και τη γλώσσα. Οι Όρθόδοφοι Έβραίοι μειώνονται ραγδαία μεταξύ των νέων.

«Άλλο επικίνδυνο φαινόμενο είναι ή άρνηση των Έβραίων να μεταναστεύσουν στο Ισραήλ. Και αυτό ίσοδυναμεί με αυτοκτονία του έβραϊσμού τους.

«Τρίτο σύμπτωμα είναι οι ένδοξεβραϊκές αντίθεσεις που άρχισαν να αναπτύσσονται.

«Τέταρτο σύμπτωμα είναι ή χαλάρωση της παγκόσμιας αλληλεγγύης των Έβραίων. Η χαρακτηριστικότερη ένδειξη είναι ή σχεδόν άδιαφορία για την ένιαυση του Ισραήλ, στο όποιο έλαχιστοί έθελοντές σπεύσαν στους πολέμους του 1967 και 1973, σε αντίθεση με τη συρροή 25.000 πολεμιστών στον πόλεμο του 1948».

Κοινή διαπίστωση: Οι παλιές έβραϊκές γενεές που ζούν στη Δύση μένουν πιά άπαθείς στο δράμα και στο μέλλον της φυλής. Η νέα γενεά κάνει κάτι χειρότερο: Έγκαταλείπει τη φυλή...

Ίως αυτές οι διαπιστώσεις να είναι υπερβολικές. Άλλα το γεγονός παραμένει: Για πρώτη φορά ο μαρτυρικός έβραϊσμός, που έζησε επί αιώνων, τραγικά άλλα άδύμαστα, κάτω από την πύθ θαρία άνασφάλεια, κινδυνεύει να άλωθει από τον Δούρειο Ίππο της ασφάλειας...

ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΙΣΡΑΗΛ

Στήν εφημερίδα «Λάρισα» (τῆς 5/3/1979) ἐδημοσιεύθη τό παρακάτω ἄρθρο τοῦ Διευθυντοῦ τῆς κ. Β. Δημητρίου.

Γύρισε ὁ πρωθυπουργός μας ἀπ' τό ταξίδι του στή Σαουδική Ἀραβία καί Συρία φέρνοντας μαζί του τό πολύτιμο πετρέλαιο καί οικονομικές συμφωνίες καί ἀφοῦ μοίρασε ἐκεῖ μπόλικες καί πλούσιες ἀντι - Ἰσραηλινές δηλώσεις.

Καί ἔχει βέβαια ἡ χώρα μας τό δικαίωμα, σάν ἐλεύθερη καί κυρίαρχη πού εἶναι, νά κανονίζει τήν ἐξωτερική της πολιτική σύμφωνα μέ τά συμφέροντά της, οικονομικά, πολιτικά κλπ., ὅταν αὐτά βρίσκονται ἐκεῖ πού ἡ ἴδια τά προσδιορίζει.

Πέρα ἀπό αὐτά ὅμως, ὑπάρχει ἡ αἴσθησις τοῦ δικαίου καί ἡ διπλωματική δεοντολογία.

Αὐτά τά δύο φαίνεται ὅτι ἡ χώρα μας τά θυσιάζει στή σκοπιμότητα καί στά οικονομικά συμφέροντα, μέχρι σημείου νά ἐκτίθεται διεθνῶς, σέ μιά ἐποχή μάλιστα, πού ἐμείς οἱ Ἕλληνες ἐπικαλούμαστε τό δίκαιο καί τήν διεθνή ἠθική συμπαράστασι γιά τήν ἐπίλυσι τῶν ἐθνικῶν μας προβλημάτων (Κυπριακό, ἐλληνοτουρκικά κλπ.).

Δήλωσε ὁ πρωθυπουργός μας ἐπανειλημμένα, στίς Ἀραβικές χώρες πού πρόσφατα ἐπισκέφτηκε, ὅτι οἱ Ἰσραηλινοί πρέπει νά ἐγκαταλείψουν τά ἐδάφη πού κατέχουν, ἐφαρμόζοντας τίς σχετικές ἀποφάσεις τοῦ ΟΗΕ, τόνισε μέ ἔμφασις ὅτι ἡ Ἑλλάδα ἀρνήθηκε ἐπίμονα νά ἀναγνωρίσει τό κράτος τοῦ Ἰσραήλ, παρά τίς πιέσεις πού δέχτηκε ἀπό τούς συμμάχους της καί ὑπογράμμισε τούς πατροπαράδοτους... δεσμούς φιλίας καί συνεργασίας πού μᾶς συνδέουν μέ τίς Ἀραβικές χώρες, λές καί δέν θά μπορούσαμε ἢ δέν θά δικαιούμασταν, ὅπως ὅλες οἱ ἄλλες χώρες τοῦ κόσμου καί τά ὅποιαδήποτε συμφέροντά μας μέ τίς Ἀραβικές χώρες νά ἐξυπηρετούσαμε καί τό κράτος τοῦ Ἰσραήλ νά εἶχαμε ἀναγνωρίσει γιά νά μή βρισκόμαστε σέ φοβερή ἀτάξια στό θέμα αὐτό. Τό ὅτι ἡ Ἑλλάδα εἶναι ἡ μοναδική χώρα, στήν Εὐρώπη τουλάχιστον (μαζί καί ἡ Ἰσπανία), πού δέν ἔχει ἀναγνωρίσει ἀκόμη τό κράτος τοῦ Ἰσραήλ, 30 χρόνια ὕστερα ἀπ' τή δημιουργία του καί μάλιστα κράτος γειτονικό — μεσογειακό, ἀσφαλῶς δέν εἶναι στό ἐνεργητικό της καί πάει πολύ νά τό προβάλλουμε σάν ἄθλο, γιατί δέν εἶναι ἄθλος. Ἀντίθετα, εἶναι λάθος τραγικό.

Κι ἔπειτα, ἀφοῦ μέχρι σήμερα δέν αἰσθανθήκαμε τήν ἀνάγκη ἢ τήν ὑποχρέωσι νά ἀναγνωρίσουμε ἕνα κράτος πού δημιουργήθηκε ἀπ' τήν στάχτη τῶν κρεματορίων καί μέ ἀπόφασι τῆς Γενικῆς Συνέλευσις τοῦ Ο.Η.Ε., τοῦ ὁποίου καί ἡ χώρα μας, ὅπως καί τό κράτος αὐτό, εἶναι μέλος, τουλάχιστον δέν ἔχουμε καί τό δικαίωμα νά κάνουμε δηλώσεις ἐναντίον του, γιατί ὅταν δέν δεχόμαστε κάποιον, δέν ἀσχολούμαστε μαζί του, τόν ἀγνοοῦμε. Ἐμεῖς, ἀντίθετα καί ἀγνοοῦμε τήν ὑπαρξή τοῦ κράτους αὐτοῦ καί ἀσχολούμαστε ἀρνητικά μαζί του. Δέν θά ἔλεγε κανεῖς πῶς αὐτό εἶναι φοβερὰ ἀντιφατικό;

Νομιμοποιεῖται ὅμως ἡ χώρα μας, νομικά ἀλλά καί στήν κοινή συνείδησι, μέλος ἢ ἴδια τοῦ ΟΗΕ νά μή ἀναγνωρίσει

ἐνα ἄλλο κράτος — μέλος τοῦ ΟΗΕ πού δημιουργήθηκε μέ ἀπόφασι τῆς Γενικῆς Συνέλευσις τοῦ ὀργανισμοῦ αὐτοῦ, τήν ὁποία, ἀπ' τή μιά μεριά, ἡ χώρα μας δέν σέβεται καί δέν ἐφαρμόζει καί ἀπ' τήν ἄλλη, ζητάει ἀπό τό κράτος αὐτό, πού δέν ἀναγνωρίζει, νά ἐφαρμόσει ἀποφάσεις πολύ μεταγενέστερες περί ἀποχωρήσεως κλπ. Μέ ποιό ἠθικό κύρος τό ζητάει καί πρό παντός πῶς θεμελιώνει ἔτσι ἡ ἴδια τά δικάια της, ὅταν ἐπικαλεῖται τή διεθνή ἠθική συμπαράστασι γιά τήν ἐφαρμογή ἀποφάσεων πού ἀφοροῦν τά ἐθνικά μας θέματα; Δέν εἶναι ἐσφαλμένη πολιτική τακτική αὐτή;

Τουλάχιστον, ἄς ἀκούγονταν κάπου — κάπου ἀπό ἐπίσημα ἑλληνικά χεῖλη καί κάποιο αἴτημα ἢ δήλωσι πρὸς τήν πλευρά τῶν Ἀράβων, νά ἐφαρμόσουν αὐτοί πρῶτοι τήν ἰδρυτική ἀπόφασι τοῦ ΟΗΕ, περί ἰδρύσεως τοῦ κράτους τοῦ Ἰσραήλ καί ὄχι μόνο μονομερεῖς δηλώσεις γιά τό τί εἶναι ὑποχρεωμένο νά κάνει αὐτό, γιατί δέν εἶναι ἀγνωστο πῶς ἡ ἀνωμαλία στή Μέση Ἀνατολή ξεκίνησε ἀπ' τήν ἐπίμονη ἀρνησι τῶν Ἀραβικῶν κρατῶν νά δεχτοῦν τήν ὑπαρξή τοῦ κράτους τοῦ Ἰσραήλ, τό ὁποῖο ἐπιχείρησαν κατ' ἐπανάληψιν νά ἐξαφανίσουν, τακτική πού συνεχίζεται ἀκόμη σήμερα.

Καί ἐπί τέλους, ἡ πολιτική αὐτή, πέρα ἀπ' τά ὅποιαδήποτε οικονομικά μας συμφέροντα, καί οἱ ἐρωτοτροπιές τῆς χώρας μας (δημοκρατικῆς) μέ τά Ἀραβικά κράτη (ἄλλα ἀπολυταρχικά ἢ μονοκομματικά), μᾶς ὠφέλησαν καί μᾶς ὠφελοῦν στήν πραγματικότητα;

Εἶναι ἀμφίβολο, γιατί καί ὁ ἀνθρωπός Ἕλληνισμός τῆς Αἰγύπτου δέν διασώθηκε, οὔτε σέ καμιά περίπτωσι ὁ ἀραβικός κόσμος τάχθηκε μέ τήν πλευρά τοῦ Ἕλληνισμοῦ στό Κυπριακό καί στά ἐλληνοτουρκικά θέματα. Ἀντίθετα, δηλώσεις ἀρχηγῶν Ἀραβικῶν κρατῶν, ἀποφάσεις πανισλαμικῶν διασκέψεων, ἦταν μέχρι τώρα σαφῶς ὑπέρ τῆς Τουρκίας, κ' οὔτε στόν ΟΗΕ, ὅσες φορές συζητήθηκαν τά ἐθνικά μας θέματα, ὑπῆρξε ἀραβική συμπαράστασι.

Τί κάνουμε λοιπόν; Μπαίνουμε καί στήν Κοινή Ἀγορά ὅπου θά εἴμαστε ἡ μοναδική χώρα σέ ἐκκρεμότητα στό θέμα τῆς ἀναγνωρίσεως τοῦ Ἰσραήλ.

Ἡ Ἑλλάδα δέν ἔχει καμιά δικαιολογία καί κανένα ἠθικό ἔρεισμα νά κρατάει σέ ἐκκρεμότητα τό θέμα αὐτό. Ὁ πρωθυπουργός μας, πού διακρίνεται γιά τήν πολιτική του τόλημ, πρέπει νά δώσει τήν πρέπουσα λύσι στό πρόβλημα χωρὶς ἄλλη χρονοτριβή, γιατί ὅσο ἀργοῦμε νά τό κάνουμε, τό πρόβλημα αὐτό θά γίνεται ὄλο καί δυσκολώτερο γιά τή χώρα μας κ' ἂν συνεχίσουμε ἔτσι, θά ἔλθει κάποτε ὁ καιρός πού ἡ ἀπόφασι καί ἡ ἐπιθυμία μας νά ἀναγνωρίσουμε τό Ἰσραήλ θά εἶναι ὀριστική καί ἐλικρινής καί δέν θά μπορούμε νά τό κάνουμε, μέ ἀποτέλεσμα ἡ χώρα μας νά μείνει μόνιμα ἀπομονωμένη στό θέμα αὐτό.

Καί κάτι ἄλλο ἀκόμη: Στίς 31 Δεκεμβρίου 1979 λήγει ἡ προθεσμία γιά τή δίωξι τῶν ἐγκληματιῶν τοῦ Β' παγκοσμίου πολέμου. Ἐτσι αὐτοί πού ἐξόντωσαν τόν πληθυσμό στό Δίστομο, στά Καλάβρυτα, αὐτοί πού ἔκασαν τήν Κάνδαο, αὐτοί πού δολοφόνησαν 6 ἑκατομμύρια Ἑβραῖους, θά μπορούν νά βγοῦν ἀπό τό σκότος τῆς ἀνωμυμίας, στό προσκήνιο.

Μιά καί μέχρι σήμερα οὐδέν ἔγινε ἀπό τή χώρα μας γιά τό κράτος τοῦ Ἰσραήλ, πιστεύουμε ὅτι ἡ κυβέρνησις μας θά πρέπει νά πάρει θέσι καί νά ζητήσι διεθνῶς ΝΑ ΜΗ ΥΠΑΡΞΕΙ ΠΑΡΑΓΡΑΦΗ γιά τίς δολοφονίες τοῦ Β' παγκοσμίου πολέμου, πού ὀφείλονται σέ πολιτικές, ὀμαδικές ἐξοντώσεις πληθυσμῶν.

Β. Δ.

Ἡ συμβολή τῶν Ἰσραηλιτῶν στό ἐμπόριο τῆς Ρόδου

Στὴν ἐφημερίδα «Ροδιακή» τῆς Ρόδου ἐδημοσιεύθη ἡ παρακάτω ἐπιστολή - ἀπάντησι τῆς Ἰσραηλιτικῆς Κοινότητος Ρόδου (21.1.79).

«Στὸ φύλλο σας τῆς 21 Δεκεμβρίου 1978 δημοσιεύεται ἔρευνα τοῦ κ. Γ. Β. Ροδίνης γιὰ τὸ «Πῶς ἐπέζησε τὸ ἐμπόριο στὴ Ρόδο τὰ χρόνια τῆς κατοχῆς».

Ἐπειδὴ μερικές φράσεις τοῦ ἀρθροῦ αὐτοῦ («Ἦξεραν πῶς εἶχαν νὰ ἀντιμετωπίσουν τὸν συναγωνισμό τῶν Ἑβραίων. Καὶ ὁμως τόλμησαν» κ.ἀ.) μποροῦν νὰ δοῦν ἡλικίαν σὲ παρεξηγήσεις καὶ σάν συμβολὴ στὴν ἱστορία τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἐμπορίου τῆς Δωδεκανήσου στὴν ἰταλική περίοδο, παρακαλοῦμε νὰ θελήσετε νὰ δημοσιεύσετε τὰ παρακάτω:

Κατὰ τὴν ἰταλική περίοδο (1912 - 1943) τὸ ἐμπόριο τῆς Ρόδου καὶ τῶν λοιπῶν νησιῶν τῆς Δωδεκανήσου ἦταν στὰ χέρια ἐνόσιου ἀριστοῦ ἀριθμοῦ ἐμπόρων Ἑλλήνων (Χριστιανῶν Ὀρθόδοξων καὶ Ἰσραηλιτῶν) πού τὸ διακίνοῦσαν μέσα σ' ἕνα κλίμα ἀμοιβαίας συνεργασίας χωρὶς ποτέ νὰ δημιουργηθεῖ μεταξύ τους οἰαδήποτε ἀντιζηλία ἢ διαμάχη. Καθένας ἀπὸ τὰ δύο αὐτὰ στοιχεία εἶχε στὴ δικαιοδοσία του ἕνα ὠρισμένο κλάδο ἐμπορευμάτων, στὸν ὁποῖο φείρονταν τὴν ἐμπορικὴ του δραστηριότητα χωρὶς ποτέ νὰ δημιουργηθεῖ, ὅπως ἀναφέραμε, πνεῦμα ἀνταγωνισμοῦ ἢ παρεξηγήσεως μεταξύ τους.

Τὰ εἶδη μὲ τὰ ὁποῖα ἠσχολοῦντο οἱ Ἕλληνες χριστιανοὶ ἔμποροι ἦσαν τὰ ἐπόμενα:

- Σάπωνες — ἔλαια — ὑποπροϊόντα (Ἄδελφοὶ Ἀγιακάτσικα).
- Ξυλεία (Καμφόπουλος — Τσουβαλάς).
- Δέρματα καὶ συναφῆ εἶδη (Ἐ. Χαραλάμπους, Ἀφοῖ Βιττώρια, Ε. Μπόνης).
- Ἀποικιακὰ ἐν γένει (Ἰω. Γιαννάς).
- Σιδηρικὰ καὶ Οἰκοδομικὰ ἔλικα (Ἰω. Παπαδόπουλος).
- Τσιμέντα (Ἰω. Οἰκονομίδης).
- Ὑφάσματα (Ν. Ἀσπράκης, Σ. Μαμαλιγκας).

Οἱ Ἕλληνες Ἰσραηλιτῆς τῆς Ρόδου, ἀπὸ τὴν πλευρὰ τους, ἠσχολοῦντο μὲ τὰ κάτωθι:

Εἶδη γενικοῦ ἐμπορίου μὴ περιλαμβανομένων τῶν προαναφερομένων εἰδῶν, ἐκτός ἀπὸ τὰ ὑφάσματα, (Οἶκος Ἰῶν Σαλομόν Ἀλχαδέφ).

Πετρελαιοεἶδη Οἶκος Ἦλ. Σοριάνο.

Ἐπίσης μὲ τραπεζικὲς ἐργασίες μέσω τῶν ἀκολούθων Τραπεζῶν:

Ἰσαὰκ Ἀλχαδέφ
Νότρικα καὶ Μενασσέ
Ἰῶν Μπενσιόν Μενασσέ.

Ὁ οἶκος Ἰῶν Σαλομόν Ἀλχαδέφ τροφοδοτοῦσε πλὴν τῆς Ρόδου καὶ τὰ ἄλλα νησιά τῆς Δωδεκανήσου παρέχοντας στοὺς ἐμπόρους τους πιστώσεις καὶ ἄλλες διευκολύνσεις χωρὶς ποτέ νὰ σημειωθῆ ἔστω καὶ μιά περίπτωση δικαστικῆς ἐνεργείας ἐναντίον ὀφειλέτου.

Ἄλλος λόγος γιὰ τὸν ὁποῖον τὸ ἐμπόριο τῆς Δωδεκανήσου διεξήγετο χωρὶς τὴν παραμικρὴ δυσχέρεια ἦταν ἡ ἀθρόα μετανάστευσις τῶν Ἰσραηλιτῶν τῆς Ρόδου στὸ Κόγκο, κράτη τῆς Ἀφρικῆς καὶ ἄλλαχού ὅπου ἔστειλαν ἐμβάσματα στὶς οἰκογένειές τους γιὰ τὴν διαβίωσί τους.

Ἀναφορικὰ μὲ τὸ ἰταλικὸ στοιχεῖο ἢ δραστηριότητά του ἦταν περιωρισμένη σὲ ἠλεκτρικὰ καὶ τηλεπικοινωνιακὰ εἶδη (ἰδίως μὲ τὴν ἴδρυση τῆς Ἑταιρείας ΣΙΕΡ — ἀντιστοίχου τῆς ΔΕΗ) καὶ μὲ τὴν δημιουργία τεχνικῶν ἐταιρειῶν ὁδοποιίας καὶ ἀνεγέρσεως κτιρίων γιὰ Δημόσιες Ὑπηρεσίες, Ξενοδοχεῖα (ὅπως τὸ Ρόδων, Θέρμαι, Προφήτου Ἠλίου) καὶ ἀργότερα μὲ τὴν εἰσαγωγή ὀχημά-

των δημοσίας καὶ ἰδιωτικῆς χρήσεως.

Ὅλα αὐτὰ εἶναι γνωστὰ στοὺς ἐμπόρους τῆς πόλεως τῶν χωριῶν τῆς Ρόδου καθὼς καὶ τῶν ἄλλων νησιῶν τῆς Δωδεκανήσου, μιά καὶ δὲν ἔχουν περάσει πολλὰ χρόνια ἀπὸ τότε.

Ὁ κ. Γ. Β. Ροδίνης σὲ νεώτερο ἀρθρο του (25.1.79) διευκρινίζει τὸ ὄλο θέμα καὶ προσθέτει νέα ἐνδιαφέροντα στοιχεῖα καὶ προσωπικὲς κρίσεις:

«Καλὰ ἔκαμε ἡ Ἰσραηλιτικὴ Κοινότητα τῆς Ρόδου νὰ δώσει συνέχεια στὸ δημοσίευσμά μας τῆς 21 Δεκεμβρίου 1978, πού εἶχε σάν σκοπὸ τοῦ τὴν ἔρευνα πάνω στὴν δραστηριότητα τῶν Ἑλληνορθόδοξων ἐπιχειρηματιῶν κατὰ τὴν κατοχικὴ περίοδο. Τὴν ἐυχαριστοῦμε γιὰτὶ ἔτσι μᾶς δίνεται ἡ εὐκαιρία νὰ συμβάλουμε στὴν ἀποφυγὴ παρεξηγήσεων, πού δυνατό νὰ προκάλεσε μιά ἀπλή φράση τῆς ἔρευνας αὐτῆς.

«Ἦξεραν (οἱ Ἕλληνες ὑποψήφιοι ἐπιχειρηματίες) πῶς εἶχαν νὰ ἀντιμετωπίσουν τὸν συναγωνισμό τῶν Ἑβραίων. Καὶ ὁμως τόλμησαν κ.λ.π.»

Στὴν περίπτωση αὐτῆ, ἡ ἱστορικὴ ἀλήθεια εἶναι ὅτι οἱ Ἑβραῖοι εἶχαν τόσο ἀναπτυγμένους βασικές, ὥστε κανεὶς δὲν τολμοῦσε νὰ γίνει ἀνταγωνιστὴς τους. Βασικὰ τὴν πρόδο τούς οἱ Ἑβραῖοι χρωστοῦν στὸ δαιμόνιο τῆς φυλῆς, σὲ παγκόσμια κλίμακα.

Εἶναι πρὸς τιμὴν τῶν Ἑβραίων — τῆς Κατοχικῆς ἐποχῆς — πού μπόρεσαν κ' αὐτοί, παρ' ὅλες τὶς ἀντιζητικότητες, νὰ σταθοῦν ψηλά καὶ νὰ κρατήσουν γερά τὰ σκῆπτρα τοῦ ἐμπορίου, ἔστω σὲ ὀρισμένους τομεῖς. Γιατὶ ἦσαν κ' αὐτοὶ μιά μειονότητα ὅπως οἱ ἄλλοι, πού εἶχαν νὰ ξεπεράσουν τὴν οἰκονομικὴ πολιτικὴ τῶν κατακτητῶν.

Μιλήσαμε γιὰ συναγωνισμό, δηλ. γιὰ τὸ στοιχεῖο ἐκεῖνο πού ὅταν λείπει ἀπὸ τὸ ἐμπόριο, τότε θὰ πρέπει νὰ μιλήμε γιὰ καλογερικὴ. Ἦταν ἐπομένως ὁ συναγωνισμὸς ἐκ μέρους τῶν Ἑβραίων ἕνα ὑπολογισμὸ στοιχεῖο πού ἔπρεπε, κάθε ὑποψήφιος ἐπιχειρηματίας, νὰ ἔχει ὑπ' ὄψη του. Καὶ πραγματικὰ αὐτὸ γινόταν. Γι' αὐτὸ βλέπουμε τὸ διαχωρισμὸ τοῦ ἐμπορίου σὲ τομεῖς προτιμησεως. Στὸν τομέα π.χ. τῶν ὑφασμάτων εἶχαν τὴν πρωτοπορίαν καὶ κατὰ 90% κρατοῦσαν τὰ σκῆπτρα του. Ἐπίσης στὸν τομέα τὸν τραπεζικὸ ξεπέρασαν τούς κατακτητῆς μὲ τρεῖς τράπεζες ἐναντὶ δύο ἰταλικῶν.

Ὅτ' ἀπῆρχεν, ἐπομένως, μιά ὑποψία παρεξήγησις ἀν' ἐμεῖς μιλοῦσαμε γιὰ ἀνταγωνισμό. Γιατὶ, ποτέ τὰ δύο στοιχεία δὲν βρέθηκαν σὲ πόλεμο ἀναμεταξύ τους. Ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετο συνέβαινε, πού μποροῦμε νὰ χαρακτηρίσουμε σάν στενὴ, ἐντιμὴ καὶ εὐλκιρὴν συνεργασία ἀνάμεσα στὰ δύο αὐτὰ στοιχεία τὰ ὁποῖα, ἐμπνεόμενα ἀπὸ συνεργατικὸ πνεῦμα, πετύχαιναν μερικὰ εὐεργετήματα ὑπὲρ τοῦ ἐμπορίου, συνεργαζόμενα μεταξύ τους.

Ἄν, ἐπομένως, χρησιμοποιοῦμε τὴν λέξη τόλμη εἶναι γιὰ νὰ ἐξαρῶμε τὴν ψυχικὴ δύναμη μερικῶν Χριστιανῶν πού τούς εὐγενεῖς δραματισμοὺς τους μπόρεσαν νὰ ὑλοποιήσουν, ἔχοντας πολλές φορές σάν παράδειγμα καὶ ὁδηγὸ τὴν πρόοδο τοῦ ἑβραϊκοῦ στοιχείου τῶν συμπατριωτῶν μας τῆς Ρόδου.

Εἶπαμε καὶ παραπάνω, πῶς τὸ γεγονός τοῦ διαχωρισμοῦ τῶν τομῶν ἦταν μιά πραγματικότητα. Ἡ ὑπαρξὴ τῆς ὁμοῦ δὲν προήρχετο ἀπὸ καμμιὰ ἀγρφαὴ συμφωνία, ἀλλὰ ἀπὸ μίαν ἀναγνώριση τοῦ δαιμονίου τῆς ἑβραϊκῆς φυλῆς σὲ ὠρισμένους τομεῖς.

Ὅσο γιὰ τὸν ἀναγκαστικὸ ξενιτεμὸ τῶν Ἑβραίων τῆς Ρόδου στὴν Ἀφρικὴ καὶ ἄλλαχού, ἔχουμε τὴν γνώμην ὅτι αὐτὸς δὲν ἐπηρεάσε θετικὰ ἢ ἀρνητικὰ τὴν προσφορὰ τοῦ στοιχείου στὸ ἐμπόριο τῶν χρόνων ἐκείνων.

Σάν γενικὸ συμπέρασμα, μποροῦμε νὰ ἔχουμε ὅτι, οἱ Ἑβραῖοι τῆς Ρόδου, μὲ πνεῦμα συναγωνιστικὸ (ὄχι ἀνταγωνιστικὸ) καὶ πολλές φορές συνεργατικὸ, πρόσφεραν πολλὰ στὴν ἀνάπτυξη τοῦ ἐμπορίου καὶ δεχόμεστε σάν σωστὸ τὸ γεγονός ὅτι γιὰ πολλοὺς ἀπὸ τούς σημερινούς ἐπιτυχημένους ἐπιχειρηματίες, ὑπῆρξαν καλοὶ δάσκαλοι. Αὐτὸ ἀποδεικνύει καὶ τὴν ὑπαρξὴ φιλίας καὶ ἀγαθῶν σχέσεων, ἀνάμεσα σὲ Χριστιανούς καὶ Ἑβραίους.

Πιστεύουμε πῶς οἱ σημερινὲς διευκρινήσεις δὲν ἀφύονταν περιθώρια ἔστω καὶ γιὰ τὴν παραμικρὴ ὑποψία γιὰ παρερμηνεῖα τῶν προθέσεών μας, σάν ἔρευντοῦ τοῦ ἐμπορικοῦ τομέα τῶν χαλεπῶν ἐκείνων χρόνων τῆς πολύμορφης Κατοχῆς».

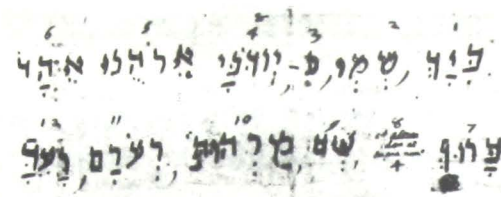
Σκέψεις ἐπ' εὐκαιρία τοῦ ΣΑΒΟΥΩΤ

«Ἡ πραγματικὴ ἐλευθερία ὑπάρχει ἐκεῖ μόνο ὅπου γίνεται ἀποδεχτὴ κάποια μορφή δουλείας».

Ὅσο παράδοξη ἢ παράλογη κι ἂν φαίνεται ἡ παραπάνω δῆλωση - εἶναι ἀληθινή. Μὲ ὅ,τι κι ἂν ἐπιθυμοῦμε νὰ ἐπιδοθῶμε, ὅ,τι καὶ ἂν θέλουμε νὰ κάνουμε θὰ πρέπει νὰ ὑποκούσουμε καὶ νὰ ὑποταχθῶμε στὸν παραπάνω κανόνα.

Ὁ μουσικὸς ἐκεῖνος πού θέλει νὰ ταξιδέψει καὶ νὰ χαρεῖ τὸν ὠραῖο κόσμο τῆς μουσικῆς, γιὰ νὰ τὸ ἐπιτύχει, θὰ πρέπει νὰ ὑποταχθεῖ καὶ νὰ ἀκολουθήσει τοὺς νόμους τῆς ἁρμονίας. Ὁ οἰκοδόμος πού ἐπιδιώκει νὰ χτίσει ἕνα σπίτι, θὰ πρέπει νὰ λάβει ὑπόψη του καὶ νὰ τηρήσει τοὺς νόμους τῆς βαρύτητας, ἂν θέλει τὸ οἰκοδόμημά του νὰ ζήσει καὶ νὰ μὴν πέσει προτοῦ κἀν τὸ ἀποτελειώσει. Ὁ ζωγράφος πού θέλει νὰ ἀποτυπώσει τίς ἐμπνεύσεις του καὶ τίς ἰδέες του πάνω στὸ χαρτόνι, θὰ πρέπει νὰ ὑποταχθεῖ καὶ νὰ σεβασθεῖ τοὺς νόμους πού διέπουν τὴν τεχντροπία τῆς ζωγραφικῆς. Κάθε ἄνθρωπος, τέλος, ὑπόκειται σὲ κάποιους νόμους συμπεριφορᾶς, ἂν θέλει νὰ ἀισθανθεῖ τὴ χαρὰ τῆς δημιουργίας γιὰ κάτι ὠραῖο καὶ καλὸ.

Τὸ ἴδιο ἀκριβῶς συμβαίνει καὶ μὲ τὴν ἐλευθερία πού ὁ Θεὸς χάρισε στοὺς ὑπόδουλους στὴν Αἴγυπτο Ἰσραηλίτες. Ἡ ἰδιαίτερη ἀγάπη πού Ἐκεῖνος ἐπέδειξε γιὰ τὸ λαὸ μας κατὰ τὴν Ἔξοδο, ἀπόβλεπε νὰ μᾶς καταστήσει ἐλεύθερους γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ γίνουμε τὸ «βασιλεῖο ἱερῶν καὶ ἀγιο ἔθνος», ὁ φᾶρος ἐκεῖνος πού θὰ φώτιζε τὰ βήματα δόξης τῆς ἀνθρωπότητας. Δηλαδή, ἡ ἀπελευθέρωσή τους εἶχε σὰν στόχο τὴν «ὑποδούλωση» τοῦ λαοῦ τοῦ Ἰσραὴλ στὴ δουλεία τῆς ὑπηρεσίας τοῦ Θεοῦ. Τὴν ὑπηρεσία τῶν αἰώνιων καὶ ἀκατάλυτων νόμων τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἀγάπης. Οἱ κανόνες αὐτῆς τῆς ὑπηρεσίας εἶναι οἱ διδασκαλίες καὶ οἱ διατάξεις τῆς Τορᾶ, τὴν ἐπέτειο τῆς παραλαβῆς τῆς ὁποίας γιορτάζουμε τὸ Σαβουώτ.

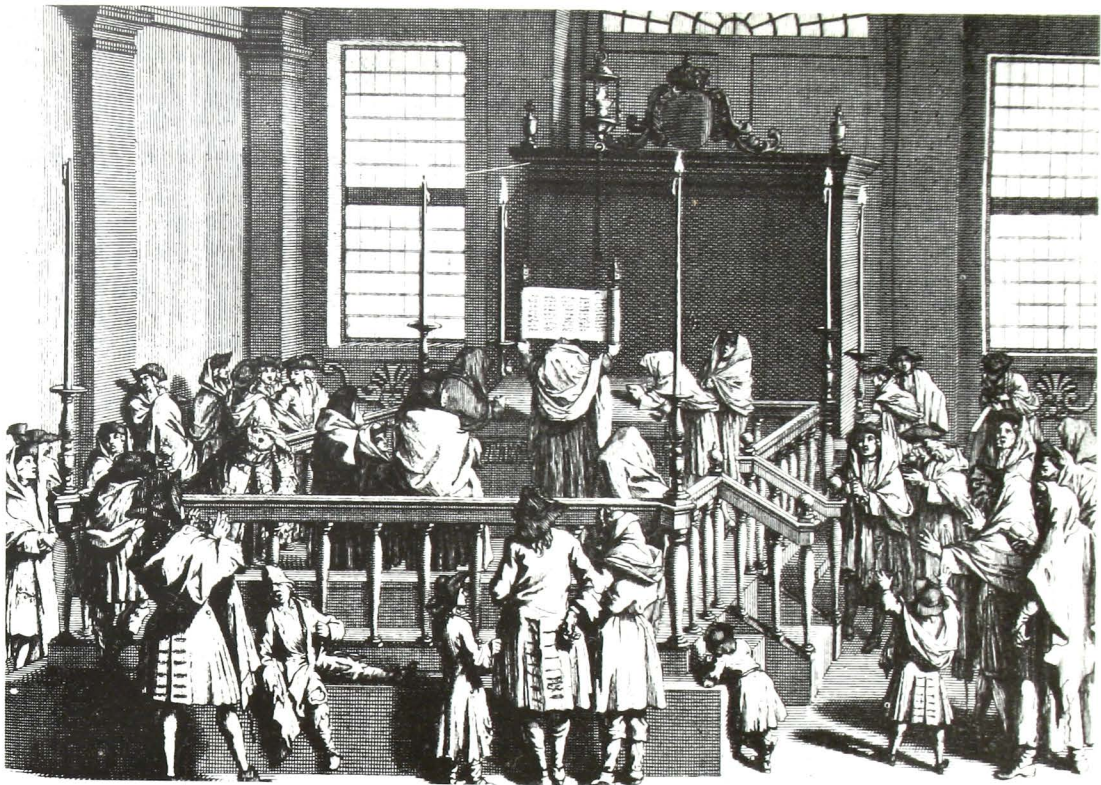
Juif de Caïffa lisant la Bible à la chaire de Moïse, avec deux souffleurs.

Ἡ ἀνάγνωση τῆς Τορᾶ στὴν Καί - Feng - Fu τῆς Κίνας. Πιθανόν τὸ ἔργο κάποιου ἱεραπόστολου ἀπὸ τὸν 18 αἰώνα.

Τὸ Σαβουώτ εἶναι ἡ γιορτὴ τῆς Ἀποκαλύψεως. Εἶναι ἡ ἐπέτειο τῆς παραδόσεως τῆς Τορᾶ στὸ Ὄρος Σινάι. Τὸ Σαβουώτ πέφτει ἐφτά ἀκριβῶς ἑβδομάδες μετὰ τὴν πρώτη μέρα τοῦ Πέσαχ· συμπίπτει δὲ μὲ τὴν περίοδο τοῦ θερισμοῦ τοῦ σιταριοῦ. Τοῦτο τὸ γεγονός δέν εἶναι καθόλου τυχαῖο. Διότι, ὅ,τι εἶναι τὸ σιτάρι γιὰ τὴν διατήρηση τῆς φυσικῆς μας ὑπάρξεως, εἶναι καὶ ἡ Τορᾶ γιὰ τὴν πνευματικὴ ζωὴ μας. Διὰ μέσου τῆς ἐκούσιας καὶ ἐθελοντικῆς ὑποταγῆς στὴ διδασκαλία τῆς Τορᾶ, οἱ Ἑβραῖοι μπόρεσαν νὰ ἀνακαλύψουν τὴν πραγματικὴ ἔννοια τῆς ἐλευθερίας, πού μόλις πρὶν ἀπὸ λίγο εἶχαν κερδίσει. Ἡ Ἀποκάλυψη τοῦ Σινάι, συνεπῶς, ὀλοκλήρωσε καὶ ἐθεμελίωσε τὸ δῶρο τῆς ἐλευθερίας τῆς Ἐξόδου.

Ὁ δείκτης - Γιάντ - πού χρησιμοποιεῖται γιὰ τὴν ἀνάγνωση τοῦ Σέφερ - Τορᾶ. Πολωνία 19 αἰώνας.

Ἡ Ἀγκυπαῖα τοῦ Σέφερ - Τορά σέ κάποια ὀλλανδική Συναγωγή. Ἔργο τοῦ Bernard Picart.

Ἡ Τορά, ἡ Par excellence «διδασκαλία», μᾶς παρέχει τὰ ἐφόδια ἐκεῖνα καί τὰ μέσα, τά τόσο ἀπαραίτητα, γιά τή ρύθμιση τοῦ καθημερινοῦ προγράμματος τῆς ζωῆς μας. Γιά τή διαμόρφωση τοῦ πιστεύω μας, τῶν ἰδανικῶν μας καί τῆς φιλοσοφίας μας.

Παρόμοιες ἰδέες καί ἀντιλήψεις, σήμερα, ἀπέχουν πολύ ἀπό τοῦ νά εἶναι τό καθολικό κτῆμα, ὄλων τῶν Ἑβραίων. Γιά ὀρισμένους σύγχρονους ὁμόθρησκους ὁ Ἰουδαϊσμός δέν ἀποτελεῖ παρά ἓνα συναίσθημα, κάτι πού ἀπορρέει ἀπό τήν ἀνάμνηση παλαιότερων ἐμπειριῶν, ἀπό τό περιβάλλον τῶν νεανικῶν μας χρόνων, ἢ κάτι πού στηρίζεται στήν τιμή καί τό σεβασμό πού τρέφουμε γιά τούς γονεῖς μας καί τούς παποῦδες μας. Γιά ἄλλους, ἐκφράζει τήν ἐπιθυμία γιά τή συνέχιση ὀρισμένων ἀρχῶν καί παραδόσεων, ἢ κάποια νοσταλγία γιά τίς καλύτερες μέρες τοῦ παρελθόντος. Γιά ἄλλους, πάλι, πού ἔχουν γευθεῖ λίγο ἀπό τή σοφία τῆς Τορά, ἐκφράζει μιά ὕψηλὴ καί ἀκέραιη ἠθική. Γιά καμμία, ὅμως, ἀπό τίς προαναφερθεῖσες τάξεις, ὁ Ἰουδαϊσμός δέν ἀποτελεῖ ἓνα πρόγραμμα καί ἓναν κανόνα ζωῆς.

Αὐτή ἡ κατάσταση δέν ἀποτελεῖ παρά μία φυσιολογική ἐξέλιξη, γιά τήν ὁποία ὄλοι εἴμαστε συνυπεύθυνοι. Ἄρκεστήκαμε σέ μιά ἐπιφανειακή καί «στοιχειώδη» ἑβραϊκή διαπαιδαγώγηση. Δέν διαθέτουμε τὰ ἐφόδια ἐκεῖνα πού μᾶς βοηθοῦν στή διαμόρφωση σταθερῶν καί ἀκλόνητων ποιητήσεων καί, πού μᾶς καθοδηγοῦν κατά τρόπο **Ἰουδαιοπρεπῆ**.

Ἡ ἀπόκτηση αὐτῶν τῶν ἐφοδίων ἐπιτυγχάνεται μόνο μέ ἓνα τρόπο, τήν παιδεία. Μέ τήν ἀπόκτηση γνώσεων καί

μέ τήν ἐνεργό πρακτικὴ ἐφαρμογὴ τῶν γνώσεων αὐτῶν στήν καθημερινή μας ζωὴ. Ἐφόσον δέν γνωρίζουμε τί εἴμαστε, ἐφόσον δέν γνωρίζουμε τόν Ἰουδαϊσμό μας, μοιραῖα, φθάνουμε στό σημεῖο νά μᾶς προβληματίζει ἡ ταυτότητά μας, νά ἀναλογιζόμαστε τί, ἐπιτέλους, σημαίνει νά εἶναι κανεῖς τέκνο τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ; Ἐχομε ἀπλοποιήσει τόν Ἰουδαϊσμό μας τόσο πολύ, ὥστε γιά κάθε ἀκεπτόμενο σύγχρονο ἄνθρωπο νά παρουσιάζεται σάν κάτι τό πολύ ἀπλοϊκό καί ἀσήμαντο. Περιορίσαμε τόν Ἰουδαϊσμό σέ λίγες, μετρημένες στά δάχτυλα τοῦ ἐνός χεριοῦ, τυπικές, μᾶλλον κοσμικές, ἐκδηλώσεις τό χρόνο, ἀδιαφορώντας τελείως γιά τό βαθυστόχαστο πλοῦτο τῶν ιδεῶν του καί τῆς φιλοσοφίας του.

Λό ἄμ ἀρετς Χασσίδ, (Ἄβωτ, 2:5), ὁ ἀμαθὴς καί ὁ ἀδαὴς ποτέ δέν μποροῦν νά γίνουν εὐσυνείδητοι καί πιστοὶ ἀκολουθητὲς τῶν Ἰουδαϊκῶν ἰδανικῶν. Χωρὶς αὐτὴν τὴν προσπάθεια, γιά τὴν ἀπόκτηση γνώσεων, πού θά πρέπει νά ἀρχίζει ἀπὸ τὴν παιδικὴ καί τὴν ἐφηβικὴ ἡλικία καί νά συνεχίζεται ἀσταμάτητα, δέν εἶναι δυνατόν νά καταστοῦμε καλοὶ Ἑβραῖοι, σωστά πληροφορημένοι Ἑβραῖοι, ἢ νά μπορέσουμε νά μεταλαμπαδεύσουμε στά παιδιά μας τόν ἐνθουσιασμό γιά τόν Ἰουδαϊσμό καί τὰ ἰδανικά τοῦ λαοῦ μας.

Ταλμούτ Γκαντόλ, ἡ μελέτη εἶναι πάνω ἀπὸ ὅλα μᾶς λέει τό Ταλμούδ διότι μᾶς ὀδηγεῖ στήν ἐμπρακτικὴ ἐφαρμογὴ καί τὴν τήρηση. Ἡ Τορά ἀποτελεῖ τόν θεῖο ὀδηγό τῆς

Η ΠΡΟΒΟΛΗ ΤΟΥ «ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑΤΟΣ» ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ ΤΗΣ YENEΔ (2 - 5 - Ἀπριλίου 1979)

Ἡ προβολή τοῦ
«Ὀλοκαυτώματος» ἀπό τήν
τηλεόρασι τῆς YENEΔ ἔδωσε
τήν εὐκαιρία στόν ἀθηναϊκό
Τύπο νά ξαναφέρῃ στήν
ἐπιφάνεια μέ πολυσέλιδα ἄρθρα
ὀλόκληρο τό θέμα τοῦ διωγμοῦ
τῶν Ἑβραίων ἀπό τοὺς Ναζί.

Ἡ ΚΡΑΤΙΚΗ τηλεόρασι (ΕΡΤ) κατακρίθηκε ἀπό μερίδα τοῦ Τύπου γιατί δίστασε - γιά πολιτικούς λόγους καί γιά λόγους ἐξωτερικῆς πολιτικῆς - νά προβάλλῃ τήν ταινία. Σχετικά μέ τίς γενικώτερες πολιτικές σκοπιμότητες εἶναι τό παρακάτω ἄρθρο τῆς ἡμερηίδος «Ἀκρόπολις» (3 - 4 - 1979): «Πολιτική μωψία»

ΟΜΟΛΟΓΟΥΜΕ ὅτι δέν καταλαβαίνουμε ἐκείνους - στή χώρα μας καί στό ἐξωτερικό - ποῦ ἐνοχλήθηκαν ἀπό τήν τηλεοπτική σειρά «Ὀλοκαύτωμα» (πού προβάλλει ἀπό χθές ἡ YENEΔ). Τά ἐπιχειρήματά τους δέν εἶναι ἀπλῶς σαθρά. Εἶναι ἐξοργιστικά. Καί ἂν μή τί ἄλλο φανερώνουν πολιτική μωψία. Λένε, ἐπί παραδείγματι, ὅτι ἡ ἀναβίωσι τῆς ἐφιαλτικῆς τραγωδίας τῆς ἐξοντώσεως 6.000.000 Ἑβραίων ἀπό τοὺς Ναζί, δημιουργεῖ συμπάθειες πρὸς τό Ἰσραήλ καί ἐξυπηρετεῖ τήν ἐξωτερική πολιτική του. Καί ὅτι ἐν πάσῃ περιπτώσει ὑπάρχουν καί ἄλλα πιό πρόσφατα ἐγκλήματα γενοκτονίας, γιά τὰ ὁποῖα κανεὶς δέν ἐνδιαφέρεται. Κατ' ἀρχὴν δέν ὑπάρχει ἐγκλημα στήν ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητος πού νά μπορῇ νά παραβληθῇ μέ τήν ὁμαδική ἐξόντωσι τῶν Ἑβραίων στά χιτλερικά στρατόπεδα συγκεντρώσεως. Πρόκειται γιά μιάν ἀσύλληπτη σέ φρικαλεότητα καί νοσηρότητα ἐνέργεια, ἡ ὁποία μάλιστα συνετελέσθη στά μέσα τοῦ 20οῦ αἰῶνος ἀπό ἕνα κράτος πολιτισμένο καὶ ὄχι σέ κάποια ἐποχή βαρβαρότητας καί πρωτογονισμού. Κι ὕστερα πού ἀκούσθηκε ὅτι θά πρέπει νά θάψουμε τήν ἱστορία καί νά ἀποσιωποῦμε τὰ μεγαλύτερα καί συγκλονιστικώτερα διδάγματά της, γιά νά μὴν εἰσπράξῃ ὀφέλη - ἀμφίβολα κι αὐτά - ἡ μία ἢ ἡ ἄλλη σύγχρονη πολιτική; Καί τό δίδαγμα τῆς τραγωδίας πού ἀναβιώνει τό «Ὀλοκαύτωμα» παραμένει ἀνατριχιαστικά ἐπίκαιρο στήν ἐποχή μας. Γιατί κάθε ἄλλο παρά ἔλειψαν οἱ συνθήκες, οἱ ὁποῖες ἐκτρέφουν τόν ὀλοκληρωτισμό. Τόν ὁποιοδήποτε ὀλοκληρωτισμό. Γιατί, ἄς μὴν ἀπατώμεθα, ὁ Ναζισμός ἦταν ἀπλῶς μία ἔκφρασι αὐτοῦ τοῦ ἰδεολογικοῦ ἀμώκ πού πιάνει κάποτε ὄχι μόνο κόμματα καί κοινωνικὲς ὁμάδες, ἀλλὰ καί λαοὺς ὀλόκληρους. Ὑπῆρχε καί ὁ φασισμός τοῦ Μουσολίνι, ἀλλὰ καί ὁ ἐπίσης ἄγριος ἂν ὄχι ἄγριώτερος ἀπὸ τόν Ναζισμό κομμουνισμός τοῦ Στάλιν, πού ἐξόντωσε ἑκατομμύρια ἀνθρώπους σέ στρατόπεδα συγκεντρώσεως. Ἄλλο ἂν βρέθηκε στήν πλευρά τῶν νικητῶν τοῦ Β' Παγκοσμίου Πολέμου καί συγκαλύφθηκαν τὰ ἐγκλήματά του ἢ ἐν πάσῃ περιπτώσει δέν ἐφθασαν στό φῶς, ὅπως ἐκεῖνα τοῦ Ἄουσβιτς καί τῆς Τρέμπλινκα. Ὁ ὀλοκληρωτισμός καλλιεγεῖ τόν τυφλό φανατισμό, τό μῖσος καί τήν ἐχθροπάθεια. Ἀπελευθερώνει ἀπὸ τὰ ἄβυσσαλεὰ βάθη τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς δαιμονικὲς δυνάμεις καταστροφῆς, πού ἀγωνίζεται ὁ πολιτισμός νά χαλιναγωγῆσῃ καί νά παροχετεύσῃ σέ ἀκίνδυνα κανάλια. Καί ἀποτελεῖ μιὰ σύγχρονη μάστιγα, πού δ-

μοῖα της δέν γνώρισε στό παρελθόν καμιά ἄλλη ἐποχή. Ὀφείλουμε νά μὴ χάνουμε τήν αἴσθησι αὐτοῦ τοῦ κινδύνου. Καί ὅ,τι μᾶς τόν θυμίζει ἀποτελεῖ ὑπηρεσία πρὸς τήν ἀνθρωπότητα.

Ἡ ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΙΑ γιά τήν προβολή τῆς ταινίας ἔκανε ἡ «Διεθνὴς Ἑλληνο - Ἀραβική Ἐνωση» (ἔδρα στήν Ἀθήνα) «γιά τὴ σκόπιμη καί ἐσκεμμένη προπαγάνδα τῆς ταινίας πρὸς ἐκμετάλλευσι τῶν δεινῶν πού ὑπέστησαν οἱ Ἑβραῖοι».

Ἡ σχετικὴ εἰδήσις ἐδημοσιεύθη σέ μερικὲς μόνο ἐφημερίδες ἀσχολίαστη. Μόνον ἡ «Καθημερινή» σέ ἀρθροῖδιό της ἔγραψε, ἐκτός τῶν ἄλλων: «Περίερη τοποθέτησι, ἀλήθεια, ἀπέναντι στό φρικαλεότερο ἐγκλημα τοῦ αἰῶνα - τοποθέτησι πού βάζει ἐν πρῶτον νά πιστώσουμε ὅτι ἐμπνέεται ἀπὸ φανατισμοὺς καί πάθη» (7/4/79).

Ἐντονα ἐπίσης διαβήματα ἔκαναν οἱ ἀραβικὲς πρεσβεῖες στήν Ἀθήνα, ἐκτός τῆς αἰγυπτιακῆς, ἐπίσημα στήν ἑλληνική Κυβέρνησι γιά τήν προβολή τοῦ «Ὀλοκαυτώματος» χαρακτηρίζοντας τό σήριαλ σάν «ἐβραϊκὴ προπαγάνδα», ὅπως ἀνέφερε ἐκπρόσωπος ἀραβικῆς πρεσβείας.

Ὁ ἐκπρόσωπος, σύμφωνα μέ δημοσιεύματα τοῦ Τύπου, «ἐπιβεβαίωσε τίς πληροφορίες τοῦ τοπικοῦ Τύπου ὅτι διαβήμα ἔγινε πρὸς τό ἑλληνικὸ ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν. Ἀρνήθηκε, ὅμως, νά σχολιάσει τήν πληροφορία ὅτι ὁ πρεσβυτῆς τῆς Λιβύης ἔκανε ὁ ἴδιος τήν διαμαρτυρία σάν συμφωνημένος ἀντιπρόσωπος τῶν ἀραβικῶν χωρῶν, συμπεριλαμβανομένης τῆς Σαουδικῆς Ἀραβίας».

Ἑλληνικὲς πηγὲς ἀνέφεραν ὅτι ἡ κυβέρνηση στήν ἀπάντησή της παρατηρεῖ ὅτι τό φίλμ εἶχε «κλεισθεῖ» ἔξι μῆνες νωρίτερα καί ἡ ματαίωσι τῆς παρουσιάσεώς του ἦταν δύσκολη. Ἡ κυβέρνηση πρόσθεσε ὅτι δέν ὑπάρχει πρόθεσι προσβολῆς τῶν ἀραβικῶν χωρῶν ἢ προωθήσεως τῶν Ἰσραηλινῶν συμφερόντων.

Οἱ ἀραβικὲς πρεσβεῖες τῆς Ἀθήνας ἀνεκοίνωσαν ὅτι σύντομα θά ἔχουν στή διάθεσή τους φίλμ πού θά παρουσιάζει τήν ἐξόντωσι τῶν Παλαιστινίων ἀπὸ τοὺς Ἰσραηλινούς καί ἀναμένουν ὅτι θά γίνῃ παρόμοια τηλεοπτικὴ κάλυψι. Τόνισαν ὅτι αἰσθάνονται ἰδιαίτερη προσβολή διότι τό τηλεοπτικὸν φίλμ βελτιώνει τὴ γνώμη γιά τό Ἰσραήλ στήν περίοδο αὐτῆ τῆς ὑπογραφῆς τῆς πολυσυζητημένης, αἰγυπτοῖσραηλινῆς συνθήκης εἰρήνης».

Ἡ ΑΚΡΟΑΜΑΤΙΚΟΤΗΣ τῆς ταινίας φαίνεται ὅτι ἦταν πάρα πολύ μεγάλη καί θεωρεῖται ἀνωτέρα κί ἀπὸ ἐκείνη τῶν ἀγώνων τοῦ παγκοσμίου πρωταθλήματος ποδοσφαίρου.

Τό γεγονός αὐτό τό ἐπεσήμανε ὁ Τύπος κι ἰδίως ἐφημερίδες πού ἀσχολοῦνται μέ παρόμοια θέματα. (Π.χ. «Καθη-

μερινή», «**Αθηνόγραμμα**» (14/4/79), με κρίσεις όπως «έρη- μωσε ή 'Αθήνα την ώρα προβολής της ταινίας».

Τό «**Βήμα**» έγραψε, στις 11 - 4 - 79, ότι ήταν «ή έκπο- πτή με την μεγαλύτερη άκροασματικότητα από καταβολής ελληνικής τηλεοράσεως». Τά έσοδα από διαφημίσεις ανήλ- θαν σέ 5 εκατ. δρχ. ('Η YENEΔ άγόρασε την ταινία γιά 700 χιλ. δρχ.). Πολλοί έγραψαν ή τηλεφώνησαν στήν YE- NEΔ τά προβληθί πάλι αυτή ή σειρά, αλλά ό άρμόδιος Δ/ντής κ. Σπ. Σκόνδρας δήλωσε ότι πρós τό παρόν δέν γί- νεται. 'Ισως άργότερα μέ άφορμή κάποια έπέτειο.

Άλλο χαρακτηριστικό γεγονός είναι τό ότι την ίδια έ- βδομάδα μέ τό «'Ολοκαύτωμα» έπρόκειτο νά άρχίση από τό άλλο κανάλι (ΕΡΤ) τό σήριαλ «'Η Δασκάλα μέ τά χρυσά μάτια», πού θεωρείται σάν τό καλύτερο τής ελληνικής πα- ραγωγής.

'Ο Τύπος, άκριβώς γιατί οι περισσότεροι θεατές θά έ- βλεπαν τό «'Ολοκαύτωμα», έζήτησε νά άναβληθί ή προ- βολή τής «Δασκάλας». 'Η προβολή άνεβλήθη την τελευ- ταία στιγμή κι' έτσι ή ΕΡΤ στά μεταμεσημβρινά της έπίση- μα δελτία είδήσεων (τής Δευτέρας 2 'Απριλίου) μετέδιδε την άναβολή, πράγμα πού προκάλεσε μιά έμμεση έντυπω- σιακή διαφήμιση γιά τό «'Ολοκαύτωμα».

[4] ΚΑΘΕ ΜΕΡΑ ό Τύπος δημοσίευε περίληψη του έπει- σοδίου πού έπρόκειτο νά προβληθί τό βράδυ και στίς περι- σσότερες έφημερίδες — κυρίως στίς άπογευματινές πού διαθέτουν ειδικές στήλες — ή δημοσίευσις αυτή συνο- δευόταν και μέ χαρακτηριστικές φωτογραφίες.

[5] ΠΡΙΝ ΑΠΟ την προβολή τής ταινίας ή έταιρία ICAP - 'Ελλάς, γιά λογαριασμό του περιοδικού «**Ταχυδρόμος**», έ- κανε δημοσκόπηση μέ τά έξής αποτελέσματα:

Ερώτημα 1: «Μου' λέτε παρακαλώ τί άκριβώς έκανε ό Χί- τλερ στους 'Εβραίους τόν καιρό του πολέμου;».

Απαντήσεις: Τούς εξόντωσε 96%

— Τίποτε 1%

— Δέν ξέρω 3%

Ερώτημα 2: «Νομίζετε ότι ό γερμανικός λαός ήξερε εκείνη την έποχή αυτό τό φοβερό έγκλημα;».

Απαντήσεις: — Ναι 46%

— 'Οχι 41%

— Δέν ξέρω 13%

'Οπως γράφει ό «Ταχυδρόμος» (5/4/1979) σχετικά:

«'Ελάχιστες ήταν οι άποκλίσεις από τά παραπάνω ποσο- στά στίς άπαντήσεις άντρών και γυναικών, διαφόρων ήλι- κιών ή κοινωνικών τάξεων.

'Όσο γιά τίς μεθόδους, πού άκολούθησαν οι «άριοι» του Χίτλερ, γιά νά άφανίσουν τούς 'Εβραίους, άποδείχτηκε ότι όσοι ρωτήθηκαν γί' αυτές τίς γνώριζαν θαυμάσια. Είπαν συγκεκριμένα: «'Ο Χίτλερ έψηνε τούς 'Εβραίους στά κρε- ματόρια». «Τούς έκανε σαπούνια, χτένες, τούς έλυωνε». «'Εξόντωσε έξι εκατομμύρια ανθρώπους, τούς ξεκλήρισε». «Τούς σκότωναν, τούς έσφαζαν, τούς κρεμούσαν». «Τούς είχάν στα στρατόπεδα συγκέντρωσης». «Τούς έκανε φοβε- ρά βασανιστήρια». «Τούς έβαζε σέ φούρνους, θαλάμους άείρων». «Τούς πήρε τίς περιουσίες, τούς στέρησε τά δι- καιώματα». «Τούς είχε γιά πειραματόζωα». «Χρησιμο- ποιούσε τά γυναικόπαιδα σέ όργανα».

Στό δεύτερο, έρώτημα, άν ό γερμανικός λαός ήξερε τό- τε, στό χρόνο του πολέμου, τό έγκλημα των Ναζί ένάντια στους 'Εβραίους, οι γνώμες των 'Ελλήνων φαίνεται νά δι- χάζονται. Μέ μικρή διαφορά (46% έναντι 41%), οι 600 'Αθηναίοι και Πειραιώτες πού ρωτήθηκαν, άποδίδουν κά- ποια ευθύνη στό γερμανικό λάο.

Μεγάλη διαφορά γύρω από τό έρώτημα αυτό παρου- σιάζουν οι άπόμεις των νεώτερων και των άτόμων πάνω από πενήντα. Παιδιά από 15 — 19 ετών, πού δέ ζούσαν

τήν έποχή εκείνη, έχουν τή βεβαιότητα (σέ ποσοστό 56%) ότι ό γερμανικός λαός γνώριζε τή γενοκτονία των 'Εβραίων ήδη από τά χρόνια του πολέμου. Τήν ίδια άποψη ύποστηρίζουν στήν πλειοψηφία τους ότομα των άνωτέρων κοινωνικών τάξεων.

'Αντίθετη είναι ή γνώμη των ώριμότερων, πού ζούσαν την έποχή του Β' Παγκόσμιου Πολέμου, και είναι σήμερα πάνω από 50 χρόνων. 'Από αυτούς, οι περισσότεροι πι- στεύουν, ότι ό γερμανικός λαός δέν είχε ιδέα γιά τίς θη- ριωδιές των ήγετων του. Και ή άποψη τους συμπίπτει μέ την άπάντηση, πού έδωσαν ότομα των κατωτέρων κοινο- κικών τάξεων.

Σέ γενικές, πάντως, γραμμές, ή σφυγμομέτρηση άπόδει- ξε, ότι οι 'Αθηναίοι και οι Πειραιώτες γνωρίζουν πολύ καλά τί έγινε σέ βάρος των 'Εβραίων, στή διάρκεια του πολέ- μου. Και έπιπλέον, καταδίκασαν σχεδόν στό σύνολό τους τή ναζιστική θηριωδία».

'Ο «**Ταχυδρόμος**» δημοσίευε επίσης (12/4/79) έρευνα πάλι τής ICAP - 'Ελλάς όπου μεταξύ 600 άτόμων πού έρω- τήθηκαν στήν περιοχή τής 'Αθήνας - Πειραιά, οι 8 στους 10 είχαν δει ένα έστω επεισόδιο του «'Ολοκαυτώματος».

'Όπως γράφει τό περιοδικό:

«Τό ποσοστό αυτών, πού παρακολούθησαν και τά τέσ- σερα επεισόδια τής σειράς, ήταν 45%. Στήν κατηγορία αυ- των, είναι πολύ μεγαλύτερο τό ποσοστό των γυναικών, ά- πό εκείνο των άντρών. Συγκεκριμένα, τό 56% από τίς γυ- ναίκες είδε και τά τέσσερα επεισόδια, ένώ από τούς άν- τρες μόνο τό 34%.

'Επίσης, τή μεγαλύτερη θεαματικότητα από τά τέσσερα επεισόδια είχε τό τελευταίο, πού τό παρακολούθησαν οι έ- φτά στους δέκα. «'Πάντως και στίς τέσσερις μέρες πού κράτησε ή προβολή του «'Ολοκαυτώματος» οι γυναίκες - τηλεθεατές είχαν τή συντριπτική πλειοψηφία όπως φαίνε- ται στό διάγραμμα...

Σέ ό,τι άφορτά την ηλικία αυτών πού ρωτήθηκαν θά μπορούσε κανείς νά πεί ότι οι άνθρωποι πάνω από τά πε- νήντα ήταν εκείνοι πού συγκριτικά μέ τίς άλλες ηλικίες έ- δειξαν τό μικρότερο ένδιαφέρον.

Τέλος, οι άποκλίσεις πού παρατηρήθηκαν ανάμεσα σέ κείνους πού άνήκουν στίς εύρωπώτερες τάξεις και σέ κεί- νους πού άνήκουν σέ κατώτερη κοινωνικοοικονομική τάξη ήταν ελάχιστες.

Σέ γενικές γραμμές, ή έρευνα έδειξε ότι ελάχιστοι ήταν εκείνοι, πού ή προβολή του πολύκροτου σήριαλ, τούς άφη- σε άδιάφορους».

[6] Πρó τής προβολής (Κυριακή 1/4/79 και Δευτέρα 2/4/79) όλόκληρος ό αθηναϊκός Τύπος άσχολήθηκε μέ την ταινία και γενικά μέ τίς θηριωδιές των Ναζί.

[7] ΕΙΔΙΚΑ άφιέρωματα - έρευνες έγιναν από τά έξής έν- τυπα:

α) Τό περιοδικό «**Ταχυδρόμος**» σέ δύο συνεχή τεύχη του (29 Μαρτίου και 5 'Απριλίου) άφιέρωσε πολλές σελί- δες σχετικά.

Στό τεύχος τής 29 Μαρτίου άφιέρωσε τό κύριο άρθρο του μέ τίτλο «'Ιδια δικαιώματα στή ζωή» και έρευνα 6 σε- λίδων μέ θέμα «'Ολοκαύτωμα: Εικόνες πού δέ θά δειτε στήν TV: 'Ανατριχιαστικά κείμενα και φωτογραφικά ντο- κουμέντα γιά τό πώς άρχισε, εξελίχτηκε και ολοκληρώθηκε τό μακάβριο σχέδιο τής εξόντωσης 6.000.000 'Εβραίων στα χιτλερικά στρατόπεδα συγκέντρωσης».

Στό τεύχος τής 5 'Απριλίου επανήλθε, σέ έρευνα 6 πάλι σελίδων, ειδικά γιά «τό 'Ολοκαύτωμα των 'Εβραίων τής 'Ελλάδας».

β) 'Η έφημερίδα «**Βήμα**» σέ 5 συνεχή φύλλα της (1 — 5 'Απριλίου) παρουσίασε ειδική έρευνα μέ συνεντεύξεις, ά-

νανμήσεις από Έλληνες Έβραίους που ήταν κρατούμενοι στα γερμανικά στρατόπεδα και διεσώθησαν. Στην ίδια έρευνα ετέθησαν και ερωτήματα για την πολιτική της τότε ηγεσίας του Έλληνικού Έβραϊκού.

Η ίδια εφημερίδα άναδημοσίευσε σε όλοσέλιδο, άρθρο της «MONDE» για το ότι «Νεοναζί και Ιστορικοί άναθεωρητές έγειρουν άμφιβολίες κι άμφισβητήσεις» (25 Μαρτίου).

γ) Το περιοδικό «**Πολιτικά Θέματα**» άφιέρωσε 4 σελίδες με τις άφηγήσεις του Διοικητού του Άουσβιτς, με τίτλο «Έτσι έλυσα το πρόβλημα των Έβραίων...» (31/3/79).

Επίσης το τεύχος της 7/4/79, με τίτλο «Ήταν ένα άτέλειωτο κλάμα» (ή προβολή της ταινίας), παρουσιάζει συνεντεύξεις με ανθρώπους της έπιστήμης, των γραμμάτων και των τεχνών σχετικά με την προβολή.

Στό ίδιο περιοδικό ο Πωλ Νόρ έγραψε χρονογράφημα με τίτλο «Άνθρωπος γεννήθηκε, άνθρωπος θά πεθάνει» (13/4/79).

δ) Η «**Άπογευματινή**» έκανε έρευνα για το σήριαλ στο όποιο άπήντησαν οι πνευματικοί άνθρωποι Τ. Άθανασιάδης, Έλλη Άλεξίου, Σπ. Βασιλείου, Ίακ. Καμπανέλλης, Δ. Κολλάτος, Ζύλ Ντασέν και Άντ. Σαμαράκης (5/4/79).

Ό Άντ. Σαμαράκης έπτε χαρακτηριστικά:

«Κάθε τι που βοηθάει νά μην ξεχνιέται κι ο Ναζισμός, κάθε τι που φέρνει στή σκέψη όλων μας την τραγωδία που πέρασαν όχι μόνον οι Έβραιοί, αλλά και τόσοί άλλοι άνθρωποι έξ αιτίας του Φασισμού είναι πλύτιμη προσφορά. Η προβολή αυτού του ίδιους των ταινιών μās υπενθυμίζει την άπανθρωπιά και τή σκληρότητα του Ναζισμού και του πολέμου και μās ένισχύει την άπόφαση νά ξεριζώσουμε τα ύπολείμματα του φασισμού που ξανασηκώσουν κεφάλι, και στόν τόπο μας και άλλου. Δηλαδή, μās ένισχύει την άπόφαση ν' άγωνιστούμε για νά μην ξαναγίνει ποτέ αυτό που έγινε τότε. Έγώ προσωπικά θά προτιμούσα νά ήταν ντοκουμανταίρ, αλλά μιά ταινία όπου ύπάρχει μέσα της άρκετός λυρισμός έχει μεγαλύτερη προσέλαση στο κοινό άπό ένα στεγνό ντοκουμανταίρ. Κι έτσι μεγαλύτερα άποτελέσματα. Για λαούς σάν και μās που δέν έχουμε ιστορική μνήμη ή ταινία αυτή χρησιμεύει για νά θυμίζει και νά έπηρεάζει βαθύτερα. Είναι παρήγορο ότι το «Όλοκαύτωμα» είχε τεράστια άκροαματικότητα σ' όλες τις χώρες, αλλά κυρίως στήν Έλλάδα. Είναι μιά προσφορά που δέν πρέπει νά ύποτιμήσουμε».

ε) Η εφημερίδα «**Νέα**» σε δύο άρθρα (9 - 11/4/79) με τίτλο «Οι φλόγες που άναψε το «Όλοκαύτωμα» παρουσίασε ρεπορτάζ του Γ. Λιάνη με συνεντεύξεις διασωθέντων Έβραίων άπό τό γερμανικά στρατόπεδα. Οι περισσότεροι μίλησαν δημοσίως, για πρώτη φορά ύστερα άπό 33 χρόνια.

στ) Η εφημερίδα «**Άκρόπολις**» άπό της 17 - 3 - 1979 δημοσίευσε σε συνέχειες τό βιβλίο του G. GREEN «Όλοκαύτωμα».

ζ) Το περιοδικό «**Έπικαιρα**» άφιέρωσε (5/4/1979) δύο σελίδες με τίτλο «Όλοκαύτωμα: Η συνειδητοποίηση της γενοκτονίας», με στοιχεία άπό άρθρα κυρίως των γερμανικών περιοδικών «STERN» και «SPIEGEL», άπό τις άντιδράσεις που σημειώθηκαν στή Γαλλία και άλλου. Τό ίδιο περιοδικό με άφορμή τό «Όλοκαύτωμα» εξετάζει στο τεύχος της 14/4/1979 σε άρθρο 2 σελίδων τα έσωτερικά προβλήματα που άντιμετωπίζει ο Έβραϊσμός σήμερα.

η) Η εφημερίδα «**Βραδυνή**» σε όλοσέλιδο άρθρο της (3/4/79) παρουσίασε στοιχεία και φωτογραφίες που άφορούν κυρίως τους Έλληνες Έβραίους, καθώς και δηλώσεις του Πρεσβευτού του Ίσραήλ στήν Άθήνα.

Η ίδια εφημερίδα φιλοξένησε άρθρο του Ν. Μάτσα άπό

μιά έπίσκεψί του στό Νταχάου, όπου «Η φωτιά καίει ακόμα...» (12/4/79).

θ) Η εφημερίδα «**Έλευθερος Κόσμος**» σε κύριο άρθρο με θέμα τό «Όλοκαύτωμα άνεφέρθη και σ' άλλα παρόμοια όλοκαυτώματα καταλήγοντας ότι «Η άνθρωπότης δέν θά είναι ποτέ άσφαλής, άν δέν άπαλλαγί άπό τόν εφιάλτην του όλοκληρωτισμού» (8/4/79)

ι) Στήν «**Έλευθεροτυπία**» ή Έλ. Χαλκούση δημοσίευσε συνέντευξι με την Έλληνίδα Μαίη Καφάσκη, που εργάζεται σε άμερικανικές κινηματογραφικές εταιρίες στό Μόναχο, και που εργάστηκε στό γύρισμα του «Όλοκαυτώματος» (18/4/79).

8] ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΗΜΑΤΑ και άρθρα είδικά για τά δσα τραγικά περιγράφει τό «Όλοκαύτωμα» έγραψαν οι Δ. Ψαθάς («Έλευθεροτυπία», 3/4/79), Π. Παπαδούκας («Άκρόπολις», 4/4/79), Δ. («Ημερήσιος Κήρυξ» - Λαρίσης, 4/4/79), Έλένη Βλάχου («Καθημερινή», 5/4/79), Στ. Ίντζεγιάννης («Ημερήσιος Κήρυξ» - Πατρών, 6/4/79), Ν.Ι. Μέρτζος («Έλλην Βορράς», 6 και 8/4/79), Άσ. Γιαλαμής («Αυγή», 6/4/79), Έλ. Μπίστικα («Καθημερινή», 7/4/79), Γ.Ρούσσοσ («Νέα», 7/4/79), Γ. Φωτιάδης («Θεσσαλονίκη», 9/4/79), Θ. Παπακωνσταντίνου («Άκρόπολις», 15/4/79), Λ. Μαρ. («Μακεδονία», 8/4/79), Ά. Κουφάλης («Άρρος», Δράμας, 6/4/79), Γ. Δικαίος («Ντομινό», 18/4/79).

ΚΑΤΑ της προβολής «σάν ιερόσυλης πολιτικής σκοπιμότητας» έγραψε χρονογράφημα ο Ν. Φιλικός («Ριζοσπάστης», 6 και 11/4/79). Στήν ίδια εφημερίδα ο Ν. Παπαδρέου χαρακτηρίζει την ταινία «Παραχάραξη ιστορίας για χρήση σημερινή» (22/4/79). Επίσης ο Β. Φίλιπς («Έλευθεροτυπία», 6 και 11/4/79) ύπεστήριξε ότι «στό «Όλοκαύτωμα» είναι φανερή μιά προσπάθεια νά δικαιολογηθεί και νά έρμηνευτεί ή σιωνιστική γραμμή για τή βίαιη λύση του Παλαιστινιακού (γραμμή Χέρτσλ - Ζαμποτίνσκυ)...». Στήν ίδια εφημερίδα ο Νικ. Βρεπτάκος (12/4/79), σε άρθρο του με τίτλο «Στό παζάρι ακόμα και ο θυσίες των Λαών», καταλήγει:

«Σημασία έχει πώς τό χαρτί του μαρτυρίου των Έβραίων δέν έχει καθόλου για σκοπό του τόν φρονηματισμό της άνθρωπότητος αυτή τή στιγμή. Έντάσσεται κι αυτό μέσα στα πλαίσια του χιτλερικού πνεύματος και προωινίζεται καινούριες δόυνες για τόν ίδιο τόν «περισσίο» λαό του Ίσραήλ, ο όποιος μειώνει την άξία - και τό σεβασμό - του μαρτυρίου αυτού, με τό νά δέχεται με μίαν άποκρουστικά άντιανθρώπινη έπαρση, ότι μόνον αυτός έχει δικαίωμα, διαγράφοντας και τά στοιχειώδη άκόμη δικαιώματα, των γειτόνων του. Η έμπορευματοποίηση του άληθινου όλοκαυτώματος του που γίνεται τόσο ξαφνικά, είναι φυσικό, νά μās βάζει σε πολύ πικρές σκέψεις και νά γεννά στούς πολλούς και ποικίλα εύλογα ερωτήματα».

9] ΑΝΤΙΘΕΤΑ δημοσιεύματα έσημειώθηκαν μόνον:

α) Η εφημερίδα «**Όρθόδοξος Τύπος**» (6/4/1979) σε κύριο άρθρο με τίτλο «Άς μη γινώμεθα όργανα Σιωνιστικής προπαγάνδας», άναφέρει ότι τό «Όλοκαύτωμα προσπαθεί νά δημιουργήση συμπάθειες ύπερ του Ίσραήλ», ότι προβάλλονται ως θύματα των Ναζί μόνον οι Έβραιοί, ότι τά θύματα δέν ήταν 6 εκατ. κλπ. Επίσης ζητά νά μη λαμβάνει μέρος ή Έλλάς στό διαγωνισμό της «Ευροβιζίνον» γιατί είναι Ισραηλινή προπαγάνδα και καταλήγει «Ο σιωνισμός παραμένει πάντα ο μεγαλύτερος έχθρός της Όρθοδοξίας και του Έλληνισμού».

β) Το περιοδικό «**Κίνημα**» (όργανο ομάδος άκροδεξιάς) στό φύλλο του του β' δεκαπενθημέρου Μαρτίου 1979), με τό τίτλο «Τά περίεργα του Όλοκαυτώματος» γράφει ότι «όποτε τό Ίσραήλ έχει κάποιο ζωτικό πρόβλημα και διε-

Θνεϊς δυσκολίες «κάποιος, κάπου», βγάξει από τό σακκί τόν ψαλμό τών 6 έκαι. Θυμάτων του ναζισμού».

γ) 'Η έφημερίδα «Χριστιανική Δημοκρατία», στό κύριο άρθρο της τής 6/4/79, γράφει «Όμως τό πρόβλημα δέν είναι αυτό. Δέν είναι δηλαδή ούτε στό έγκλημα τών Ναζί πού είναι κραυγαλέο και άποτρόπαιο ούτε στή δυσαρέσκεια ή δχι τών σημερινών άντιπάλων τών Σιωνιστών. Τό πρόβλημα βρίσκεται άλλοι και πρέπει κάποιος νά τό πει στους συμπαθείς κατά τά άλλα 'Ισραηλίτες. Τό πρόβλημα του 'Ισραήλ είναι καθαρά πρόβλημα σχέσεων μας μέ τό κατ' έξοχήν πρόσωπο όλης τής άνθρωπότητας, τό πρόσωπο του 'Ιησού Χριστού. 'Εφ' όσον τό 'Ισραήλ θά έπιμένει νά άρνείται τό πρόσωπο του 'Ιησού Χριστού, ήσυχία και άσφάλεια δέν πρόκειται νά βρεί όσες πολεμικές δυνάμεις κι άν έχει στή διάθεση του».

10 Ο ΕΠΑΡΧΙΑΚΟΣ Τύπος, από τά λίγα στοιχεία πού έχουμε στή διάθεσί μας, άσχολήθηκε μέ τήν προβολή άνάδημοσιεύοντας κείμενα από τīs άθηναικές έφημερίδες ή δικά τό πρωτότυπα χρονογραφήματα, όπως παραπάνω στό στειχείο 9 άναφέρεται.

Στόν «Ταχυδρόμο» (Βόλου), μέ τίτλο «'Η φάμπρικα του θανάτου» δημοσιεύεται σέ συνέχειες από 8/4/79 άφήγημα γιά τό Άουσβιτς, τό στρατόπεδο τής φρίκης και του μαρτυρίου.

11. Η ΠΡΟΒΟΛΗ του «Όλοκαυτώματος» έδωσε τήν ευκαιρία νά έλθουν στήν έπιφάνεια και νά τεθούν διάφορα άλλα θέματα τής έθνικής ζωής τής Χώρας, γεγονός πού άποδεικνύει κι έμμεσα τήν έπιτυχία τής προβολής.

Μέ άφορμή, λοιπόν, τήν προβολή οι έφημερίδες «Αυγή», «'Ελευθεροτυπία» ζήτησαν τήν άναγνώρισι όλων τών κλάδων τής 'Εθνικής Άντιστάσεως ή «'Εστία» ζήτησε μέ τόν ίδιο τρόπο νά προβληθούν τά δεινά τών Κυπρίων από τους Τούρκους, ή Κεντρική 'Επιτροπή Βορειοηπειρωτικού Άγώνος, μέ άνακοίνωσί της, άνεφέρθη «στους διωγμούς πού ύφίσταται τό 'Ελληνικό στοιχείο τής Βορείου 'Ηπειρου από τους Άλβανούς» ό Δ. Ψαθάς, στήν «'Ελευθεροτυπία», νά προβληθί και ή σφαγή από τους Τούρκους τών εκατοντάδων χιλιάδων 'Ελλήνων τής Μικράς Άσίας κλπ.

Σέ σειρά τριών άρθρων του στήν «'Ακρόπολι» ό Θ. Παπακωνσταντίνου άνεφέρθη στά «Όλοκαυτώματα του 20ού αιώνας ενάντιον διαφόρων λαών και έθνοτήτων (15,22 και 29/4/79).

★

ΟΙ ΕΒΡΑΙΟΙ ΠΟΥ ΖΟΥΝ ΣΤΙΣ ΑΡΑΒΙΚΕΣ ΧΩΡΕΣ

'Η Παγκόσμια 'Οργάνωση τών 'Εβραίων πού ζοιιν στίς άραβικές χώρες (W.O.J.A.C.) κυκλοφόρησε ένδιαφέροντα ντοκουμενταρισμένα στοιχεία όπου άποδεικνύεται ότι:

— Στή Μέση Άνατολή ή παρουσία μεγάλων 'Εβραϊκών Κοινοτήτων συνεχίστηκε χωρίς διακοπή από τόν καιρό τής έξορίας στή χώρα τών Άσσυρίων και τών Βαβυλωνίων, τόν 8ο και τόν 6ο αιώνα π.Χ. δηλαδή 1000 χρόνια πριν άπό τήν άραβική είσβολή στή Γή του 'Ισραήλ και περισσότερα από 2500 χρόνια πριν «γεννηθούιν» τά σύγχρονα άραβικά κράτη...

— Μέ έξαιρέση πολύ λίγες περιπτώσεις (πού διαρκούσαν και πολύ λίγο) οι 'Εβραίοι κυνηγήθηκαν και γίνανε άντικείμενο διακρίσεων από τους Άραβες. Καί τουτο από τόν καιρό πού έμφανίστηκε τό 'Ισλάμ στήν περιοχή (7ος αιώνας μ.Χ.). Ποτέ δέν θεωρήθηκαν ίσότιμοι πολίτες. 'Υποχρέωθηκαν νά ζοιιν σέ περιοχές «άπομονωμένες» από τīs άλλες, χωριστά και τους άνάγκασαν ν' άλλαξοπιστήσουν, νά γίνουν δηλαδή Μουσουλμάνοι ή νά πληρώνουν τή «Τζίζια», πού ήταν ένας έξευτελισμός γι' αυτούς, άφου έπρόκειτο γιά «φόρο προστασίας». Παρ' όλες όμως τīs άντίξοες αυτές περιστάσεις, οι 'Εβραίοι πού ήταν έγκατεστημένοι στίς άραβικές περιοχές κατόρθωσαν νά συμβάλουν πολύ σημαντικά στήν οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική άνάπτυξη τών χωρών στίς όποιες ζούσαν...

— Μέ τīs πολιτικές έξελίξεις του 20ού αιώνα, ιδιαίτερα μάλιστα όταν έγκαταστάθηκαν τά ανεξάρτητα άραβικά κράτη και ξναγεννήθηκε τό 'Ισραήλ σάν κυρίαρχο κράτος στήν περιοχή, αύξήθηκαν οι διωγμοί τών 'Εβραίων. Τους στέρησαν άκόμη και τά πιό στοιχειώδη ανθρώπινα δικαιώματα τους. Οι περιουσίες τους κατασχέθηκαν, ή ύπηκοότης τους άκυρώθηκε, άρχισαν οι άντισημιτικές έκδηλώσεις ενάντιον τους, μέ τή «σιωπηλή» συμφωνία τών έπισήμων άραβικών κρατικών Άρχών. Τους πέτασαν μαζικά έξω από τīs χώρες όπου ζούσαν ή — γιά νά σώσουν τή ζωή τους — τους άνάγκασαν νά φύγουν όπως - όπως, μέ τά ρούχα πού φορούσαν μόνο, άφήνοντας πίσω τους άνυπολόγιστες προσωπικές και κοινοτικές περιουσίες,

ΙΟΥΔΑΪΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

♦ ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 19

ΧΡΟΝΙΚΑ זכרונות

Μηνιαίον όργανον του Κεντρικού 'Ισραηλιτικού Συμβουλίου τής 'Ελλάδος
Γραφεία: Πειραιώς 46, 'Αθήναι (106) - Τηλέφ. 52.29.153

'Υπεύθυνος συμφώνως τώ νόμω: 'Ο Πρόεδρος του ΚΙΣ 'Ιωσήφ Λόβιγγερ (Πειραιώς 46 — 'Αθήναι)

'Επιμέλεια έκδόσεως: Νίκος Τσαπίδης, μέλος τής 'Ενώσεως Συντακτών Περιοδικού Τύπου.

'Υπεύθυνος φωτοσυνθέσεως: Κατσαούνης ΕΠΕ, Σπ. Δοντά 10, 'Αθήναι

ΤΕΥΧΟΣ 19 • ΜΑΪΟΣ 1979 • ΙΓΙΑΡ 5739

ζωής μας. Μās ύπενθυμίζει, όπουδήποτε κι άν βρεθούμε, ποιοι είμαστε και ποίος είναι ό δρόμος πού πρέπει νά ακολουθήσομε. Στο Σινάϊ ό Θεός άποκαλύφθηκε σάν Θεός τής δικαιοσύνης, τής καλωσύνης και τής αγάπης. Όλες οι διδασκαλίες τής Τορά, από τīs «συμβολικές» τελετουργίες μέχρι τά ύψηλά προφητικά παραγγέλματα, δέν άποβλέπουν σέ τίποτε άλλο παρά στό νά καθοδηγήσουν τόν άνθρωπο πάνω σ' αυτόν τόν δρόμο.

Στήν Ιστορία τής Θυσίας του 'Ισαάκ διαβάζομε, (Γεν. 23:19): «Βαχελεχού Σενεέμ Γιαχντάβ», ότι άμφότεροι, και ό Άβραάμ και ό 'Ισαάκ «πορευθήκαν μαζί». 'Η άκλόνητη πεποίθηση και τών δύο γιά τήν ιερότητα τής άποστολής πού είχαν αναλάβει, τους ένωσε και τους έκανε νά πορευθούιν σάν ένας άνθρωπος μέ μία καρδιά και μέ τήν ίδια άποφασιστικότητα.

Είθε νά εύτυχίσομε νά «πορευθούμε μαζί» μέ τά παιδιά μας τό δρόμο του λαού μας, όπως αυτός διανοίγεται έξω από τής άθάνατες σελίδες τής Τορά.

Η.Σ.

עץ חיים היא

Δένδρον ζωῆς εἶναι ἡ Τορά...

(Παροιμ. 3:18)